

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204513

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. **T81.6** Accession No. **T4949**
S25 Ka

Author **సత్య నారా మణి సూరి**

Title **కళ్యాణ కావ్యము**

This book should be returned on or before the date
last marked below.

కావ్యదత్తతాస్వికర్త

“నాజ్మయోద్ధారక, కవిఫలాలంకార”

శ్రీ జవ్వాది లక్ష్మయ్య నాయుడుగారు, ఎమ్. ఎల్. ఏ.

నాం ది

శ్రీదేవి రైదాయి కైదోయినిగురుల
 నొత్తి కన్నుల రద్ది యొలుగు తావు.
 దెసల సొసాయించు తెలుగంటి దొరల హొం
 బొమిడికల్ వ్రాలు నబ్బరపుఁ జోటు.
 ప్రాఁజదువుల సిగల్ జటలపైఁ గుసుమించు
 ఘుమఘుమలన్ గుత్తగొన్న సీమ
 దేవ ఋషీశాన భావ సౌధమ్ములఁ
 దేజ మొల్కెడి రత్నదీప కళిక.

గగన గంగా మహాదేవి కన్నకూఁతు
 రైన శ్రీనాథ దివ్య పాదారవింద
 మధువు ప్రసవించు భవ్య వంశ మొక్కండు
 తెలుఁగు సీమ నాలుగు చెఱంగుల వెలుంగు

1

సుగుణాశుల్ సురభీకరించుటను మోజుల్ గుల్కు “జవ్వాది” నా
 మ గజేయాభిధనొక్క శాఖ యట శంసా పాత్ర; మాశాఖపై
 భగవద్భక్తులు కార్యభూరు లనుకంపాచీన ధీ పాళికిన్
 నగలున్ శారదమిత్రముల్ సిరికి సంతానాలు చెల్వొందెడిన్

2

భయమును భక్తియుం బెనఁచి వైభవముల్ మరియాద లూపుచున్
 నయ వినయమ్ములన్ జయ మనారతముం గను శ్రీ “జవాది వెం
 కయ దొర” బల్ గభీరుఁ డొడికమ్మగు జీవిత మెన్నుకొన్న వాఁ
 డయి ప్రభవించి మించె నట నా పెనుగొండ పురీ లలాలమై.

3

వాని కడుపుఁ బంట గా నిర్వృ రుదయించి
 రినుఁడు నిందుఁ డట్లు లెనక మెనఁగి
 ఒకఁడు శ్రీకి నెమ్మి; యొకఁడు వాణికి సొమ్ము;
 వేరుపాటు లేని పెద్దటికము.

4

అన్న సరసింహ మూర్తిగ
 నెన్నిక గన్నాడు. తమ్ము డీకృతి పితగా
 నున్నాడు. లక్ష్మ యాఖ్యత
 వన్నెయు వాసియును పురిగ వర్తిలు చుండున్.

4

ఇమ్ముగ దమ్ముడ తానై
 యెమ్మెలు దిద్దుచును సన్న యేకత గనఁగా
 దమ్ముడు “శాసన సభ్యత”
 నిమ్ముగ చానై తెలుంగు నేల దొడంగెన్,

6

కవితా రసిక వతంసుఁడు
 జవాది లలితునకు నాడు శైలీ యురిలో
 చవి నెఱిగి మెచ్చు ధీ వై
 భవ మలరెన్ నాడు గురుని పరువము కతనన్

7

తనకు గళ ద్వయసముగా
 నెన రీ విద్య తక్కిన నిర్మాణములన్
 ఎన గనని వాని నెమ్మికి
 ఋణముం దీర్చెడు యశమ్ము నెటు లిడ గలమో :

8

*

*

*

*

పండువుల్ కన్నుల పండువై యిల్లెల్ల
 యలరారుటకు హేతు వాఁడు బిడ్డ.
 పౌత్రి దాహిత్రుతో వాఁకిటఁ జెరలాడ
 కులుకు లూఁగుట ముద్దు కూతు వల్ల,
 జామాత హుందాలు సందడింపఁగ వారి
 తహతహ సౌగసు లాత్మజ కతాన.
 తాను గన్యాదాన ధన్యుడై పితరులు
 గుతుకమ్ము గనఁ గొమరితయ కుదురు.

కుందెకట్టులు గుఱ్ఱెనగూటి హోయలు
శ్రావణమ్ముల నోముల సందడింపు
లెల్ల కళ లింటిలో గుఱాళింప సొగసు
కడలి యిల్లాట కీ కన్య కారణమ్ము.

9

కవి కాత్మాంబుజ జాత లుండుదు రసంఖ్యల్ కావ్యకన్యల్; ధరా
ధవులున్ మిత్రులు దేవు లా సరస సంతానమ్ము గాంక్షింతు రా
చవిత్తై నాలుక నూటలూరుటను శ్రీజవ్వాది వంశాబ్ధి ను
ద్భవుడీ చంద్రుడ యీ మదీయ కృతి సంభావించుఁ గూతుం బలెన్ 10

*

*

*

*

అది సారస్వత యుగ్మ దివ్య కలధౌతాహార్య వేజమ్ము; న
య్యది వైయాకర శాబ్ధి మంధరము; వేదాంతా నుభావాక్తము
క్తిద మౌ నిత్య సవీన భవ్య కవితా క్షీరాబ్ధి, పుంభావ శా
రదకున్ తాతకు రామశాస్త్రికి సతుల్ గై నేతు సాష్టాంగముల్. 11

ఉపనిష ద్బుద్ధి “యహోబల పండితీ
య” ధ్యాంతమునకు సహస్ర రశ్మి.
సర్వతోముఖ మనీషా ప్రాభవుఁడు యతి
ప్రాస నిర్మిత మహాభాష్య కర్త.
విద్వ త్కవీశ్వరుల్ వెలయు దామెరవారి
యోగమ్మున నాడు కాళిదాసు,
శంకరాచార్యుని శైలి పుక్కిట బట్టె;
హనుమ దాశ్వారున కాళువారు.

ఆంధ్ర గీర్వాణ విద్యాలయమ్ము నందు
దెలుగు జీవము పోసిన వెల గలాడు.
ఇహ పరమ్ముల రథ్య చూపించి విడిచె
పుత్రుఁడుగ శిష్యుడుగ “రాము” మోకరింతు.

12

సాహితీ వేద శాస్త్రాల సౌందర్యము
 వెల్లువ లో కారవల్లి మాది
 గురు ఋణమ్మును దీర్చి కొన్నట్టి యవధాను
 “లవ్వారి” వారు నా కాంధ్ర మిడిరి
 ఉభయ థాషా కవి తోవదార కేదార
 మోదా నుభూతి నా భోజనమ్ము
 బ్రహ్మదేవుని రాణి వాణీ మహా దేవి
 చిలురతోపాటు పెంచినది నన్ను
 వతు రక్షర గ్రంథ సంఘాన మతికంధి
 భాష్య కారుడు తర్క-పంక్తి గణపె
 అమ్మ వాణిగ సిరి నాయనమ్మ గాగ
 మామ్మఁ దలపున నిడుచు సంసార మీది
 కులుకు చుందును మా తల్లి కొలువు నేయు
 భవనములలోఁ ద దుద్యాన వనము లందు.

13

జయ నామకము రవివ్రతము సంపాదించు
 బోలెడు మాగాణి భూమి మాది
 శ్రీనాథ పోతనల్ పీయూషమునఁ దెంచు
 సుద్యాన వనము మా కుండె నొకఁడు
 మధురలాలన కుల్కు మండువాలో నుండు
 గిరికా వరూధినుల్ కేకరింప
 తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు త్రవ్వించిన
 కలువల రాయంచ కొలను మాది

ఆదిలో ఋషి కోకిల లాని నట్టి
 మేడలోఁ గామధేనువు పాఁడి గలదు
 లోటు చూకేమి, ముదము కల్లోల సమితి
 కొల్లలుగ రేగు వాణి పుట్టిలు మాది

14

లాగ డాగరి దొరగారి యాగ మూర్తి
 నూతిపోసిరి నాడు తండ్రులు శ్రమించి
 రామశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రి నామధేయ
 సాహితీ శాస్త్ర ధనుల కి చాగిలింత.

15

బుద్ధికి బృహస్పతిం గేరు “పోలిసెట్టి
 రంగనాయక” శ్రీ నాయుల పంగరక్ష.
 ధన్యత గడింతుల బూరుషోత్తములు వెలయు
 నాంధ్రగీర్వాణ విద్యాలయమ్ము నెంచి.

16

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వాణికి నమ
 ర్పించు కొన్నట్టి కిరీట మొకడు
 కిం కపీంద్ర మదేభదేసరి శారదా
 దేవికి నిడు రక్కదీప మొకడు,
 “చెళిపిళ్ళ” శతవ ధానులు తెల్లు మాతకు
 సక్రరించిన దివ్య శంఖ మొకడు
 కంకణ గ్రామమ్ము కవిరాజు కని యిడ్ల
 రవ్వల రశన శారద కొకండు

దేశిక స్వాములుగ నాడు తీర్చి దిద్దె
 మీసముల్ దువ్వి నడయాడు దేశికుండు
 మావితోట దీవించె “సమాపనండు”
 క్రింద నన్నట్టి తాత కర్పిం శతమ్ము.

17

గురుదేశికగురు గురువులు
 గురుగురు గురుమిత్ర సమితి కుక్కించు కళా
 తరుణికి “బోషక పితగా
 మెలయింప “జనాది” దొరను మేకొనినాడన్

18

శ్రీదేవి సోదరునాదరమ్మును జూపి
తనియుచు నుండు నాతం దీతండ.
శారద కేలిలోఁ గిరమ్ము కులుకులఁ
దినటకై చెవి కోసికొనుట యితండ.
అనదలౌ విద్యార్థు లడుగలేమికి నిల్వ
చేతి కెమ్ములు లేని దాత యితండ.
జగడాలు పొగయించు సరచారులకు నేని
పై కోర్టు లేని తీర్పరి యితండ.

తనమతి పరోపకార సంధాన కార్య
మగ్నమౌచు ప్రణానేవ మరగి యుండి
యతిశయోక్తికి చావు లేనట్లు మనెడు.
గర్వ దూరుడు; వినయ సంక్రాంతి కలఁడు.

19

నేను సారస్వత సూన మౌదున యేని
తేటి బోటికి మేటి సాటి యతఁడు.
కమ్మని తుమ్మెద కొమ్మ నే నైనచో
నేల కారాదు తాఁ బూల గుత్తి?
నేను నట్టువ పిట్ట నైనచో నతడప్పు
జీవనాబ్ధిముగ గర్జించు టనదె ?
రసము నిండారు పర్జన్యఁడే యతఁడైన
లేక పోవునె నాకు కేతి సొబగు?

తేటికిం బుష్ప ముండియు దేటు లేక
సూనముల్ తేటి గల్గియు శోభలేక
శారదా చేతనత్వమ్ము సాగకుండ
దంచు నీ కార్యమున కుద్యమించి నాను.

20

అంద్రసీమను గవీ శాగ్రగణ్యుల లోనఁ
 దనదు తాలిబూల మందని బుధుండు.
 రాజకీయ జ్ఞాన రమ్య మంత్రుల లోన
 దన పూల మాల లందని ఘనుండు.
 “కర్మచంద్రుని” పేరి కాంగ్రెసీయుల లోన
 దనదు నాతిభ్య మందని గులాము
 పరపతి సంఘాల బావుటా కలచోట
 దనదు సద్యక్షత కనని తావు.

లేడు లేడు లేడు లేదను పొగడితల్
 ప్రజల చెవులలో నివాస మైన
 కన్నునిండు సోయగాడు; కన్యా దాన
 భాగ్యమునకు నోచ వలప దటవె !

21

“దేవ విబుధ సుకవి దీన విద్యార్థి స
 జ్జన సుమిత్ర ధర్మ సత్య” పక్ష
 పాత నామధేయ బహుభద్ర సవ నిధా
 నముల బెంచు చుండి నా డితండు.

22

మంగళము గూర్చి జీవిత
 రంగమున “ముద్దు చెలియలా ! కొనుమీ యీ
 సింగారపు లంగా” లన
 రంగా రావతడు కృతికి భ్రాతయు చెలఁగెన్.

23

తన మాతృ దేవితో న
 గ్రణి “వెంకటరామశాస్త్రి” ప్రాజ్ఞేశ్వరితో
 నన కావ్య సోదరికి దీ
 వెన లిచ్చున్. పుణ్యలోక వీధులఁ గృతియై.

24

శ్రీ కృష్ణగీత నాంధ్రీకరించిన కైర
 గృతిగొని కృతియైన పతి యితడు.
 “జాషువా” మొదలైన శారదా ఘాషణ
 మ్ముల కలంకారు డౌ లలితు డితడు.
 ప్రౌఢ ప్రబంధమౌ వైదర్భి పెండ్లి న
 చొత్తించి సత్కీర్తి నొడిసిపట్టె.
 మిసిమి మించిన యనామిక కావ్యమున కీతః
 డే యధినాథుడై యెనక మెనఁగె.
 “తెలుగురాజు” కృతమ్ము వెలయు దపోఘామి
 ననుఁగున కిప్పించె సంకితముగ.

గొప్ప నెచ్చెలి “బుచ్చిలింగప్ప” సుకవి
 కమ్మనౌ గౌరవాస్థాన కవియు కుడు
 అట్టి విన్నాటి పోషకుండై మదీయ
 సుతకుఁ బోషక పిత యౌట యతి కుతుకము.

25

పంట వలఁతిని సవ్వించు పండితుండు
 నార్యు డన్న; కృష్ణచలా చార్యులకును
 నాయకుడు తమ్ముఁ “దేలూరు” సగరమండు
 నెగచి “నెంబ్రలుబ్యాంకు” వరించె నిరని.

26

ఆస్తి నాస్తి యైన ఆస్తికుల్ నేస్తాల
 ప్రస్తరించు వాస్తవంపు టాస్తి;
 పస్తు కస్తి గూల్చు వస్తు వీతండని
 హస్త మస్త కములఁ బ్రస్తుతింతు.

27

తన మూర్తిని శక్తిని స
 క్తిని మీఱుచు భారతమున కీర్తి గొన దగన్
 మనుచులు ముని మనుచులు హా
 యిని గూర్చగ మను సతండు హేవాకమునన్.

28

ప్రాథమిక పాఠశాలలే కాదు మాధ్య
మికము లున్నతముల్ బడుల్ మెఱుంగు వెట్టి
సరసపురిఁ గళాశాలకై సడుముగట్టి
కష్టపడు వీని దినచర్య గారవింతు

29

* * * *

శత యోజనా యామ జలధి నెవ్వడు దాఁచె
ననఁగ నెప్పటి కేని హనుమ యొకడె,
శతరంఠ లంఠన స్వామి యెవ్వ డనంగ
రుద్రపుత్రుండె యే రోజునకును,
ఆ నాటి కి నేటి కే నాటికిని గూడ
బ్రహ్మాస్త్ర రోడ్ధ యా వాయుసుతుడె,
రామ బాణము బలాహరుగా నౌట
యెట నన ముక్కల మితని కడనె,

రొమ్ముఁ జీర్చి ప్రభుం జూపు నెమ్మెలాడు
హనుమ సర్వ సమర్థుడం చాత్మ నెంచి
రఃమె రాతని వరుగా వరించి తెచ్చి
కృతిని దత్తత నాపున కిచ్చుచుంటి

30

నా రచించిన తన పోషణమున నున్న
“సౌరభేయిని” కృతిగా నొసంగి నట్టి
దానశౌండీరు గీర్తి కాంతా రిరంసు
“మూర్తి రాజును” మెచ్చి శ్రీ కార్తికేయు
“బోలు” రఘు నిచ్చినట్టి ప్రభుండు హనుమ,

31

కాళిదా సిచ్చె నిల్వ టద్దల మేడ
పసిడి మేల్కట్లు రత్నాలు బాజు లుమియు
జాలరుల్ కూర్చి వైద్యుత మ్మేలఁ దగిన
పాన్పు సవరించి తనుభవింపంగ రండు.

32

పసిడి రత్నాలు వైద్యుత ప్రాథవములు
గురు దయా వీక్షణమున గుదురుకొనును

మశక సమితి మత్కుణ కుటుంబమ్ము లెల్ల

నావి యని డమియింప వందన శతమ్ము

33

అలరుం గైదువు కేలి కీల్పొమ లసూర్యంపశ్య తౌ నన్య క
న్యల మోషా ధరియింప కాంధి నిది పంచారిండుచున్ కీర్తి వె
న్నెల లాఱించును నాప్త పోషకుల కంతే కాదు శ్రీ పార్వతీ
లలితుం డెప్పుడు లోన నుంచుకొని తైలాసాన నర్తించెడిన్.

34

పింగళి గురూత్తములయు దీవెనల మహిమ

వెంపరాల మహాకవి ప్రేమ ఫలము

మధునపంతుల వారి కమ్మని మనస్సు

ననుభవించిన కావ్య కన్యకు కుభమ్ము.

35

*

*

*

*

శ్రీ గౌరీ జలజాసన ప్రణయినీ శృంగార భా వాద్ధి న
దోబ్బగారూఢము, సర్వ సృష్టిగత సంపూర్ణా ధికారమ్ములో
భాగస్వామ్యము, మూర్తిమ త్త్రిరయ మీ వాగ్దేవి సంసారపున్
జాగీర్దారు “జవాది” వంశమణి లక్ష్మయ్యం గబాక్షించుతన్.

36

వీరావేశము విచ్చుకత్తిగమి జల్పింపుల్ విజృంభింపగా
గారా లూరి తెలుంగు శత్రువుల పాగాల్ కౌసి శత్రుత్వపుం
గోరల్ తీసిన జాతిలో వెలిసి నిగ్గుల్ తేర వాగ్దేవి నో
రూరం బోషణనేయు నేరకు శతాయుర్భాగ్య మర్ధించెదన్

37

ష ష్యం త ము లు

డాత్రీ జాతా హ్లాద చ

రిత్రునకున్, మంత్రవ ద్వరిపున కిలలో,

గుతచి దత్రస్తునకున్

సత్రీకృత హృదయునకు, ననాతంకునకున్.

38

స్కంధ స్థ క్రవ్యా త్పరి

పంథునకున్, కోటి సూర్య భాసికి, సరి ధా

ట్కుంధావారపు గంధికి
మంధాసునకున్, సమస్త మాయేశునకున్ 39

నిష్ప్ర చూహ ప్రక్రియ
దుష్ప్రేక్ష్య యోధనములు దుర్ధర్ష రుతుల్
దుష్ప్రాప్య దివ్య తేజము
పుష్పించిన దేవతావిభూతంసునకున్ 40

సాష్టాంగ వందన శత సహస్ర పురస్కరంబుగానా రచించు కల్యాణ
కావ్యమనకు గదా క్రమం బెట్టదనిన. 41

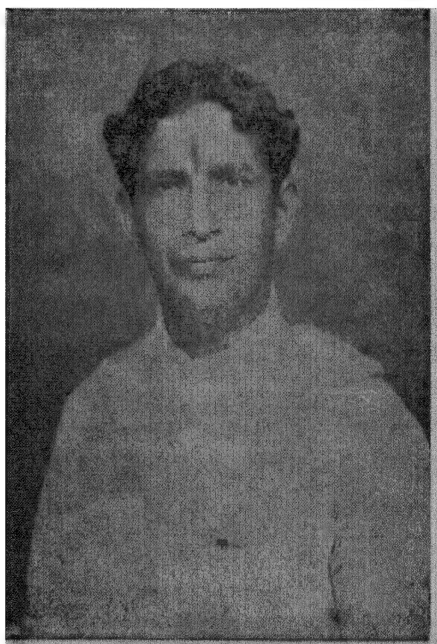
హనుమా ! క్రవ్యా ధననా
ఋనిక బకాయిత నభాగ్ర కాంతి విభాసీ !
చనువున సంబాళింతును
వినుమా ! మన మాతృదేవి పెండిలి సొగసుల్. 42

లోక కల్యాణ శోభలు చొకళింప
నోంకృతిన్ భక్తతతిఁ బిల్చు చున్న వారు.
దంపతుల నాశ్రయించు నద్వైత పాఠ
పాఠనమ్మున కాది దంపతులు వారు. 43

ప్రేమ మననేమి ? దానికి బీజ మేమి ?
దాని పుష్పాల ఘుమఘుమ లాను తేమి ?
దాని మధురత దాని సౌందర్య ఫణితు
రెట్టు లాస్వాద్యములు : దాని కేరు దొరలు ? 44

—

కొండవిల్లు వాని పెండిలి పోషింప
పెద్ద కొండ పతి లభించి నపుడు
కొండపల్లె వాని పెండిలి నచ్చొత్త
కొండపల్లె పడుచు కుదురు టరుదె ! 45

“కృతికర్త”

“సూరి”

క శ్యా న కా వ్య ము పూ ర్వ రం గ ము

శ్రీ లాంఛనార్థ చరితా :
వాలాగ్ర రుహంత సంజ్ఞావానాన్రపః ! నీ
రా లంనా న్యేషణ శా
స్త్రా లోడిత భక్తిభావః హనుమా ! చేజే :

1

శ్రీ మహేశు జహజాబ శిఖరమెక్కి
జాదిలి హిమాని యందు జ్యోత్స్నా ప్రవాహ
మాదటన్ గ్రుమ్మరించు మహానగమ్ము
ఋషులకును వేల్పులకు విహరించు మేడ.

2

ప్రాత్రప్రతీచీ సముద్రాల వరుకు దాసి
యిలకుఁ గొలగట్ట గాఁగ నూహించఁ బడియె
తారకల పైకి పెరిగిన తీరుఁ బట్టి
గోళ సమితికిఁ గొంబద్ద యేల వాదా :

3

రత్నసానుని చెలిమిచే రాణకెక్కు
నా నగాధిప మౌళి పెండ్లాడినాఁడు.
పితరులకు మానసిక పుత్రి సతని ప్రాకృ
తిర విభూతికిఁ దగిన మేసకను నెమ్మి.

4

కలధౌతాచలదీప్తితో బసిడి తెర్క్తల్ విప్పి రాజిల్లి సం
 ధ్యలకున్ మేటి సుతారమున్ కురియు మైనాకున్ సునాశీరు బా
 హుల వజ్రాహతి లక్ష్యపెట్టని యదృష్టాకారు శ్రీ నాగక
 న్యల పాలిండ్ల కవోష్ఠ సౌఖ్యభుజి మేనాదేవి కాంచెన్ సుతున్.

5

తెల్లని ముఖమ్ము. త్రిందుగా నల్లరేఖ.
 ఎఱ్ఱ చిచ్చులు కన్ను రంజించు నుడుట
 పులికళాసము పచ్చగా మొల నటంప
 రంగు రంగు మెఱయుఁ గైలాస ధాని.

6

పెద్దపెద్ద కల్లోలాలు వెల్లి విరిసి
 అట్టహాస ప్రధా ప్రవాహమ్ము లొలసి,
 చంద్రికలు కాసి పైనుండి శాంతి పలువ
 చిచ్చు కస్మాంతమై సదా శివుఁడు వెలుగు.

7

అతలమునకును సజత హర్యములకు
 నడుమగా నెంత దూరమున్నది యెఱుంగ.
 నాటికిని నేటికిని మధ్య నాటుకొన్న
 కాల మింతని గణియింపఁగాదు, కాని,

8

పృథువు పాలనలోన పృథివి పాలను మంచు
 కొండ దూడగ త్రాగి కులుకు టాయె,
 పరమేష్ఠి ఘోర తపస్సుకై తారకా
 సురునకు వరము లిచ్చుటయు నాయె

సుతను దా మోహింప నూన మేయగ సల్ప
 యించు విక్రాని శపించు టాయె,
 త్రిస్సప్త కృత్యః ప్రదీప్త తేజః పర
 శ్వధమూర్తి తండ్రి సంభవము నాయె,
 చట్టపల్ చాచి డయనించి చదల కెగిరి
 కొండలున్ పల్లకీర్ కొట్టుచుండు టాయె.
 అల సతీదేవి యోగాగ్ని హఠాయయి
 మానిసీత్యమునకు నుని యైన నాడు.

9

ఈశానుండు విపక్ష దక్ష మఖ బంహిష్ఠారి, ప్రాణేశ్వరీ
 నాశప్రాప్త వియోగ ఘోర దవ కాంతారాంతరాంత ర్మిత
 త్వాకాంతర్వకుడై సమాధి నడిఁ జింతన్ బ్రుంగ, సౌందర్య
 వారాశిన్ శ్రీ హిమవ స్సగాధిపుని కైలాసాగ్ర పీఠిం గనెన్.

10

పాలసంద్రము పొంగు వారించు మౌళి పైఁ
 జందమామయు మహాసుందరుండు,
 క్షీరాబ్ధి సహధర్మ చారిణి శిరముపై
 సురనది గుంగమ్మ సుందరాంగి,
 జటలు సింగారించు నరసుండు తెల్ల వా
 సుకియు గడుంగడు సోయగాడు,
 తను “వసలే” తెల్పు. దానిపైని నలందు
 కొను భస్మ మత్యంత కోమలమ్ము,
 వెండికొండ శిరస్సుపై నుండ దగిన
 యేడుగడ యంచు స్వాగత మిచ్చి యతిధి
 పూజల నొనర్చి తృప్తిగా మోకరించె
 నా నగాధిప మౌళి శ్రీ మేనఁ గూడి.

11

సాత్వికంబైన మహిత వర్చస్సు గనెనొ :
 నఖి సతీదేవి నుని యాట జాలి గనెనొ :
 పరమ శివుడు నష్టేశ్వర్యవంతుఁ డనియొ:
 హరున కోలగల మిడె తుషారాద్రి విఘ్నేడు.

12

కవిరాజ విరాజితము

రళరళలాడెడి తెల్లని పేరులు భగభగ లాడెడి సర్పములన్
 మిరిమిరి లాడెడి నల్లని కంఠము మే కొను సంజు సప్తస్వన్
 పెళపెళ లాడెడి నెఱ్ఱని నేత్రము పెద్ద జటల్ పెన వైచిన శ్రీ
 రళరళ లాడెడి గోధుమ పర్ణముగాంచి, పరించె దిది శివున్. 13

జగదా ధార పరోపకార భిషణా సర్వస్వ భాధాని, యీ
 నగరా తిచ్చిన స్వాగతాన తెవి యైనన్ స్వార్థ మిందుండు నో,
 భగవంతుండను భక్తియో! అతిథి యన్ భావమొక్క, కన్పొందె హా
 యిగ, చిత్రమృగు లాల గర్భముని నేమేమేమి దాకొన్నవో. 14

* * *

హై మ వ తి

భర్తను నెదిర్చి వెడలిన పరువు సమయఁ
 విత్త కృత వమాన మెడఁదను రేచి లేప
 బతిఁ గనఁగ మోము చెల్లర సతి నశించి
 మగుడ సర్వజ్ఞఁ గొల్చు ప్రేమము చిగుర్చు.

15

ప్రాణపతి కొండఁబండఁ దపస్సు గనియొ :
 పసిడి తెక్కుల మైనాకు డెసఁగె కాన
 వాని కొక ముద్దు చెలియలై వలులు కొఱవొ :
 వెలిసె సతి మేనకా గర్భఫలము గాఁగ.

16

అర్జునుడు నార్యులెప్పుడు భూసుమేయ

మైన ప్రారంభమునకు నయ్యును గదయ్యు :

లోకమాత నతీదేవిలోన వెయు

భావ గాంభీర్య మెవరు పోల్పంగఁ గలరు.

17

అతఁడు చరాచర ప్రకృతి సంతసు మోయు బలిష్ఠ సృష్టి. దే

వలంకు జీవితము నిడు పండుపొం మృతఁ డట్టి దివ్యుడే

పితయగు భాగ్యముం గనెడు వేమక తీరగ, దాను మేనరా

సుతగ వరార మెత్తెను, వసుంధర పున్నె మ దెంతదో కదా !

18

మలయ వాయువు తెల్లెడ నలుము తొనియె

దేవతల శంఖ నాదాలు దెసల బలినె

పూలవాసయుఁ బైసుండి జాలువాటె

ఆశలుఁ జిగిర్చె, ఆగదంబ యచతరింప.

19

ఇది మైనారుని చెల్లెలేకద. మఱేమీ యింత యార్భాటమై

నది యారా ! ఒక యాడుబిడ్డయె కదా ! నానా సుధోన్నేయ సం

పద లూఁగాదెన నేడిండ్ దళ దిశా భాగాల, నేమో యిదే

చదలం రెచ్చెడి యే యుపప్లవము నేఁచం బుద్ధెనో యీ గిరిన్.

20

దేవతలు కూడ చొక్కి ఘోషించినారె:

పృథివిపై రాక్షసాళి “పేత్రేగు” నపుడు

వారి నణగార్చు శక్తి సంభవముగాఁగ

నెల్లరకు సంతకన్న మఱేమి వలయు.

21

పృథివి మెలనెడి నా యాడుబిడ్డ కతన

నా తుషారావ్ర ముదము మర్యాద మిగుల

మేర మీతిన యట్లుబ్బి యూరె. నామె

యంతు లేనంత కాంతి రవ్వంత గాంచి.

22

ఎందులేని పరాకాష్ఠ నంది స్రష్ట
యింత సౌందర్యరాశి సృష్టించినాడె.
దీనికిం దగ్గ పురుషు గుర్తింపఁ బితరు
ఁ త్తి చాలదు. సృష్టించు స్రష్ట కేమొ !

23

హద్దులేని లోకాతీత హైమదీ ప్తి
కార్య సౌందర్యమే సరిహద్దు గాన
తగిన యల్లు గవేడింప, దగిన యట్టి
శ్రీ నగాధిపు చూరదృష్టి నమోస్తు.

24

మా లి ని

జవ్వని రువ్వెడి నవ్వలె పువ్వలు
చాపెడి చూపులె కోపులుగా
చివ్వన దవ్వల పల్కెడి పల్కులు
చిల్కల పల్కుల కుల్కులుగా
న చ్వని మవ్వపు రవ్వల బువ్వల
యాటలు. సాటికి దాటినవై
నివ్వెర కెవ్వన బ్రువ్వగ, నవ్వని
నివ్వటిలెన్ నెల జవ్వనమున్.

25

“అజుడు తనన్ సృజించు పరమాత్మను మున్నిడి యెన్ని వత్సరాల్
భజన యొనర్చి యుండు నొకా ! భర్తను నీమెకు దగ్గ సౌష్ఠవాల్
సృజన మొనర్ప” నంచు వగచెన్ తన మేనకతో, భరా ప్రజల్
నిజముగ నెంత యొడ్డురో కలిన్, తమ బిడ్డకుఁ దగ్గ వానికై .

26

అన్నిటం దగ్గ మగని నుత్పన్నుఁ జేయ
లేని సర్వేశుఁ డెట్లు లాలిని సృజించు.
లోకమున నెల్ల భారము లాకళించు
నా నియామకుడే సమాధాన కర్త.

27

మొదల సిద్ధాంతములు లేని పూర్వపక్ష
ములు సృజింతురే ! గురుచేన మూర్ఖు లెందు,
శ్రీయు వాచీయు నతిలోక సృష్టి యయ్యు
కొఱత లేనపు. గౌరికి కలవె మగఁడు.

28

పొంగి వచ్చెడి యౌవనాంబురుమా సుధకు
స్వాగతాహ్వాన మట్లు విద్య లవి యెల్ల
చనువునం చేరుకొనె వినివినిన యంత
మునుపు సర్వజ్ఞుఁడో బలింపినది మెల్ల.

29

గంగావాహిని రాజహంసలు శరత్కాలములో వోతె, స
ర్వాంగీణమ్మగు పూర్వ జన్మగత లావణ్యముతోడన్ జగ
న్మాంగళ్యములు దివ్యవిద్యలు తమంతం దామె కై నేసి యా
సంగీతప్రియ రుద్రరా ట్టుతకు నిచ్చల్ కూర్చు సింగారముల్.

30

తాతలు దేవతలు జగ
న్మాతకు, తనతండ్రి భారత ప్రభుఁడగు మా
యా తల్లి వల్ల భారత
జాతికి దేవతలకుం బొసంగును వియ్యార్.

31

భువనాతీత మపూర్వ
మృవనీధర రాట్కుమారి యందున రత్రు
త్యవయవ గత లవ లవనుత
నవనవ మగు నవక మొకటి నాటెను మెఱిపై

32

వీడు కో లిచ్చి పంపించె గుణ్ణెన గూటి
సరకున కా నెఱా జవ్వనమ్ము
స్వస్తి పరింపించె జాహ్నువీ నైకతా
యామకేశులకు ద ద్యౌవనమ్ము

భరతవార్యము పాడె సురుచిర కందుక
 శ్రీడ కా ముద్దు తొక్కెడి వయస్సు
 నెంచిచ్చి పంపించె చెలికత్తియల మధ్య
 బొమ్మ పెండ్లిండ్ల కా కొమ్మ వయసు.

అంగవల్లికి సహజమైనట్టి సొమ్ము
 పంచబాణుని యాజప బాణ మపురః
 కైపు గల్గించు మద్యము గాని రసము
 యౌవనము వాటితో నామె కంకురించె.

33

దేవర్షి శివతపస్సు

కలఁడు గదా : పురాణముల గాదిలి నెచ్చెలి వైచికుండు, న
 వ్వలి కథ లివ్వలన్ వినిచి వైచును. నివ్వలి గాథ లివ్వలన్
 తలఁచును తందనాల జడదారి. నెఱా భజనా తురుండునున్
 కలహము విందు త్రేంచుచు జగమ్ములలో నడయాడు వాడునున్. 34

దివి వీణా నినదాన నా జగడపున్ దేవర్షి వేంచేయుచో
 సపురౌ డాలు తళుక్కుమన్నది యవశ్యాయాద్రిపై నొక్క నా
 డపురా : యంచు హఠాత్తుగా నిలిచె. గన్యనైగనిగ్యమ్ము దా
 వివళుండై మిఱు మిట్లు గొల్పు సుషమన్ వీక్షించె దిగ్రాఛంతిమై. 35

కొండ మేఘములోఁ దళుక్కున నటించు
 మెఱపుఁ దీవఁ బరీక్షించె సురతపస్య
 మూఁడు కాలమ్ము లాతని ముక్కు కొనఁ ద
 గుల్కొని తపించు దృష్టిని పల్కరింప.

36

సుర వాహినీ జటా జూటుఁడు నిలువెల్ల
 దాసో హ మను జగన్మాత యీమె
 మృత్యుంజయస్వామి మేనిలో సాఁబాలు
 పారితోషిరముగాఁ బరిణయించు

వ్యోమకేశుని తనూ రామణీయకమునన్
 గామనీయక కళాకళిత యీమె
 సంజల నటరాజు చొకళించెడు నట్ట
 హాసాల కీమె యేతైక పత్ని

‘తియ్యవిలుకాని మంత్రోపదేశములకు
 శంకరస్వామి కీమె యాచార్యురాలు.
 ఓ నగాధిప! ఆయాస మొందకయ్య!
 పరమశివుడు జామాతయౌ వాగ్యమబ్బు.

37

సృష్టి తలక్రిందులై నను, చిచ్చుకన్ను
 శివుడు మండించినను, నీ సుశీల కథవు
 స్వత్వమందు భాగస్వామినీత్వ మబ్బు.
 భవున కారాధ్య దేవిగా పరిధవిల్లు.”

38

అని యూడి తిరోహితుడై
 చనె నా దేవర్షి కొండ సానువు వెలిగా
 మనసును బిగించుకొని పిత
 గొనకొని సమయమ్ము కాచికొని కూర్చుండెన్

39

కన్నె పిత యౌచు నల్లుని కడకు నేగి
 “యీవు నా కన్యకన్ వరియింపు” మనుటొ :
 “ఈ కుమారిక నిన్ను వరించె” ననుటొ :
 తోఁపఁ లేదాయె మేనకా దీపకునకు.

40

వరుడే మామను కన్య నిమ్మనుచు సంప్రార్థించు నానాడు భూ
 ధరరా జెట్టులు పిల్ల నిత్తు నని యొద్దంజేరి ప్రార్థించుటో :
 హరుడి నాడిట ముక్కుమూసికొని యాత్మాధీనుడైయుండి సుం
 దరి తండ్రిన్ బతిమాలుటో : యన సనందర్భమ్ము లీ యూహముల్. 41

నాడు స్వాగత మిచ్చి యున్నాడు కానఁ
జనవు నేసికొనందగుఁ దనకుఁ దానె.
“విధము చెడి వేడుచో నవ్వి వేయునేమొ !
అనుచుఁ దనలోనఁ దానె యుయ్యాల లూఁగె.

42

ఒకనాడు బొందుచుల్లకల గుత్తులు పూజ
కీ సుతచేత సంపించు వాడు.
ఒకనాడు రంగవల్లకలు దీర్చుగ శూలి
వేదిక దరికి సంపించు దండ్రు.
పులితోలు దుప్పటీ దులిపి శుభ్రముచేసి
యాజవేయఁగఁ బంపు నామె నొకట.
త త్కమండమువెల్ల ధౌతమ్ము గావించి
పిలిచినఁ బలుక సంపించు సుతను.

వినయ భయ భక్తి సంభ్రమాల్ పెనఁగొనంగ
నొసపరి విభూతి సందింప నుంచు నచట
జలము దర్భాసనమ్ములు సంతరింప
ననుఁగుఁ గూతును బుత్తెంచు నద్రరాజు.

43

విభుని వెన్నెల తన శ్రమ వీడు కొలుప
నేమఱు జాగరూకత నీకుదరిని
చెలుల నిచ్చి శుశ్రూషింపఁ జేర్చె సుతను
అతని మేధకు గలదె మర్యాద సుంత.

44

చుట్టునం బురణించు గస్తూరి సురభి.
గంగయట దేవదారు మొక్కలను దడుపు.
కిన్నరుల్ మంద్రముగ గానమెన్న నచటి
చరియ నెసలారుఁ గృత్తివాస స్సమాధి.

45

ప్రమథ గణములు సురపొన్న సుమములని
మణిశిలం బూసి పూర్ణచర్మాలు దాల్చి
ఆ శిలాజి న్మయ శిలాత లాంచలముల
ఉపనిష ద్గోష్ఠి గెరలి కూర్చుండు రెవుడు. 46

నందికేళుడు డెక్కలు క్రింద తన్ని
మంచుగడ్డలు త్రవ్వి గర్వించి యార్చు
గవయ మృగములు నవలి కంఠారుపడంగ
బొబ్బరించు “బరి” ల్లన ముడుచుటంతె. 47

నిర్వికల్ప సమాధి లో, బర్వి మునుంగు
నట్టి కర్మంది కేల వయ్యాలినేవః
చేతిలో మల్లెగుత్తి వాసించు నపుడు
తేటి చూడని ధీరుడే ధీరుడనిన. 48

ప్రమథగణాలు దూరముగ బర్విత నిత్యము నందికేళుడా
సమయము లెల్ల గాచికొని శాంతికి బుష్పినాసంగ, శూలి సం
భ్రమములు వాయ నా చరియ పై నెది కోరియో దేని జూచియో
కమిలి తపించెడిన్ సకలకామ్యము లీ నధికారి యయ్యునున్ 49

దేవ దేవాధిదేవ దేదీప్యమాన
దేవత పరాత్పరుండును కేవలండు.
శ్రీ సదాశివ మూర్తి ప్రార్థించునట్టి
దేవుడెట్టిడా. వాని యర్థించు పేమొ : 50

సు ర ని వే ద న ము

“స్థూలాయ కఠినాయ సూక్ష్మాయ లఘవే ద్ర
వస్వరూపాయ తుభ్యం నమోఽస్తు
కార్యాయ గురవే చ కారణరూపాయ
ధ్యేయాయ తే భవతే నమో స్తు

భోజ్యాయ హవ్యాయ భోక్త్రే నిరీశాయ
 జ్ఞానాయ హోత్రేవ తే నమో స్తు
 ద్యాత్రే స్వతంత్రవేద్యాయ వేదిత్రే చ
 పరమేశ్వరాయ తుభ్యం నమోస్తు.

నిర్వికారాయ పురుషాయ నిర్మలాయ
 ప్రణవ రూపాయ మోక్ష ఫల ప్రదాయ
 స చ్ఛి దానంద రూపాయ శాశ్వతాయ
 నిత్యరూప మహాజ్ఞానినే నమో స్తు.

51

అది నొక్కండవై యలరి భాగింపగా
 మూడైన నీకు మా మోరరింపు
 నీరేయి ప్రళయమ్ము నిలయమ్ము. నీ పవల్
 సృష్టి మేల్కొల్పు. జేజేలు నీకు.
 సృష్టి సౌందర్య మాశించి శ్రీపుంస రూ
 పాల్ ధరించిన నీకు ప్రణతిశతము
 పర పరా త్పరుడవై బ్రహ్మకు బ్రహ్మవో
 ఓ దేవదేవ! నమో స్తు నీకు

జలమునందు నీబీజమ్ము సవదరించి
 యీ చరాచర మెల్ల సృజించి మించు
 నిన్ను మించిన విజ్ఞాన నిధులు లేర!
 అందుకొనుమయ్య! సాష్టాంగ వందనములు.

52

శ్రీదేవి ముద్దుబిడ్డవు,
 వేదశ్వాసుడవు. సర్వబీజాధార
 స్వాదుత వెలసెడి సృష్టికి
 నీదే కద యాజమాన్య నియతి మహాత్మా!

53

మిథ్యా జగమున వైదిక
రధ్యలు పొలివోవ నీక రక్షించి భువిన్
విధ్యుక్తమ్ముగ నడుపుచు
పథ్యముగూర్చుటయు నీవ. పరమతపస్వీ !

54

జిలిబిలి పలుకుల చిలుకల
కొలికికి గిలిగింతపెట్టి కులికించెడి నీ
పొలిమేర లేని కళంకు
నలువా ! వెలగట్టు మేటినలుప గూడా :

55

జగము సృష్టింపఁగా సర్వాధికారిపి.
నీ యధికారి కాన్పింపఁ దెచట.
జగము లన్నిటిని నాశనము చేయుట నీవ.
నీవు మాత్రమ్ము నశింప వెపుడు
ప్రథమ సృష్టికిఁగూడఁ బ్ర ప్రథమ స్మృతు
నీకంటె మున్నేది నెగడలేద
స్వస్వరూపము స్వయంశక్తిచే నీయంద
తెలియుదు విద్ది ప్రత్యేక మహిమ

మీ వధిష్ఠానమై సృజించు కొనుట
నీకు నీవేకదా ! నిన్ను నీవ లయము
నేసికొంటయు నీయంద, చి స్మయాత్మ !
చిత్ర చిత్రాతి చిత్రచరిత్ర సతులు.”

56

అని బిడౌజను మున్నిడికొని నుతించె
రాజరాజును యాదసాంప్రభుఁడు సర్వ
కర్మసాక్షియు శ్రీ యమధర్మరాజు
గంధవాహుఁడు రుద్రు లేకముగ వచ్చి.

57

అవ్వి యష్ట శ్రవోరంధ్ర యానములను
 శ్రీ పరంజ్యోతి మేల్కొల్పె తెప్పవిప్పి.
 సత్యలోకములో నరస్వతి విభుండు
 కనుగొనం డిట్లు మున్ను దిచ్చతుల నొకట.

53

శారదా పతి నయనాల జాలువాలు
 దృ క్రృసారముతో సప్త దిచ్చతులును
 ముఖము లంతింత లాచు సుహృంఘినారు.
 బాలధానున కెదుటి పద్మాలు వోలె.

54

మాడిపోయిన ముఖముల గూడిమాడి
 డిల్లవోయిన మదులతోఁదెల్లవోయి
 టీవకళ మాసి తనను దర్శింప వచ్చు
 నొడయులం జూచి నివ్వెర పడియె నజుఁడు.

60

తాన యాకస్మికముగ నా దశదిశాధి
 కారి దైన్యము ధన మనసారం గాంచి
 వెకిలి దేవిరిగొట్టు వాలకము లాని
 కులిశపతి నిట్లు తహతహ కుశల మడిగె.

61

“వృత్రాసురుని జీల్చి వెలుంగు నేలు వజీరు
 వజ్రాయుధము దీప్తి బంబడియె.
 గారుడమంత్రమ్ము కట్టిన త్రాచుగా
 వరుణపాశము తేజు సురిఁగిపోయె.
 ఔనుగొమ్ము నఱికిన వృక్షమై గదలేక
 ధనపతి బాహువు వినుచు ముప్పు.
 దక్షిణ ది క్వామి దండమేమో కాని
 అఱిన కొఱవిగా మాతె నదిగొ !

బొమ్మలై ద్వాదశా ర్కులు సొమ్మసిల్లి
మంచు ముద్దులుగా నేల మాతినారో !

ఏడువాయువు లేరాకో ! ఎగుడుదిగుడు
వీచికలతోడ నుక్కిరిసిక్కిరి గుట.

62

వంగిన జటాశితో వ్రేలబడి కృశించు
చందిరుని రేఖలో చాలి జాలువారు
హంకృతులు లేక రుద్రులు పంటిలారయి
దిక్కుమాలిన మొగములు లేర్పిరేల :

63

ఊర్జిత శక్తియుక్తులు. మహోన్నత దైవిక తైజస ప్రభా
మార్జిత ఘోరరాక్షసులు. మంగళదాయకులున్. తపోమహ
ద్భరిత పాపకర్మకుల, దర్జన భర్జననేసి యేలు నో
నిర్జరులార ! మీ యురవణింపుల తెచ్చట డాలు డిందెనో !

64

భోరణి రూపు మాసి నటు తోచెడి దేవతలార ! మీ యధీ
కారము లొక్కతూరి యణగారిసనా ! నెలమూడ మంచులో,
నారక లైరి దేల ! బహుదారుణ మారణ హోమహేతు ర
జై రివురాజి మీ తెచట రక్కసమై మిము గాల్పయిం గదా !

65

భువనాతీత మహత్తర ప్రతిభ సంభోజాక్ష సాహాయ్య సం
భవ దత్యద్భుత సాంపరాయిక కళా పారీణరాజాను బా
హువులన్ పెత్తనమార్చి లోకమున కాయూ రక్షణల్ చూర్చు మీ
జవ జీవాలకు ముప్పు మూడడుకడా సర్వత్ర లోకస్మృతన్.

66

పాలనము మీది. సృష్టించు వంతు నాది.
నా యొనరెప్పడి దెది చెప్పడా !” యనంగ
ఒక్కసారిగ వేయికం ద్లోరగించి
ప్రాచ్య దిక్పతి ప్రాజ్య వా కృతిని లేపె.

67

అల్లనం బిల్లగాలి కుయ్యాల లూఁగు
కమలముల శోభతో వేయి కన్నులూఁప
ధవుని ముఖ్యా తిముఖ్య నేత్రమగు గురుఁడు
దొరకు మనవి చేసెను తమిన్ దోయిలించి.

68

“సర్వాంతర్యామి జగ
ద్ధూర్వహుఁడవు, సర్వకథల ధోరణుల లవాం
తర్వేదివి, రక్కసుఁడు మహా
గర్విష్టి యొకండు సృష్టిఁగాల్పుచు నుండెన్.

69

ఒకఁడుద్దండుఁడు గండరించెను, చిరాయు ర్భాగ్య దాతా ! భవ
న్నికటామోఘ సహస్ర దారుణ వరానీకమ్ము స్వీయాద్భుతై
హిక వాంఛా ఫల సిద్ధిదాయక తపోఽహీన క్రియన్ పొంది, కు
త్తుక కడ్డమ్మయి తార్కొనెన్, హరి బలాదూరయ్యె త చ్చక్తికిన్. 70

ఇతఁడే “తారక” మారకాసురుఁడు, నీదే త ద్వరానీక పు
ష్టి, తపస్సే యతిఘోర ఫక్తిని పొనర్చెంగాక. కానిండు. దే
వతలన్ చిత్రవధల్ పొనర్చి ధర కొంపంటించి వేధించు శా
శ్వత దుర్ధర్ష వరమ్ము లిచ్చితివి, దేవా ! వాఁడు నీ కే మగున్. 71

రక్కసున్ మొక్కలించి ఊరక జగాన
విడిచినావు విలాసగా, పిలుకుమార్పు
పిడుగును సృజింప మఱచినా వేమి తాత !
గిట్ట వలదా ! జగత్తులో పుట్టు వెల్ల.

72

జనకప్రప్త ! పితామహా ! మన శచీసాధ్వీ మహాలక్ష్మలన్
కనక క్షౌధర వింధ్య భూధర గుహా గర్భమ్ములన్ దాచినా
మనఁగా నన్య సుపర్య భామ లొక లెక్కా ! వీని దౌర్జన్య దృ
ష్టి నిశాతార్చికి, వాఁడు మా సురల కంటెన్ మీఁకుఁ జుట్టమ్ముఁడే ! 73

వాని బావులలోని పద్మాలు వికసింపఁ

గాఁదగ్గ యెండయే కాయవలయు.

పక్షభేదము లేక వాని లోఁగిట్లనదా

నిండు జాబిల్లి నిల్చుండ వలయు,

కుసుమ తస్కరుఁడంచుఁ గుమ్మించు నని గాలి

విననకట్టుకు మించి వీవఁడచట

అటు సర్వకాల సర్వావస్థలం దాఱు

ఋతువు లాడుచును సేవింపవలయు.

కల్పవృక్షాల నగలు కాన్కలిడి వజ్ర

యితని దయ కోసరము నిరీక్షించు కొనును.

కౌస్తుభము వంటి భూషణాల్ కాన్కవెట్టి

ప్రాఁకులాడును వీనికై రత్నరాశి.

74

అలిగొను తెల్లమీటి దిక్పాలకులను

పృథు వరమ్ముల లాహరీ బిమ్మిటి మెయి;

తాదృశా తతాయని బట్టి త్రంపివెట్టి

నింతకన్నను కలుచ లింకేమి వలయు

75

వాసుకి మొదల్ గలట్టి దివ్య ప్రభువులు

ప్రడగలందు మాణిక్యాలు ప్రజ్వలంప

జీవ రత్నాల ధగధగల్ చిమ్మి వాని

వాకిటన్ రాత్రు తెల్ల నిల్పడఁగ వలయు

76

నందనమ్ము బృందారక సుందరీ ల

లామలకు ప్రాణపదము కదా ! మహాత్మ !

అంపముల్ బండకత్తులు రాచి రాచి

నందన వనమ్ము నజకు చున్నాఁ డతండు.

77

చెఱుఁ బెట్టిన తెఱగంటి తెఱవ లచట
 నడికిరే వెక్కుచున్ వాని పడక టింటి
 గుఱ్ఱు రొద మధ్య నెగయూర్చుకొనలపడును
 గాఁగ వీతురు. కన్నీరు కార్తు రవుడె.

78

రత్నసానుని శిఖరమ్ము బుత్పాటించి
 క్రీడా చలాలుగాఁ గెరలువాఁడు
 గంగ దిగ్గజ మద కలుషయై తద్వాపి
 పసిఁడి పద్మమ్ముల పంట యయ్యె
 జయముపైఁ బుట్టె డాసను గూర్చు విష్ణు చ
 క్రమ్ము తత్కంఠహారముగ మాతె
 ప్రళయ మేఘాలపై వాని వే దండముల్
 రేచు వప్ర క్రీడ రే బవళ్ళు

ద్యో పతికి “సహా” నోటిలో దుమ్ముకొట్టి
 అతఁడె హవ్యము మెక్కు మాయావిమాయి
 చెనఁటియై మ్రుచ్చిలించె నుచ్చై శృవమును
 బిక్కునన్ భీతిమై సురల్ నక్కి రెటనా :

79

రేయిపగలుగ నెండచంద్రికయుఁ గాగ,
 రాజును గులాముగా బంటు ప్రభుఁడు గాఁగ
 తాఱుమార్చేయు నీ దొరతనము వాఁడు
 పట్టపగ్గాలు లేనట్లు బరిదెగించి.

80

పోతరించిన భూతమై మూతి బిగిచి
 యార్చు నాతఁడు; త దనుగ్రహమ్ము కొఱకు
 నిట్లు దిక్పాలు రెంత నేవింతుగాక
 పెటుకురక్కసి తన బుద్ధి విడువఁడాయె.

81

సన్నిపాతమ్మునన్ మహాషభము లట్లు
 మాయమౌ సర్వమీ యాకతాయిపట్ల
 కడిది పడవాలు సురల కొక్కని సృజించి
 రక్కసుని ద్రుంప ద్రెంప బ్రార్థనము తాత !” 82

అని వాక్పతి సాలించిన
 వెనువెంటనే తాతగారు వినిపించి రిటుల్
 ఘనుఁ డుఱిమిన యా వెను వెం
 టనె వర్షము పడినటుల్ మిటారము కురిసెన్. 83

“శాంతింప న్వనిఁ గొంతకాలము తురాషా డాదు లేనింక ని
 శ్చింతన్ సంతస మందు కాల మది వచ్చెన్. దాపురించెన్ సుదు
 ర్దాంతున్ రక్కసు వ్రక్కలించెడు మహారౌద్రమ్ము. నావల్ల మీ
 సంతాపమ్ము లణంగ రా దయిన నాశాసంతు వేదోక్తులన్. 84

నేనే పెంచిన రక్షకుం డతని నేనే సంహఁ గా రాద. యెం
 దేనిం బెంచిన కాలకూట తరు నేనిం దానె ఖండింప లే
 దే ! నాఁడాతఁడిదే పర మ్మడిగి సిద్ధిం బొందె. చల్లారె న
 ద్దానన్ వాని జగ ద్వివాళన తపో దావాగ్ని సర్వస్వమున్ 85

యోధుం డెవ్వఁడు నోర్వఁడా పటు మహాయోధాతి యోధున్ జగ
 ద్భాదా ధ్వంసక ధూర్జటి ప్రళయ రౌద్ర వ్యక్తిమ ద్భీజ ధా
 రా ధారేయ మహావతార మొకఁడా రక్షః క్రుదా మాపక
 ప్రాధాన్యా ద్భుతశక్తి యుక్తుఁడగు. మీరల్పొండు. సాధింపుఁడా ! 86

చూపుల్ మీటి రమస్సు దాటిన పరంజ్యోతిః ప్రకాశమ్ము కా
 దా ! పారమ్య విహీన తైజస కళా ధావళ్య పుంజమ్ము త
 ద్రూప వ్యాప్తత రోదసీ గత లస ద్రోచి ర్మహైశ్వర్య ము
 ద్దీపింపం గనలే, నెఱుంగ నది. నేనే కాదు వెన్నుండునున్. 87

వర్షాకాల సమీర మంబుదము నాహ్వనించు నట్లందు నా
కర్షించుం గద, లోహదండము నయస్కాంత మ్మటుల్, దివ్య దు
ర్ధర్షోదార సమాధి మగ్నుడగు నుగ్ర స్వామినే పార్వతీ
హర్షోత్ఫుల్ల విలోచనా త్మరుచి వర్షాకార సౌందర్యముల్. 88

మనల కిద్ది వినారరించిన మతోక్త
యాశ లేదాయె; యత్నింపు డందు కొలుకు;
నన్ను జలమును వాని నా నాతి తక్కు
నితరు లెవ్వరు మమ్ము భరింప లేర. 89

స్పటిక థాసి ముక్కుంటి యెక్కుటి సుతుండు
పౌఞు దళవాయిగా వాని ప్రాణ మార్చి
చెఱ సుర పురంద్రులకు జటల్ చిక్కు తీసి
వీర్య సంపదతో విజృంభింప గలడు.” 90

ధాత యిట్లని తా దిరోధాన మందె.
క్షణము పోరాద సంయమీశ్వరుల. కజుని
సెలవు శిరసావహించి లేచిరి; దిశాధి
నాథు లెల్లరు. గార్య సంధాన పరత. 91

ముజ్జగమ్ముల దొర లోక మోహనుడగు
పుష్ప ధన్వుని వే తలపోసికొనియె
తలచు కొంటయె తడవుగా దరిసె మరుడు
సకల లోకాల కది శుభ శకున మటవె. 92

అస్పరో భూకుటి నతకరించెడి కోటి
తేటి శింజాసమ్ము దీటుకొల్పె.
నెయ్యుని బుజమాని, తియ్యమామిడి మొగ్గ
లలరారు తూణీర మందె కేలు,

రతి రంకణము లొత్తి రక్తి కట్టిన బాహు
దండమా నిర్వేత్తు ధనువు దాల్చె,
“కృష్ణకృష్ణ” యంచు కేకిసల్ తొడి రామ
చిలుకలు రణభేరి చిల్కరించె.

చంద్రసచివుడు జ్యోత్స్నతో నందిడింప
పింపినలు గూని మలయాద్రి పిల్లగాలు
లోంగించెను ఘుమఘుమ. లేలుకొనుచు
చెఱకువిల్కాడు తన దొర దరిసి మ్రొక్కె.

93

అఱుని రాజ్యములో నాదిత్య దేవుడే
యారోగ్యమునకు సర్వాధికారి.
ఒక చరాచర పరాయుః పేటికకును తా
శమ్ము తాతయ్య కేలనె మెలంగె.
పట్టాభిషిక్తుడై పరిథవిల్లును రదా :
తైవల్య మిడంగ శ్రీరాంతుడొరడె.
అది భిక్షుడె సమనైశ్వర్య సంధాన
సింహాసనమున నాసీనుడగుట.

మహి ఫలింపఁ బెత్తనదారు ముప్పు రౌతు
ప్రణయరసమను జిగురుతో రంగరించి
దంపతి పదార్థహోర్ద మద్వైతపజు
నున్నతోద్యోగి ఆ సుమాయుధ మహస్వి.

94

నేవ్య నేవకులు

“రా రమ్మా ! లలనా రటాక్ష శిత నారా చాధిపా ! నీ యధీ
కార ప్రాభవ తప్త కాంచన శలాకా రత్న సింహాసన
మీ రంజితైడి దిద్ది, నీరయ నిరీక్షించున్, అధిష్టించుమీ
మారా !” యంచు మహేంద్రుడాదరము ప్రేమన్ గ్రుచ్చి రెందరిన్. 95

దేవతల వైపు ప్రసరించు దృష్టి తిగిచి
వెనన దాటుగ దనవైపు విసరివైచు
వేయి కన్నుల సొగసు కుట్టిన వచస్వి
పుష్పచావుడు దొరగించి మోకరించి.

96

“ఓ లోకత్రయ పాలకా ! కరుణ నాహూతుండ నైనాను, నా
కీ లోకమ్ములలో నసాధ్య మను మాటే లేదు, కర్తవ్య వాం
చా లక్ష్యమ్మును గుర్తు దెచ్చికొని యాజ్ఞాపించి యాశీర్వాదో
జాలమ్ముం గురిపించి దాన మద దృష్టమైల్లఁ బండింపుడా ?

97

ముల్లోకమ్ముల నెవ్వఁ దేనియుఁ సరే మున్నుందు నీ ముందు
జిల్లంగా వలెఁ బ్రాంజలించుకొని పుంజీభూత సౌందర్య రు
క్కల్లోలాయిత దీప్తిమై నెవతె ని నైసేయఁగా నెంతువో !
కొల్లంగొట్ట గలాడ నామెమతి, నాకుం జెప్పి దీవింపుడా.

98

భవ దుద్యోగము గోరి ఘోరముగఁగ్రవ్యాదుం డెవండేని యీ
భువనాల్కాల్పు తపస్సుమై వెలిసెనా ! మోమోట మేలొక్కా ! ఆ
చవుటిన్ వెంటనే నాచికోగలుగు పుష్ప మ్మొందు సంధింతు నే
లవముం గ్గేశము లేద నాకు, నవలా బావణ్య రాశీ పతిన్,

99

ధూర్జఁ డెవ్వఁడు ముక్తుఁడు కాఁగోరెనా :
 నట్టేటముంతు నా నరుని తపసు
 శుక్ర శిష్యుండేని వక్రించెనా : తమి
 నంగ లార్పంగజేయంగలాడ
 దనకుఁ దానొచుఁ గ్రొత్తడి యైననున్ నిన్ను
 గొఁగిలింపఁగఁ జేయఁగలఁడు వీఁడు
 చుప్పనాతితనమ్ము చూలాలుగా నిన్ను
 జూఁకించువానిరీ శోక మిడుదు.

హరహరా : యంచు నెంత మహా సమాధి
 నిష్ఠమున్ గరిష్ఠునిన్ భ్రష్టుజేతు,
 ఒక మహాప్రవాహ మేటి యొడ్డు నట్లు
 గూల్తు నీకయి యెంత ముంగోపినైన.

100

వజ్ర మొక మూలగా భద్రపఱపు మయ్య
 ఒక వసంతుఁడు తోడుగా నున్నఁ జాలు,
 పూలతో రుద్రునేని బెంబేలు పఱతు,
 నితర యోధుల శక్తి లేక్కేమి నాకు.

101

కంచుకొపిన మేర్పి శశించు హరుని
 కంట చిచ్చున్ననున్ సరే, కంఠమందు
 హాలహాల కీల లున్న సరే ! లతాంగి
 యమ్ము సంధించి నీ జాగిలమ్ము నేతు.

102

హరి జగన్మోహిని యై వెట్టె మీకింత
 బోనమ్ము, నన్ను నమ్ముకొని గాదె,
 వాణి గుణాశింపు లాను దేవయ్యకు
 నాటకట్టును నా సహాయ మేది,

అతిలోక సౌందర్య మాని మహేశ్వరదే

హరిఁ దగుల్కొంట నా చెఱకు కతన

నాడహల్యా దేవి నైగనిగ్యమ్ము మీ

రా స్వదించుటకు నే నాత్మ కాద,

హరి హర హిరణ్యగర్భుల కన్న మిన్న

యౌ బలిష్ఠుం దెవండు నిన్నదిమినాడు,

కైవసమ్ము వాడు తర డణము నీరు,

నాజ్ఞమై మూఁదలింపు మయ్యా ! చిదౌష :

102

అధిపతికి నేపకుల్ ప్రాణమైన నొడ్డి

యాపదల కడ్డుచోఁ జరితార్థులగుట

బంటులకు ముక్తి ప్రభుభక్తి పరతనుండు

ప్రభు మహాశయు ఋణము దీర్పంగ వశమె :

104

అ జ్ఞ

“నిర్వక్తా ద్భుత శక్తి యుక్తుఁడవ. యేణీలోచనా పాంగ సా
త్సర్వజ్ఞుం డతి సాహసుండవును: విశ్వానమ్ము నీయూర్పు. గం
ధర్వాదుల్ నను నీవిభుండనుచు స్తోత్రాల్ నేయ గర్వింతుఁ గిం
కుర్వాణీకృత శత్రుమండలునిన్ గుర్తించి నారీ సురల్.

105

జంభ జృంభణ దంభ సంరంభమార్పు

హౌయల దంభోళి, నీవు, నాకున్న సరకు.

మునుల దరి మొక్కవోవు దంభోళి ధార.

యెల్ల సాధింప నాకు నీవే శరమ్ము.

106

సాక్షి దష్ట దిగీశు లర్థు లిట యాజ్ఞాదైన్య సంతాపన

ప్రక్షుభ్య న్మృతులైరి, కార్య మిది యావత్సృష్టి సంతేమ కృ

న్నితేపమ్ము త్వ దేక సాధ్య మని వాణీజాని వాక్రుచ్చె, దా

ర్థ్యేక్ష సాధర శృషత్క మిమ్ము; తెగనూటెంతున్ ఘృతాచీ కటిన్. 107

సకల దేవత లిందు యాచకులు నీకు;

ముజ్జగమ్ముల దీకార్యమును; సరాళ

కుసుమ శర సాధ్యమున్; హింసగొడవ లేని

సమర విజయ మ్మిదెంత యాశ్చర్య మప్ప.

108

భక్తియు యుక్తియు రక్తియు

శక్తియు నాసక్తి నీ కసాధారణముల్

ముక్తిప్రమదా మధు సం

సిక్తులు నీ మిత్రు లనుచు చెల్లు పెఱుంగుదున్.

109

పూ లకోరీలు ముక్కంటి మోహరించి

పార్వతీ దాసునిగ మార్ప వలయు నిపుడు

పార్వతీ పరమేశ్వర ప్రణయఫలము

రాక్షసా ధ్యక్ష సర్వ మారణ చణమ్ము.

110

పనులు సాధింప నన్నించు వాడ వనుచు

నీ పస నెఱుంగుదును. కాననే స్మరించి

నాడనిన్. భూమి మ్రోయుచుంటను గ్రహించి

శేషునే తల్పముగ హరి చీరి నాడు.

111

శివుని నైనను లొంగ దీనెద నటంచు
చెప్పనేచెప్పి తిది మాకు గొప్ప భుభము.
రక్కసుల కక్కనమ్ము తీర్పంగ సురలు
గువ్వకరికొని నిను కోరుకొంట యిదియ

112

పూల బాణాల శిఖిశిఖా కీల లందు
పరసమాధి శిలాయిత హరమనస్సు
వెన్నపూసగఁ గరఁగించివేసి దాన
పడయవలె మాకుఁ జిచ్చుఁ పిడుగు నొకఁడు.

113

“హర పూజా రతి సర్వమంగళ యవశ్యాయాద్రిపై నున్న దా
తరుణీరత్నము తక్క వేఱొకతె లేదయ్యెం ద్రిలోకాన నా
హరబీజమ్ము వహింపఁగాఁ దగిన” దంచా స్రష్ట వాక్రుచ్చె; వే
గిరమే విల్లు పరిష్కరింపు; మిది నీకే చెల్లు సాధింపఁగన్.

114

ఇది గిరిజా తపస్విని వహించెడు కార్యమ. యైనగాని నీ
పదును వినా, యసాధ్యము నభావ్యము సుమ్మిది నిశ్చయమ్ముగా.
ఉదకము లేక బీజ మొకఁ డున్ననె యంకుర ముద్భవిల్లునా !
మదన! యెడంద కేల యనుమానము కేగిర మేగి రమ్మికన్.

115

అనలునకు సాయ మొనరింప ననిల దేవు
నెవ్వ రెఢేనియున్ హెచ్చరింప వలెనె
ఒక్క రెవ్వరు బతిమాల కుండఁగానె
అల వసంతుఁడు నీకు సహాయుఁ” డనఁగఁ.

116

“చిత్తము చిత్త”మంచు దనచిత్తముతో శిరసావహించి యె
ల్లెత్తి “మహాప్రసాదము సరే” నెలవంచు ప్రయాణమౌ వెసన్
హత్తిన ప్రేమహెచ్చరికకై తెలి యేగును తట్టునట్టి కే
ల్లెత్తి చపేట మార్చె హరి. యామరు పీపున బుజ్జవమ్ముగా.

117

మఘవ దమోఘ వాక్యములు మై మదపింపగ నాతడిచ్చు సా
రఘ చషకమ్ము నందుకొని త్రాగె నతం దొక రెండు గ్రుక్క లా
జఘనవతీ లలామల పనందు వసంతుని సోయగమ్ము మే
టి ఘుమఘుమల్ వెలార్చెను 'పటీర కుటీరము లా' మిటారముల్. 118

“చచ్చిననున్ సరే” యని వసంతుడు ప్రాణసఖుండు తోడుగా
నెచ్చెలి గుండెలో నెదియొ నెవ్వగ బ్రుంగుడు బెంగటిల్లి న
ట్లుచ్చున బద్దయట్లు రతియుం బయస మ్మయి కూడ రాగ నా
చిచ్చటకంటి తావు దరిఁ జేరె; రతీకుఁ డధిజ్య టంకృతిన్. 119

సమాశ్రయము

తపమునకు దారుణారి. కందర్ప దర్ప
సర్వ సాధకుడైన వసంతరాజు
మలయ వాయువు చెలిమిమైఁ బులకరించి
విశ్వరూప ముద్భించి యావిర్భవించె.

120

స్త్రీపాద తాడనమే లేక పుష్పించె

నల యశోకము మొదలంట విరిసి

నెలవంక మోదుగుల్ చెలఁగెఁ గట్టెఱ్ఱగా

లతకన్నియల నఖ క్షతము లట్లు

బ్రహ్మ దిట్టించు నిర్గంధమ్ములై కొండ
 గోగులు నెఱ్ఱ రంగుల నటించె
 తేటి కాటుక దీర్చె; తిలకాస దిద్దె గి
 సాల యోషమును వసంతి లక్ష్మి
 చిగురుటాకు టెక్కలు నిగనిగలు గురియ
 పూలశరములతో మావి డాలువాటె
 చెఱకువిల్కాని పేరందుఁ జెక్కినట్లు
 బంధ రాక్షరముల్ విజృంభణము సలిపె.

121

పుప్పొడి పడి కన్ను విప్పకే పెంటితో
 నెదురు గాలికి బరువెత్తె లేడి
 చిగురుమామిడి జీర శ్రీ కోకిలయ్యచే
 బొలయల్కకత్తెల బిలిచె మరుడు
 సిద్ధ నవోధల చెక్కు టద్దలపై
 మకరికా లతలు చెమర్చు దొడగె
 పువ్వుల జిలుగలి, నవ్వి సయ్యాటించి
 యివమేది దెసల సర్తింప దొడగె
 పనస పుష్పాల ఘుమఘుమల్ పల్లవించి
 రసిక రసనల నగలించి యెసక మెసగె
 ఇటు హఠా త్నిధమై విరాజిల్లు చుండ
 వెలయు విడ్డూరముల ఋషల్ వెఱుగు పడిరి

122

కలకంఠాత్తెడు నెమ్మనమ్ములను జిక్కం బట్టు కొన్నా రెటో
 బలవంతమ్ముగ శంకరాశ్రమ మునుల్; భార్యా ద్వితీయుండుగా
 లలనాచావుఁ డధిజ్య ధన్యుడయి, చేరంగానె స్త్రీపుంస జా
 తుల కన్యోన్యము ప్రేమ బైటపడి హద్దుల్ మీఱ సాగెన్ వనిన్. 123

విజయమంగళరగద

కొదమతేటి త్రాగసాగె, కోమలాంగి తోడగూడి

కొని సుధా మరంద మింత కుసుమ పాత్రమందు వ్రాలి,

కొదరి లేడి తన నెలంత గోకసాగె ప్రేమ రెచ్చి

కొమ్మకొసలు తగులగానె కొమ్మ కన్ను కొసలు వ్రాలె,

సొగసి యేన్న గున్న యొకతె సోలి ప్రాణ పతికి దమ్మి

సుమము ఘుమఘుమించు నీరు జోగియిచ్చె బుక్కిలించి

సగము కొటికి మగువ కొఱకు సరసమైన తమ్మితూడు

చక్రవాక మొక్కడిచ్చి సంతసింప జేసి మించె. 124

లయగ్రాహి

కమ్మనగు గానము ర సమ్మనకు మైమఱచి

బొమ్మచెలు వ మ్మగుచు గిమ్మనక వించున్

సొమ్మసిలి చెమ్మటలు చిమ్మి శిథి లమ్మయిన

యమ్మకరి కా లరలు గ్రమ్మకొనగా మ

ద్యమ్మ తెగ ద్రాగగను బొమ్మలు నటించు దన

కొమ్మకొక కింపురుషు డమ్మ బలు సుద్దుల్

రమ్మనుచు ముద్దులిడి పొమ్మనుచు నవ్వులిడి

యమ్మగువ గువ్వసుర తమ్మనకు లాగన్.

125

కమల విలసితము

సొగసగు గుచములు సుమముల గుత్తుల్

చిగురులు పెదవులు చెలిమిని గుల్కన్

మగువలు లతికలు మరులిడు చెట్లన్

బుగబుగ గవుగిట బొదువగ సాగెన్

126

స గ్వి ణి

అచ్చరల్ గానముల్ హాసముల్ విన్ననున్
 చిచ్చక నిష్ఠకే చేటు లే దింతయున్
 అచ్చమౌ బుద్ధి కే యంత విఘ్నమ్ములున్
 మచ్చ మాయంపగా నాచికో లే వెటన్

127

మ త్త కో కి ల ము

సందికేళుడు తర్జనిం దన నాసపై నిడి డా కర
 మ్మందు బంగరు బెత్త మ్మాపుచు నా లతా గృహ దేహళిన్
 క్రిందు గుమ్మము నెక్కి శంకర కింకరాళి గణమ్ములన్
 ముందు వెచ్చగ హెచ్చరించుచు పొంగ వద్దన సాగెడిన్.

128

స ర సి జ ము

నందీశానుం దుం దనకేలన్
 ననువుల నణంపగ నమితుల యగుచున్
 వందారుల్గా సందఱు భృత్యుల్
 భయపడి గజగజ వణకిరి వనిలో
 అందందే నిం దిందిర వృక్ష
 లరచెడి పులుగులు నణగెను త్రుటిలో
 క్రందుల్ సందుల్ చిందుల జంతుల్
 కదలక శమముగ కలుదుగ మెలగెన్

129

నందీశ్వర శాసనమున
 నిందిందిర పక్షి జంతు వృక్షాదికముల్
 చిందుల్ చెందవు. క్రందుల్
 పొందవు. వన మెల్ల నొక్క బొమ్మగ మాటెన్.

130

స్వాగతము

అందఱున్ పయన మందున శుక్రున్
ముందు పెట్టుకొని పోని విధానన్
సుందరీ నిశిత శూలుఁడు ముందా
నంది దృష్టిబడ నాశన మెంచెన్ 131

సందియాన నిలు సందుల ప్రక్కన్
పొంది క్రందు సురపొన్నల లోనన్,
ఇందు శేఖరు వసించిన తావున్
చెందె నందిని నిషేధము నేతన్. 132

ఉత్సాహ

రే వెలుంగు తాల్పు పుండరీక చర్మ పీఠికన్
చావు బార నున్న పుష్ప సాయకునకు నా దెసన్
దేవదారు మొదట నరుగు దిమ్మపై మహాతప
శ్రీవిధాని మూఁడు కనుల సిద్ధుడై కనంబడెన్. 133

గీసి నట్లు నిల్పె దనువు పెద్ద విచ్చు పద్మమున్
వేసి నట్లు తొడలమధ్య విప్పె గేలుదోయి పీ
రాసనమున సంసయుగము నదిమి నప్పి ధ్యానమున్
చేసికొనుచు నీలగళుఁడు చేవమై గనంబడెన్. 134

పంచామరము

జటా కలాపమున్ ముడించె సర్పరాజుతో నట
న్నట జ్వపాక్ష మాల చెవికి నప్పె రెండు పేట లా
కుటీర మందు కంఠకాంతి గ్రుచ్చుకొన్న తెమ్మెరల్
పటాణిచర్మ మూని వహ్నిపాలుడే కనంబడెన్. 135

మంజుభాషిణి

తన ప్రాణ మెల్ల జడతన్ ముడుంగఁగా
చిను కేమి లేని ఘనులెన్నుతో, సలల్
కనరాని వార్ధివలె, గాలిలేని తా
పునఁ గాఁగడాకు సరి మోక్ష రాజటన్.

136

మంగళమహాశ్రీ

మొక్కలము మెక్కినవి, ముక్కలయి కిక్కురని
పొక్కునివి భూకుటి మయమ్మల్
దిక్కులకు రెక్కొనవు, దీధితికిఁ జిక్కునివి,
తెక్కుగల యుక్కుగను గ్రుడ్లన్,
దృక్కులవి ముక్కుకొన తెక్కినవి, చక్కునివి
యెక్కుటివి లక్కిమికి నిక్కుల్,
స్రుక్కుఁ గను తెక్కులవి సొక్కినవి, జక్కువల
చుక్కెదురు దారి కపు డచోచ్చి.

137

భాస్కరవిలసితము

ఆముని తపమున కచ్చెరు వొన,
ట్లంబర మగిలెడి నెగ లుదయించెన్
తామర నవకపు దారము కంటెన్
నన్నని ననుపగు తల నెలవంకన్
ప్రాముఁడు గమలజు రంధ్రము వెంటన్
ప్రైబడి యది నెలసిరి వడలిన్
కాముని కనుగవ బడ్డవి యిట్లా
ఖండవరకు నెఱి తపమున మంటల్.

138

ఉత్సాహ

తనువు లోని నవక మాచి దారి పూడ్చి సిద్ధుడై
మనసు నెల్ల హృదయ పీఠి మల్పుసున్ సమాధి మై
తనది నేసికొనుచు శాశ్వతముగా బ్రభించు నా
రసకులోని రస్సుగాంచు ధన్యుడే రసంబడెన్.

139

ఆరు బూరు మంచు నాలీఢపాదుడై
పూలనారి కర్ణమునకు లాగి,
అలరువిత్తుడా “త్రియంబక” స్వామిని
చేరినాడు చావు జేసఁ గలఁడు.

140

మనసుతోననై న మానసింపఁగ వీలు
గాని ఫాలనేత్రు నాని చూచె.
సరము పట్టువీడి కర ధను శృరములు
జాటుపెఱుఁగఁ డయ్యె చక్కనయ్య.

141

అంగజాస్రము

తీవియు చేవల్ డీల్చుడు తా నా
వీవన యో నా వెల్గు నవోధన్
సావాసుల్ సఖి జాడ నుండ న
ద్భావం జూచెను బర్వతాత్మజన్.

142

పూవు లళోకాల్ ముగ్గిన కెంపుల్
వావిలి ముక్తా ప్రాభవ భూషల్
కోవల్ బంగరు కొండగోగులన్
దేవిన్ జూచెను తియ్య బాణముల్.

143

కొంచెము వంచెన్ కొమ్మగుళుచ్చాల్
 సంచు “సులాభీ” శాటిధరించెన్
 అంచుల్ మించినదై పువుగుత్తుల్
 వంచన్ సాగెడి పల్లిని చూచెన్.

144

శ్రీ ర మ ణ ము

ఇంచుశరుండా యింకొక మౌర్విన్
 పొంచిక దాచిన పోలిక తోషన్
 మించు బిటుందుల మే బవడంపుం
 గాం చెగయించెడి గౌరిని గాంచెన్.

145

క్రొం చ వ ద ము

విచ్చిన పద్మాల్ గ్రుచ్చిన యూర్పుల్
 పెనురతి బెనుపగ, బిరబిర తేటుల్
 మచ్చిక దొండన్ మెచ్చని కెంపై
 మలచిన పెదవిని మతిమతి వ్రాలన్
 అచ్చలమై మే ల్పచ్చని కేలన్
 హరువగు గమలము నటునిటు లూపన్
 హెచ్చు బెడంగుల్ హెచ్చిలఁ జూచెన్
 గిరగిర కనుగవ హిమగిరి కన్యన్.

146

మణిగణనికరము

రతికిని బిడియము ప్రతిలవ మొలయన్
 అతి లలితత నవయవముల మెఱయన్
 కుతుకిత గనుగొని కుసుమ శరుండు నా
 జిత సకలుని శివుఁ జెనఁకఁగ దొడఁగెన్.

147

పూఁబోడి చేరు కొన్నది
కాఁబోయెడి ప్రాణనాథు గడపను శివుఁడున్
లోఁబడు నాత్మ జ్యోతిని
లోఁబఱచుక చూచి యోగరూఢత లేచెన్. 148

మెల్లగ పంచ ప్రాణాల్
వేల్గ ద్గతి సడల విప్పె వీరాసన మా
తెల్లదొర శేషు పడగలు
నిల్లిగులు వాటి భూమి నెటులో మోసెన్. 149

మనవి నేనెను నంది సమస్కరించి
“ప్రభుని నేవించుకొన గౌరి వచ్చిన”దని
ప్రభుని సమ్మతి గనుటొమ్మ వలన నెఱిగి
నందికేఱుఁ డాపెను దొరముందు నిలిపె. 150

జోహారుల్ కయినేయుచున్ చివురు విచ్చుం బూల గుత్తుల్ సఖుల్
మాహేశానుని పాద మూలముల జల్లం జొచ్చి రత్నాద్యుతిన్
సౌహిత్యమ్మున గౌరి, ముంగురులలో జాల్వారు బంగారు పూల్.
సౌహిత్యమ్మున గర్జ పల్లవములున్ జాఱంగ మోఁకారిలెన్. 151

హరుఁ “డనన్య భాజం పతి మాప్పుహి” యని
సర్వమంగళ కాశీస్సు నిర్వచించె.
వెలయుఁగాదె మహానుభావుల వచస్సు
లెట్టి గండమ్ములను కటారించి యైన. 152

శ్రీకమనీయలసద్దివ్యకారా! విబుధ కవి కులాలంకార
ప్రాకట చిరాయు రారోగ్యాకల నా వశవిభావ! హనుమా! జేజే! 153

ప రా భూ త పా ం స్మి

ద్వీ తీ యా శ్వా స ము

శ్రీ కల్యాణా స్పద బా హూ : కై వల్వేశ : వాఙ్మయోద్ధారకులన్
సాఁకుచుఁ దేజుం గూర్చెడి; లోకారాధ్యా మహేశ్వరుని గారామా : 1

చిలుక పటాణి రౌ తదను చేరిక జీరుచు చిచ్చుదూఁకు నా
శలభము వోలె గారిదెస జాపిన దృష్టికై జంద్రమాళి, చూ
డ్కులు గుఱిచేసి విల్లుదెసఁ బొంచి గుణమ్మును సాఁగదీసి ని
ష్ఠలబడి మాటిమాటికిని టంకృతి సేయఁదొడంగె తేఁకువన్. 2

మెల్లఁగ నెఱ్ఱిదా ల్కరము మీఁదికి మేవడి సాఁచి భక్తి నా
తల్లి సురాపగన్ వెలయు తామరపూసల తాపశమ్ము నా
తెల్ల వటారిదేవు గుఱుతించి నమర్పణసేసె; నెండ శో
షిల్లి పసందుగా తళతళించెడి మాలికమీఁది మక్కువన్. 3

పదయత స్వీకరించుటకు శంక రుఁడా వలకేలు సాఁపఁగా
“నద నదియే” యటంచు గుణమందు లగింపఁగ మోహనాస్త్రమున్
మదనుఁడు పైకి లాగి కొనినాఁడు నిషంగమునుండి యిప్పుడా
పదును నతిక్రమింప మఱి వమ్మగునో సకల ప్రయత్నముల్. 4

హరుఁడౌ గావుత చందమామ గను దుగ్ధాబ్ధిన్ విడంబించుచున్
గెరటాల్ కేకినలాడ దైర్యరమ లోఁ గించిత్తు లోపింప నా
సరసీజానన దొండపండుపెదవిన్ సౌందర్య వారాళి మో
ము రమం బ్రేముడిఁ బుల్కుఁబుల్కురని యామోదింపసాగెన్ దమిన్. 5

పులుకుంబుల్కునఁ జంద్రమాళి తనమోముంజూడ గుర్తించి సి
గ్గిలి రోమాంచితయై జగాకడిమి రు గ్రేఖల్ పిసాళించు మం

గళ దేవీ సువిలాస నేత్రములఁ గంగారెత్తి యాకేకరో
తక్కికల్ చిమ్ముచు మోము నడ్డముగఁ జొరగ్గం ద్రిప్పె సింగరియై. 6

పులకాంకూరిత గాత్రుడై లలన చూపుం గోపు తూపుల్ ప్రసా
రిలి శృంగారిత ఛావముల్ పలుప సర్వేశానుఁ డాలోననే
కలఁతంబాటిన యింద్రియ క్రియలు చిక్కంబట్టు కొన్నాడెటో
బలవంతమ్మున నా జితేంద్రియుఁ డటన్ స్వాధీనుడై మేల్కొనెన్. 7

ఈ ఘోరమ్మున కేమిహేతు వని యిందేలా : మదంబస్సు కీ
వ్యాఘాతమ్మని పాలనేత్రుడట ది గ్భాగాల్ సమీక్షించుడున్,
ద్రాఘిష్ఠ ప్రణయార్భటిన్ కుసుమ నారాచమ్ము సంధించి వే
వ్యాఘాతింపఁగ నున్న యాత్మభవు రూప మ్మానె జొంపమ్ములన్. 8

కుడి యపాంగము మీటి సాగునది ముష్టి,
యెడమకా ల్వంచినాఁడు కుంచించె బుజము
ఇక్షుధను వోరఁగా మందలించినాఁడ
యెన్ని గుండెలు కలవొ ధర్షింప హరుని, 9

ఆమని మిటారముల దణాయండు లతిక
లింపు సొంపారు సురపొన్న జొంపములకు
మధ్య జిక్కెను చుఱచు మంట లెగయ
నాత్మభవుఁ మాడ్చె శ్రీపరమాత్మః హరుఁడు. 10

సాచీకారిత భంగిత భ్రువుని యాస్య జోణి దుష్ప్రేక్ష్యుడై
రోచిష్కేశుఁడు నాకుకుక్షణి జ్వల ద్రుద్రాక్షి నుచ్ఛాతుడై
లేచెన్ మ్రింగెను మార మండలిత శారీరమ్ము వాచాలురై
ఫే చారుల్ బతిమాలు చుండగనె సంక్షేపించె భస్మమ్ముగా. 11

గరళకంఠుడు నెగలు గ్రక్కంగ నవుడె
కంటిమంటి “చడిపడ”గానె మరుడు
మాడి నీఱయ్యె మరుని పూజోడి వగపు
తట్టు కొనలేక మూర్ఛిల్లి బిట్టు బిగినె.

12

గుండె పగిలి చైతన్యము కొయ్యబాటి
మూర్ఛ కప్పుడు; నుపకారముగ నుభించె
భర్త నునియగు దృశ్య మాచామ కంటఁ
బడఁగనే లేద, కడు పతివ్రత కతాన.

13

పిడుగు భూజమ్ముపై వలె బడి శివుండు
తపము జెఱచిన యోధు దగ్ధ మ్మొనర్చి;
స్త్రీ యెడఱము తపము భంజించు ననుచు
నేవకులతోడ సంతర్థి నెందె యుడితి.

14

తండ్రి యభిలాష తనదు సౌందర్యరాశి
విఫల మౌటయు నిది తన పెద్ద చెలుల
యెదుట జరుగుట మిగుల లజ్జించు గౌరి
తెల్లవోవుచు దానింటి తెన్నుబట్టె.

15

మృడుని యార్భాటమున జాల జడిసి బిక్కు
బిక్కు రంచు కనుల్ మూసి పొక్కి పొక్కి
కనికరింపఁగ దగి జాలి గన్న కూతు
నెత్తుకొని వచ్చె; పిత తూటి నేను వోలె.

16

మరుడు నుసి రూపముగ త్రుటి మారి నాడు
హరుడు గణములతో మాయ మయ్యె నెటకొ
ఇంతి జనకుని తోడఁ బుట్టింటి కేఁగ
నెంచెను వసంతుఁ డేమయ్యె నే నెఱుంగ,

17

ర తి వై క్ల బ్య ము

దిక్కుమాలిన దిట రతిదేవి ఒరగి
లేవనే లేద, యట నొంటరిగనె విద్రచి
అడుగు పడకుండె ముందున కద్రపతికి
పెద్దవాఁ డాతఁ దొక ఆడుబిడ్డ తండ్రి.

18

భావనాకాశ మందున భావునకు
శీత భానుఁడు తిగ్మరశ్మియును సమమె
సుకము దుఃఖము సుకవి తూచుకొనుపట్ల,
ముల్లును లవంత నేవై పు మ్రొగ్గనీఁడు,

19

ద్వి ప ద.

ఓ జీవితేశ్వరా ! ఓ రతినాథ !
పూ లకోరీ దొరా మోహనా కార !
సోయగాండ్రకు నీదు సుకుమార తనువె
యుపమింపఁ దగినట్టి యొయ్యారి సరుకు.
అతిలోకమైన యా యందాల నిధియు
భస్మ మయ్యెను తెప్పపాటులో నిట్లు,
గుండె బ్రద్దలు గాక కూర్చుంటి నేల
ఉవిదల హృదయమ్ము లుక్కు రా లేమొ !

20

హా ! రతి దీపమా ! ఆఱిపోయితివ !
హారతి నీకెవ్వ రందింతు రచట !
చిటికెలో నా మైత్రి చించి చెండాడి
దిక్కు నీవే యైన తెఱవ న న్నెచట
స్రుక్కు మంచే దారి చూచు కొన్నావు ?

21

గట్టు కొట్టిన పెద్ద కట్టేటి రయము
 కొట్టెడి పద్మమ్మ గొడవ నాకిచ్చి
 యెటు పాటిపోతి వోయీ ! ప్రాణనాథ !
 భావాలలో గాని పనులలో గాని
 యే కోశమున భేద మింతేని లేక
 మనలోన మనమైన మన నన్ను నింత
 యేడ్చు చున్నను చూడ నీవేమి ! యెంత
 అంతె వేసిన గాన రావేమి ! నాథ !

22

ఒకనాట ని కొక్క యువిద పే రెత్తి
 న స్నేదిపింపగా నను బిల్చి తవుడు
 మొలనూలి దారమ్మ ముప్పేట నిన్ను
 కట్టి పెట్టితి జ్ఞాప కమ్మొనె నాడు
 కర్ణమ్మలో నల్లకల్వతో నిన్ను
 కొట్ట పుప్పొడి రేగి కొలికిలో డూటి
 చిట్టుము ట్టయితి వా చెలిమి గుర్తున్నె
 ఆ గుర్తు లీ జ్ఞప్తు లన్ని నా కిటులు
 కొంప ముంచిన వేమొ కుసుమాతియోధ !

23

ఎల్లప్పు నీలోన నేయుండు నంచు
 ముద్దులాడుట లెల్ల మొగ మిచ్చకమురె !
 కానిచో నీవిట్లు కాలి పోవంగ
 చెలంగు నేరతి చెక్కు చెదర యిట్లు.

24

నేను నీ బాట నీ నీడ నే కాన
 పరలోకమున కిదే వత్తునే కాని

నిను నమ్ముకొన్న ప్రాణి సహస్ర సుఖము
 విధి యొకేసారిగా పిలుకుమార్చె నితె.
 ప్రియలోకమును నిటుల్ విధి కన్నుమొఱగె
 భవ దధీనముగదా : ప్రాణి లోకమ్ము.

25

పురిని రే యులుములఁ బరవళలను నింక
 నే సామి ప్రియుల కందింపఁ గలఁడు
 కన్నెఱ్ఱ గిరగిరల్ స్థలితోర్తులును డూలు
 తరుణుల కేల మద్యమ్ము లింక
 చెలి దుర్భరపుఁ జావు తెలిసి శా వ్యర్థమం
 చింక గ్రుంగుచు నెల యెట్లు పెల్లు
 నెవనిదో యిఁకఁ బచ్చ నెఱ్ఱని తొడిమలఁ
 గోవెలయ్య నుతించు మావి యలుఁగు.

వింటి నారిగ బలుమాలు పేరు గన్న
 లేటి కూటువ యుంకృతి దీటుకొల్పి
 స న్ననుసరించి యేడ్చు చున్నట్లు లదిగో !
 రొద మొదలైట్టె స్వరము తొట్రువడ! నాథ :

26

ముద్దు లొలికించు మఱియొక బొంది పొంది
 ప్రౌఢభాషల సహజ విద్వాంసురాలు
 కోకిలమ్మను మనమధ్య గూడుకట్టి
 ఆమతించుమి సురత చూత్యా ధిక్పతికి

27

ద్వి ప ద

సాష్టాంగముగ సన్ను యాచించుటలును
 సవయవాల్ గరుపాటు సంకపాశులును
 పురుషాయితమ్ములు ప్రౌఢ బంధాలు

సురత రహస్యాలు చూడ్కి వీడవుర;
స్మృతిదట్టి మురిపించి యేడ్చించు సతము.

28

రతిపండితా! నన్ను లాలించి యవుడె
ఘ్రాణోత్సవమ్ముగాఁ గనువిందు నేయ
నామని కుసుమమ్ము లన్నిన్ని విలిచి
స్వయముగాఁ బ్రత్యంగ సౌందర్య మొలయ
“ముస్తాబు” చేయుదే మొనగాఁడ వార!

29

చేతులారఁగ నీవు చేసిన దెల్ల
లవ మేని చెదరక రాజిల్లుఁ గాని
నిగనిగల్ మెఱపించు నీరూపు మాత్ర
నీరూప మయ్యె నే నింగి చుట్టినదొ!

30

పరమ పాపిష్ఠులై స్వార్థమ్ము నింప
వేల్పులు తెకతేర బిల్పింప నాకు
పారాణి దిద్దు చా పని పూర్తి గాక
గబగబ పర్వితే కంగారు పడుచు;

వేవేగ రమ్మొయి ప్రియ! వచ్చి యెడమ
పాదమ్మునకుఁ బూర్తి పారాణి యిడుము.
నేను రా నందువా! నీ చిచ్చుబాట
తురతుర వచ్చి నీ తొడ నెక్కి యుందు.

31

నెఱజాణ లచ్చరల్ నేత్రాలు చాపి
బిరబిర బుట్టలోఁ బెట్టి కొందు రట
వలపన్ని యుచ్చులోఁ బడవేతు రంట
మచ్చు మందిచ్చి నిన్ మరలించు లోన
నాకు నేనై వచ్చి ననముద్దు లిడుదు.

32

వత్తువేమో యంచు భ్రమ నాగి యింక
రావంచు నే పచ్చి వ్రాలు నంతటనె
“సాధ్వీయా రతిదేవి క్షణము ప్రాణేశు
పతిదేవు విడిచి తా బ్రదికిన” దంచు
నెఱనింద యొరటినా నెత్తెక్కు నింక.

33

జీవమ్ము విడువఁగాఁ జిచ్చు వెంటాడి
శవమును బుగ్గిగాఁ జంపి కాల్చినది
తుది యలంకారమ్ము శౌడిమ పూవేసి
పరలోక మేఁగు నా ప్రాణేశ్వరునకు
నలరించు కొను పెట్టు లయ్య రతీశ !

24

జ్యా సుట్టి బాణమ్ము సాఁగించి విల్లు
తోడ బెట్టి చిఱునవ్వు తోడ వసంతు
గునగునల్ కొనరించు కొంచుఁ గ్రీఁగంట
సాఁగి నన్నాతుల్ ! స్మరియించు కొందు.

35

పోయెను జీవమ్ము పోయె శవమ్ము
మన గాథనే చిచ్చు మండింప లేద !
కథలకు నేనుంటి కథలు నాకుండె
నీపైని కథల కిం తెవ్వరో నాథ ;

36

మనసార ప్రేమించి మదిఁగొన్న సఖుఁడు
వింటికై పచ్చని విచ్చు బువ్వలను
సృష్టించి పతి కిచ్చు చెలికాఁ డతండు
నెందేఁగె; గాన రాఁడే వసంతుండు
పరమ కోపాంధుఁడీ పాలాక్షుఁ డిచట
మా వసంతుని గూడ మాడ్చలేదు కద !

37

గొల్లుగొల్లున రతి యిట్లు కుళ్ళి యేడ్వ
నా వసంతుడు విని హృదయమ్ము నందు
వినపు బాణాలు గ్రుచ్చిన విధము కుమిలి
ఊడింపగ వచ్చి నిల్చుండె నెదుట.

38

అతని గునినంతనే హృదయమ్ము పగుల
వలవలని యేడ్చె గుండెలు బాదుకొనుచు,
స్వజన మెదురైన దుఃఖ ప్రవాహ మిటులు
పొరలి వచ్చును తల్పులు తెఱచి నట్లు.

39

ద్విపద. “ఓ వసంతా ! చూడు మో ప్రాణమిత్ర !
గుమిగూడినను నెంత కొంప ముగ్గినదో !
పుష్పబాణుని మేను పొడిపొడి యయ్యె
శ్రీ రతి హృదయమ్ము చీకరించినది.
పావుర మ్మలరించు పలురంగు తెత్తి
ఎగిరి పోవుచు నుండెనే గాలి ధూళి
ప్రాణమిత్రుని కంటివా ! తుచిసారి”
“కలిమి కల్గిందేల్చు గారాల బిడ్డ !
పురుషోత్తముం డెత్తి ముద్దాడు కుఱ్ఱ,
పృథివిలో భార్యవై ప్రేమ చంచలము
నెఱమిత్రు ప్రేమమ్ము నిత్యమ్ము రాస
ప్రాణమిత్రుం డిదే వచ్చె నీ కొఱకు,
దర్శన మిమ్మునాథా ! వాని కేని.

40

41

తామరదారమ్మె ధనువు సూత్రముగ
పువ్వుల కీలాఠే పోటు ముల్కులుగ
ముజ్జగమ్ములు నీకు మోరరిల్లుటకు
హేతువు సహచరుం డీ వసంతుండె !

ఇతని నేనియు జూడ నిమ్మొయి నిన్ను
ఇతనికి దర్శన మీకుంట తగదు”

42

“గాలిలో దీపముగా నాటిపోయె,
రాఁడు సముండింత రాలేఁడు కాని
సహింపరాని విషాదము పొగల
మాడిన సత్తినై మనుదునో యింక.

43

విధి వచ్చి నేడిండు, ప్రియుఁ జంపినాఁడు
ప్రియుఁడును ప్రియురాలు వెరసి యొక్కటియ
సగము చంపఁ గొటంత సావదా : యింక
ఆధార మని నమ్మి నట్టి పృక్షము
భద్ర గజమ్మొండు పడగొట్టి నవుడు
ప్రాచీన తీగమాత్రము రాలిపోదె !

44

పానాలు పట్టుక ప్రార్థింతు నిన్ను
దిక్కులే; దిండు నేదియు లేదు నాట,
నీవొక్క నుట్టమే నిలిచినా విండు,
ఉపకరింపుమి యున్న యొక బంధు పగుట.
చిచ్చు కల్చిన భర్త యెంత నేవింప
చిచ్చు బాటనె నన్ను చెలికి పంపు” మని.

45

నిశ్రేయస స శ్రేయసి
స శ్రోత్రీయ మైన బ్రతుకు నా కేల యింక
చాశ్రయభోక్తను దలంచుచు
నాశ్రమముం జూడ శ్రమముహోపడిఁ బెంపనె.

46

“చందిరు తోడిదే శార్వరీ దేవి
మేముని తోడిదే డెబ్బ నాశనము,

పెనిమిటి తోడిదే పెండ్లాము బ్రతుకు
అవివేకులును నైత మరసినా రిద్ది.

47

అందమ్ము లొలయించు బ్రాణేశు బుగ్గిఁ
బొరలి బూడిద వన్నె పొక్కి వెక్కించి
పైఁట పిట్టలతోడ ప్రభ లీను మేన
చితి మధ్య దూకుటే నేమమ్ము నాకు,
పల్లవమ్ముల నెఱ్ఱ పాన్పు మెత్తనిది,
హంసతూలిక తల్ప మగుఁ జిచ్చు హాయి.

48

పతితూలి గతిమాలి బతిమాలు కొందు
పలుమాలు ప్రణమిల్లి ప్రార్థింతు నిన్ను
వేమాలు మాకు నీవే కదా పూ
పాన్పు సృష్టించెడి పరమ బంధుఁడవు,
వెచ్చని చిచ్చులో వినము పూరించి
నేదొక పాస్పదై నిర్మించు చుయ్య :

49

చితిపేర్చి నన్నందు చేర్చి వె న్వెంట
మలయ వాయువు వీచి మండింతు గాక,
నిముస మేనియు నొంటి నిలువ లేఁ డతఁడు
రతిభర్త రతిలేక బ్రతుక లేదీవుఁడు
ఎఱుఁగుదువే కదో యీ రహస్యమ్ము.

50

నీటితో నంజలి నించి ప్రేమార
నిర్వర కొక్కటే యిచ్చు కొ మ్మయ్య ;
కలిసి యొకేసారిగా మేము త్రాగి
సరస మాడుదు మద్ది సఖునకు సుఖము.

51

పిండమ్ము పెద్దైడి వేళ గుర్తించి
మావి పూజషకమ్ము మా కిమ్ము మిత్ర !
మన చెలికాని కా మావి పు వ్వనిన
నుడిరాని గుటకల నోరూరు గాదె”

52

అనుచు మతిమాసి నిశ్వాస లణగి మణిగ
నగ్ని పర్వతములు బ్రద్దలై న యట్లు
కంట “లావా” ద్రవాల్ తరంగాలు పొంగి
“యుప్పెన” గ ముంచె నా వయస్సుని ఇరీన.

53

సరస నోదార్ప వచ్చు వసంతు మదికి
గుండెగ్రుద్దులు రతినుండి గ్రుచ్చుకొనియె,
ఆమె మొఱ్ఱల దన హృదయమ్ము కరిగి
కంటి గుంటలు పాదోధి కాగ నేడ్చె.

54

ఇంత వాపోవు రతి పలవంతఁ గనఁగ
బెదరు జాలియు కంగారు పెనఁ గొనంగ
నొక వితాకున నోరు నొక్కుకొని పోయె
నిట్టి నిలుచుండెఁ గొయబొమ్మ యట్లు లంత.

55

“పుండరీకాక్షుని పుత్రుం డతండు
లక్ష్మికి నేను గారాబు కోడలను
బ్రహ్మ నాకొక పెద్ద బావగా రగును
పరమేష్ఠికిని ముద్దు మరదలన్ నేను
తోడుకోడలు సృష్టిదొరసాని నాకు
హరి హర స్వాముల కద్వైత మాతృ
హరునకునుం గోడ లొదును నేను
కొమరునే నుసి నేసి కొన్నాడు హరుఁడు.

వైధవ్య మిచ్చెఁ గవర్ది కోడలికి
మామయ్యగారు సమాధి వీడ రఁటె
అత్తకు నా వార్త నందింప రెవరు
సత్య లోకముదాఁకఁ జనదు నా మొఱ్ఱ
గుర్తింపఁ డా మందకొడిబావగారు

56

బందుగు లింతమంది కల భామినికిన్ గ్రహచార మింతగా
గుందులు కొందలమ్ములును కోటయగట్టి నివాసమున్నచో
నెం దెవ రింక సౌఖ్యము ఘటించురు; నెవ్వరు హాయిహాయిగా
నుందురు; సంయమిశ్వరుల కొప్పునె యిట్టి క్రుధా స్ఫులింగముల్. 57

వైధవ్య మ్మిటు మాదృశాబలకు సంభవించి నీ వే క్రియన్
సాధింపన్ సమకట్టితో పశుపతీ : జంఘరి కర్తృత్వ మా
రాధింపన్ ననముల్కి సాధనముగాఁ ద్రైలోక్య జీవాతువుల్
ప్రాధేయంపడి దేవులాడ నిది సంప్రాప్తించెఁ దప్పేరిదో : 58

త్రైలోక్యేశుఁడు లోక కంటకుల జీర్షన్ బ్రహ్మకున్ మ్రొక్కె నా
నాశీకాసను మాట బట్టుకొని యీ నా నాథు నుచ్చింప నీ
రైలాసాధిపుఁ జేరినాఁడు పతి. ఈ గాధన్ సమీక్షింప నా
లాలాటాక్షుఁడు నేవ కాసుగత మర్యాదా సభిజ్ఞుం డగున్. 59

జలజా తాసనుఁ డై న బ్రహ్మకును నాజ్ఞాకారి జంభారికిన్
భళి యంచుం దలలూఁచు బెద్దలకు నెన్నందగ్గ దీ శాస్తి నా
లలితుం దింతటి శిక్ష సందుటకు బేలా : సాధ్య సద్ధాంగినై
మెలఁగంగా రతి కొంప కూల్చితివి సామీ : నీకు బాగున్నదా : 60

తేరఁగాఁ గంటిచుండు వీతేర మరుని
దుడుకు దుడుకున దుమ్ముగా దులిపినావు,
మమ్మువిడ గొట్టి నీ వెవో మాయ మైతి
పిచుక పైని బ్రహ్మాత్తము విడుతు రటవె :

61

భక్తిఁజేయెడు “పలో పొలో” మనుచు “మొఱ్ఱో” యంచు నాకేది
క్రిక నే నేగతిఁ బోవఁగా వలెనొ ! సర్వేశాన ! నా కేలాకో
మొకమోట మ్మికనంచు ధీర వడినమ్మన్ సాచి కేలెత్తి యా
ర్తికి లోనై తన భారతీయ ధరణి దీప్తుల్ పురాణింపఁ గన్. 62

“తనదు ప్రియురాలు తనకు వ్యధన్ సృజించె
తాను నా కిచ్చినాడు వైధవ్య మింత
రుచి నెఱింగియు దాను నోర్చుకొన లేని
యిట్టి చిచ్చు నాకిచ్చె నే నబల ననియొ ! 63

స్వామిభక్తి పరాకాష్ఠ ప్రబలి యున్న
తీవిగల డింగరీడు కడింది మగఁడు
ప్రాణపతి వాని యాదర్శ పాలనమ్ము
ధర్మపత్నికిఁ బ్రథమ కర్తవ్య మనుచు. 64

“నేనే శ్రీ పురుషోత్తమ స్తుషన యేనీ ! బల్ మహా సాధ్వినై
నేనే మన్మథ జీవితేశ్వరిన యేనీ ! భర్తృ పూజా రతిన్
నేనే త త్సహధర్మ చారిణిన యేనీ ! యీ ప్రపంచార్థ మీ
శాసుండించ దనంతఁ దానె గిరిజా సౌరభ్య మర్ధించుతన్ 65

అంతియే కాద తనదు దేహమ్మునందు
ప్రేమమై సగపా ల్పమర్పించుగాక
భార్యకు భవాని భర్తకుఁ బరమశివుఁడు
లోక దృష్టాంత భూతులౌ గాక వీరు. 66

గంగాధర తురాయి వీచు దలపాఁగా నాఁగ రేఁగంగ సా
రంగాంకోరగముల్ జటా వితతిపై లాస్యమ్ము లుబ్బింప, ఐ
ట్వాంగా లంకృత పాణియే జగముకల్యాణాలు పండింప మే
ల్యాంగళ్యమ్ములు నేకరించి గవరఘ్నన్ సాక్షి పే రధదుతన్. 67

అహా ! పాపము బిక్కు బిక్కురని కొయ్యం బాటి మూర్ఛిల్లి యే
దో హైన్యమ్ముగ బిచ్చి తల్లి యయి కంతు ప్రాభవ స్ఫీతయై
సాహంకారత వెక్కుచున్న దల పశ్యత్ఫల ఘోర జ్వల
త్స్వహజానియె యీ యనంగళర సౌభాగ్యమ్ము సృష్టించుతన్. 68

కిక్కురింతల్ నకిలీనయమ్ములును సంక్షేపించి లాలాటికా
గ్నికణాల్ నా విధవాత్వమున్ రుటితి బుగ్గిం జేసి పేరందుటో !
ఒక సాధ్వీ విధవాంత్వమే హరుని నాహూతించి చిచ్చొట యో
యిక తేలన్వలె, ఘోర దుర్భరము బంహిష్ఠమ్ము వైధవ్యమే 69

న్యాయమును కన్మౌఱంగి తొందరకు లోఁగి
హరుఁడు సుమచాపు మాడ్చిన యప్రతిష్ఠ
స్వయముగా వచ్చి గౌరిని సరసమాధి
పాపుకొనుగాక! హరుఁ డేమి పాపమునకు ! 70

హరునకై యడలిన హైమవతీదేవి
సౌభాగ్యమునకు నాశాస్య మిద్ది
వందారు బృందార సందోహ మునకిద్ది
యొక పతివ్రత యిచ్చుచున్న వరము
అవిమృశ్యకారియై యంతర్దియై యేగు
పరమేశు కృతికి సంస్కరణ మిద్ది
స్వామియౌ నా శచీజానికి, దేవతా
పతికి గృతజ్ఞతా వందన మిది

ప్రాణపతి పుష్పబాణున కాత్మశాంతి
భారతీయ ధాత్రీ ప్రతిభా వచస్సు
క్రొత్తడి తనమ్ము పొలిమేరలో మహస్సు
పలుకమారి పతిభక్తిభర మనస్సు.

మృడుని కను చిచ్చు వెన్నుని కడుపు కోత
గా మొఱుకొయించి యిటు పరిణామ మందె
హరి హరద్వైత బుద్ధికి నంజలింతు
గాక నే నెట్లు నైతు నీ కడుపు మంట

72

దాంపత్యార్థము విస్మరించి పతి దగ్ధమౌటచే నిట్లు నా
కొంపం జిచ్చు రగిల్చినాపు పరమోగ్రం డౌట నా కుక్షిలో
అంపంపుం గనికోత వెట్టితివి రౌద్ర క్రౌర్య ముబ్బించుచున్
చాంపేయాస్తుని రాణివాసమువిషశ్వాసాన్ని నీవోపుదే !

73

పొలోమీ పతి యీ మదీయ విదవాత్స్య మ్మెట్లు నైరించునో
నై లింపాళి యెటుల్ సహించదు శివా న్యాయ ప్రభావమ్ము; నే
తాళన్ లేనిక నా కెవండిట సమాధానమ్ము వాక్రుచ్చు నే
కాలాతీతుఁడు పుట్టి యే గతిని వ్యాఖ్యానించునో నాగతిన్

74

ఇది సునాసీరు రాణి భరింపఁ దగిన
ప్రాణహరము మర్మ స్పృశమైన దెబ్బ;
ఎట్టి పాప మ్మొఱుంగని యీ సుమాస్తు
రాణివాసము భరియింప లేని పిడుగు:

75

జాయయున్ పతి శబ్దాల సాశగింపు
దంపతి పదమ్ము సృజించుంప నింపు లొలికె;
విడి వడగరాని నెమ్మి ముప్పేట పేని
చూఱగొందురు మంగళ సూత్ర మిచట.

76

ద్వైత మిడిన యద్వైత భావ పదము
లేకశేషము లొచు భాసిల్లు గాక
శత్రువున కేని వలదు శ్మశాన దేవ !
తాళిఁ ద్రెంచెడి సంస్కృతి గోల లెప్పుడు.

77

పాణి న్యాచార్యుల మేల్
వాణిని స్మరియింతు మేని ద్వంష్వమునన్ శ్రీ
ప్రాణియె లోపింపన్ వలె
కానీ : యన్యము నేలఁ గాల్పితి విచటన్.

78

లేలిహానాలో : గరళమో : శూలమో : మ
దీయ వైధవ్యమును బుగ్గి నేయకున్న
విశ్వసృష్టికి గొడ్డలిపెట్టు గాదె
భారతీయ ధరా శాప వహిని దంష్ట్ర.

79

నూనశరుడు సుఖాన లేచుటయు సతికి
నిటలవహ్నియ తాళి గట్టుటయు, లేక
ప్రాణపతిపైని నే భస్మమౌట యనెడి
మూట నొకటేని వెలయుట మోద మగుట.

80

అని గ్రుడ్లెఱ్ఱగ బొబ్బరించుకొని యాస్య మెల్ల రక్త చ్ఛవుల్
తొణకం జూచు పతివ్రతన్ సయన కల్లోలాగ్నులన్ వైఁప లే
నని చేరెన్ శచి; తాఁ బతివ్రతల మాహాత్యమ్ము ముక్కల మం
దున నద్దాని పునాదు లందు గల లోతుల్ దా నెఱుంగుం గదా :

81

“తల్లీ : నేను శచీ పతివ్రతను ఉంతవ్యమ్ము దోషమ్ము; నీ
యుల్లమెల్లను వల్లకాడగుట కీ యుగ్రుండు బాధ్యుండు కా
డెల్ల న్నీ పలుకుల్ నిజమ్ములు విమర్శింపంగ నస్మాదృశల్
కొల్లంగొట్టుట ధర్మమా : హరుని ముంగోపిన్ సతీత్వమ్మునన్.

82

అగ్నిహోత్రుని చేతితో నార్ప రాద;
తెమ్మెరన్ నిట్ట నిలిచి కుందింప రాద;
దైవము నెదుర్కొనం బ్రసాదమ్ము రాద;
తగిన బాట గమించుచో ధన్య లగుట.

83

పరమేష్ఠులకు గూడఁ బరమేష్ఠియై యిలన్
 పాలకుం డయిన సర్వజ్ఞుఁ డితఁడు
 ముక్కోటి దేవతల్ మ్రొక్కఁగా వారికిఁ
 బ్రాభవ మ్మిడుట కపాలధారి
 కమల జాదిక ప్రసంఖ్యా నానుభూయమా
 నాతి తై జన పరంజ్యోతి యితఁడు,
 చః చరాచర సృష్టి రాచఙ్గిక మ్మందుఁ
 బ్రతిచోట నితని దాధ్వర్యవమ్ము,

అన్ని ధర్మాల కితఁడు సింహాసనమ్ముః
 అట్టహాసమ్ము వెల్లుమై సఖిల జగము
 దేజునన యేలుకొను నటరా జితఁడు,
 శంకర స్వామిలో దోష శంక తగదు.

84

శంకరుఁ డెంత కోపి యని శక్తుఁ జేయఁ దలంచి యింతగా
 నంకిలి తొచ్చులోఁ బడితి మంతకుఁ గోటికిఁ గోటిరెట్లుగా;
 న్యంకు ధర్మార్థమౌళి కరుణా వరుణాలయ సార్వభౌముఁ; డే
 ణాంక కిరీటి కింకరుఁడునై సుఖియించును భక్త రాజిలో.

85

ఫాలనేత్రుని హృదయ కవాట మెంత
 నల్ల పాషాణ మంచు భీతిల్లు చుంద్రొ
 అమృతకర మౌళి మానస మంతకన్న
 పెద్దగా ఘమఘమించు తావికి గొటారు.

86

భక్తికే లొంగి తనుఁగాల్చు వరము లిచ్చి
 మాటు మాటాడలేని యమాయికుండు,
 ట్టప్పికిం బొడగట్టదో! దుష్టుని గని
 ముద్దిడఁగ, కాటువడ, మారె బొట్లకాయ.

87

ఆ జగన్మాతృ కాంతి శంపాబ్ధి లోని
జీవ కళకు త్రాంతిల్లి మూర్ఖిలై నేమొ,
మనసు దుర్బల మౌచు ప్రమాద పడెనొ !
బ్రహ్మకే దిక్కులేద జాపపపుటాక.

88

గరళ కంతుని గరళమై కలువ తేకు:
నొసటి చిచ్చును బొగడ పూ పసఁడు పదును,
కూల మిఱుపు; పునుకలు పూల సరులు,
ఎల్ల భక్తులకును నమాయికుఁడు శివుఁడు.

89

ముల్లోకమ్ముల నేలు దై వము సుడిన్ పుష్పాస్తుఁ డేతెంచి తా
విల్లెత్తంగనె భక్తుమై యెగుర నీ విడ్డూర మేర్పడ్డ దో
చెల్లీ ! నీవిక నింద్రునానతి శచీ జీవ ప్రియాత్వమ్మునన్
చెల్లంగావలె; రాజధర్మమిది, ముందేమేమి కానున్నదో !

90

నేనున్ సాధ్యిని, నీ సఖీత్వమున రాజింతున్ మహా సాధ్యిని
సూనాస్త్రున్ బ్రదికించు కొండము, శివున్ శోధించి సాధితమున్.
నే నెవ్వఁడును నీ యెడటమున నేణీలోచనా ! ఈ శచీ
ప్రాణాల్ నీవియ! నీవి నా, యవిగఁ గర్తవ్య మ్ముపాసితమున్.

91

తారకా సుర విజయి జంభారి కాఁగ
బ్రతికి శంకర జేత నీ భర్తగాఁగ
శాప శాంత పరీతాప రూప మేదొ
కదిపి సాధ్వీత్వ శక్తి సూపుదము రమ్ము.
శంకరుఁడు చిచ్చు దఱిసెనా ! సతి నశింప,
లలనలకు మాత్ర హృదయ దౌర్బల్య మేల ?

92

సతికి సహగమనమ్ము సద్గతికి రాచ
బాటకావచ్చు; మన నేయ వలయు పనికి

సీపయిం గర్త లెవరు తల్లీ ! అనన్య
సాధ్య సాధనకై తెమ్ము సఖిరొ” అంచు.

92

ఆర్పలేని దుఃఖమున కోదార్పు గాఁగ
జయము నగ్గించి బతిమాలు సరణి గాఁగ
కార్య భూరత కుత్సాహ కారకముగ
నూ క్తుల్లాంచు శచీదేవి కూఁత గాఁగ.

93

“మనగొని ధాత నా దొడలు మండి శపించిన కారణమ్ముగా
కుసుమ శరుండు బుగ్గియయి కోమలి కీ గతి పట్టె; నైసది
గ్వసనుఁడు పార్వతీకరము గట్టిగ పట్టుట తప్పదప్తు సం
తనముగ శ్రీరతీకుఁడు ననల్గొని లేవక తప్ప దేవుమై.”

95

కోప మీగిన నాఁడె యా నలువ యుద్ధోషించె శ్రీ ధార్మికా
లాపాల్ మెచ్చి యిటుల్, కత మీదియ లాలాటాగ్ని కింధానమై
మీ పుష్పాస్తుఁడు బుగ్గి యౌట కింక గాంభీర్యమ్ము చేపట్టుఁడీ !
తాపా లేపటి శాప కోపన పృథా తంరాలు చల్లారుతన్.

96

నొసలి చిచ్చును మిడుతగా విసిరి, యపుడె
సాకతము జూపె శారదా జాని యిటులు
ఎనే గదా ! అంబుధరుఁడు జితేంద్రియుండు
పిడుగు నమృతమ్మున నట బయ లె్వడలు కతన.

97

ఓ యనంత సౌభాగ్యవతీ పతివ్ర
తా శిరోమణి ! ఇనుఁడింక నాఁఁబెట్టు
నదికి గ్రీష్మము సురింగి వానలు చిగిర్చి
వెల్లువలు పూసి పుడమి శోభిల్ల దటవె !

98

దందకూక పరిష్కార వందనములె
మిమ్ము సాక్షు శచీనూక్తి మేలు మేలు;
భావి కాలము మీకు భుజావహమ్మ”
టంచు నాకాశ వాణి వీతెంచె నంత.

99

మండుబెండకుఁ దల్లవం పడుచు మాడు
నాడు బేడినఁ దొరరినాడు వోలె
అశమైఁ బ్రాణ మిచ్చె నారాశవాణి
రతికి; ప్రర్యాశ ప్రాణికి బ్రదుకుబాట

100

అంతలోఁ బుష్పబాణున కాత్మ బంధుఁ
డగు వసంతుడు లేచి యిట్లనుచు పేచె;
“చిలుక తత్తడి యాశ్లేష మెలయ బోవుఁ
దనువు నిలబెట్టి శచిదంద మనుము తల్లి !

101

ధర్మశాస్త్రము నమ్మి నీ తనువు గాల్పు
కొందువా నేఁడు ! తేవు మా కుసుమ శర్మడు
లేచుచో నేటి నీ గతి యేచు దసను;
శాశ్వత బ్రహ్మచారిగా సమయ గలఁడె ?
ధర్మసూక్ష్మలు గుర్తించి ధన్యవగుము.

103

మావి కి నలయముల గూయు కోవెలకును
నీవు నిల్చిననే యింక జీవముండు
విశ్వసంతము వినువాణి యాశ్వసనమ”
టంచు నూట బల్కి శ్వాసించి నిల్వ.

104

అర్యం గూతును బుజ్జగించుచును ధైర్య నైర్య బుద్ధిన్ హిమా
హార్యం డా ననఁ దర్లని నిలిపి “కట్టా” యంచు “శ్రీ శారదా

భార్యాభర్తలు హాయిహాయిగ సుఖింపంగా, రతి ద్వంద్వ మా
ధుర్యం బీగతి మండిపోయె; నిరత నెందుంగద్దు ధర్మ మ్మిలన్, 104

పాతివ్రత్యవతీ శిరోమణివి, చివ్యప్రజ్ఞ సీ సొమ్ము, నా
కూతుం గూరిచి నీ మనఃప్రియుడు బొగ్గుం బుగ్గి యయ్యెం; జరం
జ్యోతి స్సాస్పర పరాత్పరున్ వశ మొనర్చున్ స త్తప మ్మొక్కడే
హేతుల్ యుద్ధము లస్త్రముల్ హరుని సాధింపన్ సమర్థమ్ములా : 105

లీలాదిత హాలాహల

లాలిత కోలాహలా చల ప్రియ సుతుడనె,

మేలెంచి యాలపించు శ

చీ లలనా సూక్తి శిరము చేర్చుము తల్లీ :

106

అంతో యింతయొ దైవర ప్రకృతి నా యందుం చిసాశించె. వా
సంత ప్రాణసింహుడు నీ ప్రియుడు నా చంద్రా శ్మ వాః జ్వలిత
ప్రాంత ప్రేరిత కేతరీ సురభి హర్యా లందు శర్వాణి సీ
మంత ప్రాంత నిరంత లగ్న సుషమా మంజిష్ఠ మగ్గించుతన్.” 107

పుష్పసాయక జీవాత్మ మోహరించి

ఇవము తెఱలాట నడుమ దాండవ మొనర్చు

నతము శర్వాణి లావణ్య జలధి యైన

గిరిగుహం జొచ్చి కాలము గెంటుగాక.”

108

అనగ; శచి యాదిదంపతి ప్రణయ ఫలము

దివ్య కళ్యాణ మందు దిద్దుత నేగె,

గిరిపతిన్ భక్తితోన మ్రొక్కిన వనంతు

తో “సహా” శచీవదము లందుకొనె రతియు.

109

అకాశవాణి చా త్రాచుర్యమున రతి
 ప్రాణ పంచరము పేరాన నిలిచె,
 కులపర్వత స్వామి వెలయించు నూట
 సహగమ నాభిలాషను మరల్చె,
 హరిరాణి సురతాణి వరవాణి యైరాణ
 రాకాసి వధకు సుద్రేకపఱచె.
 ఆత్మబంధువు వసం తాభిరా మాలాప
 సరణి జీవితపు టాసను సృజించె,

హైమవతి జాలిరార్చు సుష్టాశ్రు ధార
 శంకరు జయించు కాంక్షను జాలుకొల్పు
 రాత్రికై వేచు పగటి చంద్రకళ వోలె
 చిక్కి రతిఁను తపస్సు చేసినది దివిని.

110

“హాలాహలి కోలాహలు
 హాలాహేలలకు మధ్య నార్యగళమునన్
 తాళి గ్రధించుత ధ్రువముగ
 పొలోమీ రచు విజయ పణవము మ్రోచన్.

111

ఊబడింపగ రతిపజ్జ నోరు రాద
 మార మారుని డూటగా మనసు రాద
 సర్వమంగళకై మనశ్శాంతి లేద”

అనుచు నగరాజుఁ గూతుతో నరిగె నెటకొ :

112

శ్రీరైలు నీవి. సంసృతి
 నీరాశి లిలంఘయిషు సు నిశ్చప్రచ ధీ
 వారమునకు పారము నిడు
 భారము తల గల మహాను భావా ! హనుమా !

క శ్యా ణ కా వ్య ము

తా రీ యీ క ము

శ్రీమ త్సార్వపథీన

క్షేమంకర రోమరోమ కీలిత శ్రీరా

మా మూల్య మంజర రాజ

స్వామీ : ఉచ్చావచ ప్రభావా : విసుదూ :

పరిష్కృత సైదే

ఇలువేల్పుల్ గల రిచ్చ మెచ్చెదరు పూజింపంగ రాదా : తప
మ్ములకి నీ సుకుమార గాత్ర మెటు నప్పున్ పిచ్చితల్లి : సుగం
ధిల సూనమ్ములు తేటి వ్రాలుటన కానీ : పెద్ద రాబందు ప
క్షులు వ్రాంన్ సహించునో : శిత తపః క్షోభల్ కఠోర క్రియల్.

ఇంద్రి యాశ్వాల తరటు బంధింప వలయు

పంచ భూతాల ధాటి నోపంగ వలయు

ఉగ్రమూర్తిని బంధింప నుక్కు పిడుగు

లేని తగ వన నీవెంత నాన" వనంగ

3

అమ్మా : శంకరుఁ జంద్ర శేఖరుని యర్ధాంగిత్వ మాశించి ప్రా
ణమ్ముల్ వానికి మీఁదు గట్టితిని. సౌందర్య మృనన్య మ్ముల
భ్యమ్మున్ దీనికి దేటు గూర్తు పర మైకాగ్ర్యత్వముం బూని శా
త్యమ్మున్ వీడుమి. దీనికై పెరటి బాటల్ లేవు వేతేమియున్

4

గిట్టె వలదిట్ట; యట్టు మా యెట్ట యెదుట

కన్నులారంగ జూచిరి నాన్న గారు

ఇంత సౌందర్య మేల తల్లి : కపర్తి

నాథుగా గొంట యిట్టి సౌందర్యఫలము.

అసి ధారా వ్రత నిష్ఠురమ్ము తపమే యౌగాక. మోక్ష ప్రభా
రసికున్ శంకరుఁ గొఁగిలింతుటకు సర్వజ్ఞ ప్రియ ప్రేమకున్
కుసుమా రాధన మాటలా : ఎటులు దక్కున్ వాని తాదృ క్కుఱ
శ్వసనమ్ముల్ నను వీడు మంబరొ; మహేశానున్ పరింపన్ వలెన్. 6

గరళ రంటుఁడు శివుఁ డగుం గాక; వాని
నుదుటి రంట నెఱా చిచ్చు ప్రిదులు గార.
విష్ణు పాథో ద్భవ య్దురీ వేల్లనములు
పొల్కడలి వెన్నయున్ తంపై వెలుంగు

అల్ల మృత్యుంజయుఁడు ప్రియ వల్లభుండు
కాఁదగు దసమ్ముఁ గూతురు కాంక్ష నేయ
ఆశిష మ్మిడి పంపుదు రంతె కాని
పిఱికి మందు బెట్టుదు రఁదే వెట్టితల్లి !

8

అపు “దసస్య ఛాజం పతి మాపుహి” యు
ఆశిషము నిర్వచించె సుమా : సమాధి
లేవ, నే భక్తితో దోయిలించి నపుడు
తల్ల గారాదు చంద్రశేఖరుని పల్కు”

అనఁగనే కౌఁగిలించి తొ మ్మదిమి హఃతు
మిగుల బతిమాలు మేనకాంబిక కుమార్తె
వజ్ర సంకల్పమున్ మరల్పంగ లేక
పల్లమున కేఁగు నీరని వదలి వైచె.

10

ప్రియముగఁ దండ్రితో నభినివేశము దెల్పె సఖీ ముఖానఁ; ద
స్మయుఁడయి తండ్రియున్ సుతకుఁదగ్గ కుటీర మరణ్య మందు బల్
నియమము లానుకూల్య సరణిం గొనసాగఁగ నేర్పరించుచున్
“జయము తథాస్త” ఁంచు దన సమ్మతి నాశిష మిచ్చి పంపుడున్. 11

తలి దండ్రుల యాన, నిటీ
వల "గౌరీశిఖర" మంచు బ్రజ తనపేరన్
బిలిచెడి, నెమళ్ళు నర్తన
ములు సలిపెడి శిఖర మెక్కి మురిసె దపమునన్.

12

తొమ్ముపై మంచి గంధమ్ము పేటుల రాచు
ముత్యాల హారాలు బుజికి వైచె,
పాలిండ్ల రాయిడి బలుచనై లేత సూ
ర్యునిబాజు నార చీరను ధరింవె.
శయ్యపై పూల్సోకి కుయ్య పెట్టెడి మేను
రానేల నే కేల్తలాడ పొరలు.
ధరియించు మొల నొడల్గరుపాటఁ నింపుగా
ముప్పేట పేసిన ముంజె త్రాడు.

పూలతో నత్తరుల నెట్లు భూషితమయి
పాఁపటన్ గౌరి మోము గుబాఁ మీను
నట్టులే జడల్ కట్టియు సలరు చుండె.
తుమ్మెదలె కార నాఁచును దమ్మి కింపు.

13

అధరమునకు లాజ్ఞ రస మద్దు వ్రేలు
పైఁటపిట్టల మైపూతఁ బడుట నెఱ్ఱ
గా నగుం గండుక మ్మెత్తు కరము కఱకు
దర్పలం ద్రుంపు. త్రిప్పురుద్రాక్ష సరము.

14

సన్న తీవెలలో విలాస క్రియలును
లోల దృష్టులు హరిణాల లోన దాఁచి.
కొని తపించెను జగదంబ; ఘోర తపము
సిద్ధి బొందిన పిదప దీసికొను కాంక్ష.

15

పూలమొక్కల బండ్లవృక్షం నామె
 కండపాలిండ్లు చేపి నిగ్గులుగఁ బెంచె,
 స్కందుఁ డీక ముందు పుట్టినఁ గాని కడుపు
 తీరిపి సొక్కదు మొక్కల త్రోవు లందు

16

బుజ్జవమ్మున మేతతో బొజ్జ నింపు
 సమ్మకమ్మునఁ బ్రేమము ననలు సాగ
 గౌరి నయనాల దమరమ కన్నుదోయి
 కొలుచు కొనుచుండు వేళ్ళ బెత్తలు భుజించి.

17

స్నాన మధ్యయ నాదులు నారచీర
 ధారణమ్ము హోమాది, యధావిధిం బొ
 నర్చు గౌరిని గని మునుల్ నతు తొనర్చు.
 తేత ప్రాయము లేదు ధార్మికత పట్ల.

18

సహజ విరోధి జంతువులు నైతము తాము పరస్పరా దృతిన్
 తహతహతో సుఖించును. వనమ్మున బుష్ప ఫలాల కల్మి: న
 స్వహా మతిధి ప్రపంచము నపర్య నొనర్చు దరుల్ పరీమళా
 వహు సట నాహుతింతు భయ భక్తులతో నుమ పర్ణశాలలన్.

19

ఇట్టి జంతు సముచ్చయ మిట్టి తరులు
 ఇట్టి హోమ జటా జ్వాల లెందు గలవు !
 పావ నాతిపావనము సౌ గ్య సురుచి
 రా తిరుచిరమ్ము, నిది గిరి జాత్రమమ్ము.

20

ఆర్య కొరనాటి మునిమాపు నందు పొడమె.
 నల్ప మీ తప మని సందిహాన ఫలము.
 ఉను మృదుత్వమా ప్రక్కల కొత్తిగించి
 నడుము కట్టె దారుణ జపోన్నతికి లేచి.

21

పూల చెండ్లాటకున్ శ్రమమ్మును గ్రసించు
నబల ఘోర రహస్యతో సతిశయించె.
మృదుతయు గలాదుఁ కఠినత మేవడించె
పసిఁడి పద్మాల నిర్మింపఁబడునొ యీమె :

22

నలువైపు మంటల సడుమ గ్రీష్మా దితు్య
తెప్పవేయక చూచి ధృతి జపించు
మండు పెండకు మోము పండి పద్మ మ్యుయ్యె
గాని సల్పెక్కెఁ గ్రీఁగన్ను మాత్ర.
పంచాగ్నులకు మాడి వాడి తొక్కురి రాక
యావిరి చిమ్మె భూదేవి తోడ.
పక్షి ధరన్తన విశిక్తి బైఁబడి ప్రేలి
బొడ్డు వాపిని నింపె మొదటి చిన్ను.

గాలి వాసలలో నల్లరాల పైని
బట్ట బయటఁ బన్నుండి తాఁ బడిన శ్రమకు
మెఱపుఁ గన్నులు విచ్చి లేమెఱుఁగుఁ బోఁడి
సాక్ష్యమనఁ జూడ నామె స్వేచ్ఛగ జపించె.

23

కోరకమె లభ్యమైన మేఘుని జలమ్ము
నమృత దేహుని కిరణమ్ము లనెడు రెండు
భుక్తిగా నొక్క వృక్షము బోలి మెనఁగి
నిట్ట నిలుచుండి జపించు గట్టు బొట్టె.

24

మంచుఁ జిమ్మెడి గాలి మధ్యఁ జన్నీటిలో
మరలించె నటఁ బుష్పమాస నిశలు.
ఎడబాటుచే బంశబడి యార్పు కొను చున్న
జక్కవ కవఁ జూచి జాళిగాంచు,

హేమంతమున రేల దామరల్ ముకుళింప
గజగజ కొలనులో గౌరి విచ్చు,
హిమ సరస్సున నాస్యకమల వాసనఁ జొచ్చి
పెదవి రేకార్చి నవ్వించు నామె.

రాలు టాకులు తిండు లీన్ జపించు
టవధి తపమున; కుత్కర్ష యదియ యండ్రు.
ఇవ్వియుం గూడ తినక జపించు నుమను
పండితులు పిల్చు చుండు "రషర్డ్" యనుచు.

25

తన శరీరము సర్వదా తమ్మితూటి
కన్ననున్ సుకుమారమే యాను గాక.
అగ్ని జలములలో నెరలాట మాడు
వ్రతములఁ గృశింపఁ జేయుచు వ్రధితి కెక్కె.

26

దుష్కర తపస్సు నేయు వృద్ధులగు ఋషుల
కడిఁది తపమును దా దిగదుడుపు నేనె
నెంతటి తపస్వి యేని లజ్జించు చుండె
రే బవ శృహ రహమ్మ గౌరిని తలంచి.

27

కుహనాబ్రహ్మచారి

ప్రణీధాన రస సమాస్వాదన లోలుభుల్

యోగాసనముల నిరూఢులైరి.

ప్రత్యూష కింజల్క భాగ్య భాగ స్వామి

గంధవాహుడు మెల్లగా ద్రవించె.

వేగుఁ జుక్కను లేప సాగెను “కొక్కారో

కో” రవాళిని తొలి కోడిపుంజు.

కుంటి సారథి యుషః కోమలాంగీ జటన్

సొగియుట సూచింపఁ జుక్క వొడిచె

అట్టహాసాల దొర మదిన్ రట్టివైచి

సృష్టి మరచి సుఖమ్ముగా రేఁబవళ్ళు

ప్రణవ నిధానమున మున్ను బాల కొకటఁ

జివ్వసం గ్రొత్త సొగసు వీచిన దదేమొ :

28

వ్రేలారై వీపుపై లేడి చర్మము సుట్ట

పాలాశ దండమ్ము గేల నిల్చె

అలపించెడి నుదాత్తా నుదాత్తాదుల

మాధుర్య మొలుక సామ స్వరమ్ము.

అలోకనము నందు నాభాషణము నందుఁ

బ్రజ్జలించెడి బ్రహ్మ వర్చసమ్ము.

“అకారము వహించి యరుదేలు బ్రహ్మ చ

ర్యాశ్రమమ్మా !” యన నవతరించు

ధీరుఁడ స్థలీత బ్రహ్మచారి యితఁడు

జటలు ధరియించి యంబికాశ్రమము చేరి

చెలులలో నున్న పార్వతి వల నెఱింగి

వడివడిన్ వచ్చె బుడిబుడి నడల తోడ.

29

“దయనేయుండు మహానుభావులు పని శ్రమ్యయ్యె మా తా వెదో
జయముం గూడిన యట్లు సంతసము నుత్సాహ మ్ము రేకెత్తు; ద
స్మయతన్ మిమ్ము గనంగఁ గోరు నెద. యీ దర్భాసన మ్మెక్కి మా
భయ భక్తిప్రచురా తిదోయతఁ గొనం బ్రార్థింతు”మంచార్యమై. 30

స్వాగత మంచెదుర్కొని సమర్పణ నేనెను కొండమల్లె లా
యోగిని. భీరచిత్తుల కొక్కొక్కరి జూచిన సంతతులేని వే
వో గురుతా నుభావములు పుట్టుక వచ్చుట సాజ మేమొ; బై
రాగి సమాన యోగి గదరా! ఉమ కెందుల కింత వీనిపై. 31

శాస్త్రోక్తమ్ముగ గౌరి నేసిన నపర్యం గాంచి మార్గ వ్యధన్
శక్తించెన్ క్షణ కాల మావటువు. విజ్ఞా నాక్త ధారాశతన్
నిస్త్రింశాయిత దృష్టితో నతఁడు వాణిం గల్పఁగా నెంచి మి
త్ర స్త్రీతో వరె మాటలాడె, నిటు పూర్వ స్నేహ మున్నట్లుగా. 32

“కుశలు దర్బాదికము దొరకును గదమ్మ !
స్నానమునకు లభించునా : స్వాదు జలము.
శక్తి మీటి స్పృవు గదా : జప తపములు
ధర్మ సాధన మొక్కటే తనువు తన్ని; 33

జోతిం బోలిన నీదు చూపభినయించున్ లేడి చెల్లాయి. నీ
చేతంబట్టి నలేత దర్భ పరకల్ స్నేహమ్ముమై లాగి కొం
చూతం బర్విడు నద్ద నీ కనులలో హోమమ్ము గావింప రా
జాతీన్ చల్లఁగ జూతువా; క్రుథ తప స్సర్వస్వ దావాగ్ని సూ! 34

సౌందర్యమ్మున బుణ్య మబ్బునఁట. విశ్వాస్యము కాదేని నీ
యందమ్ముం విలకించుచున్ భవ దుపాధ్యాయిత్య మర్ధింతురా
వందారుల్ సురమౌని చంద్రులును; భావ త్కృతి సౌశీల్యతా
సంధానత్వము పుష్టిగూర్చెను ఋషీశాన ప్రపంచమ్మునున్, 35

సప్త ఋషుల పూజా పుష్ప సమితి కరణ
నవ్య చున్నట్లు వివినుండి సర్తనమున
గంగ ప్రవహించుటన్ కాదు కాని నీడు
తండ్రియు బితాళ్ళు నీ వల్ల ధన్యు లైరి.

36

ధర్మార్థ కామములలో
మర్మ స్థల మొక్క ధర్మ మార్గమె యను నీ
“తీర్మాన” మర్మిలంతా
కర్మానుష్ఠాన సిద్ధి గను నీ సీమన్

37

ఇంత గౌరవించి హృదయ మిచ్చిన మీకు
వటుడ నా ప రాయివాడ గాను
సప్త పదము లాడ సాప్త పదీనమ్ము
చెలిమి. అద్ది మనకుఁ జెల్ల దటవె:

38

కానన్ నిన్నొక చిన్న ప్రశ్నమున సింగారింపఁగా నెంతు నో
చానా ! నేను బడుంగు భాషఁడను పో; చాదస్తముం జాస్తి: అ
జ్ఞానమ్మే యగుగాక నీ కిట రహస్య మ్మేమి లేదా : సమా
ధానమ్మున్ మెఱపించి నా హృదయ సౌధ మ్మెల్ల దీప్తింపుమా. 39

ప్రప్రథమ ప్రజాపతి వంగడము నందు
సంతరించితివి సౌజన్య జన్మ
మెం దెవ్వ రెల్లెంత నీక్షించుగాక స
ర్వాధి కైశ్వర్య భాగ్యమ్ము నీది
లోక త్రయా తీత సౌకుమార్య ప్రభా
శృంగార రాశి శరీర మబ్బె
భోగ సౌఖ్యంపు బువ్వులు తేనె లొల్కు వ
సంతమౌ వయసు నీ పౌఠ గలదు,

హృదయ దార్ద్రము నందు నీ కేమి కొఱత
సాటి గానని ధీ కింత లోటు లేద.
వజ్ర సంకల్పములు మనః ప్రాభవము
గుప్పిట నెసంగుఁ; దప మేలొకో : లతాంగి :

40

వాచా తీతము నీ తపో మధురిమ ప్రాయో చితాకార, మే
యే చింతల్ నిను తఁడ్రిగారి గృహ మం దేడ్పింప లే వెప్పు; దే
నీచుండున్ నిను జేరి కోరఁ డవమానింపంగ, నెవ్వండు కే
ల్పాఁచున్ బుస్సల కోడె త్రాఁచు తలపై రత్నమునం గాంక్షమై. 41

చందమామయు జుక్కలు సందడించు
నిశ కనూరుఁడు రుచియింప నేరఁ డెప్పుడ.
నగల మోజున్న తొలి యౌవనము నీది
ముసలి వగ్గుల నారలు మోయ నేల ?

42

భుజంగ ప్రయాతము

సురా వాసముం గోరుచో నింత యేలా !
సురల్ నీదు పుట్టింటి సుట్టాలు కాగా !
వరుం గోరి శుష్కింతువా ? రత్న మెప్పున్ !
వరుం గోరునా : వాడె ప్రార్థించి చేరున్ .

43

వరుడ న్నంతనె నీ స్ఫులింగ మయ నిశ్వాసము వీతెంచి నా
కెఱిగించెన్ భవదీయ కాంక్షితముఁ కానీ : నమ్మ లేకుంటి, నీ
వరణీయుండు త్రిలోక మందెచట కన్పట్టండుఁ; నీ వెన్నుచో
వరుడై దక్కక యందరాని ఫలమౌ పాపిష్ఠి యెందుండెడిన్ 44

సొంపు గలువలతో గుఱాళింపఁ దగిన
నీ కపోలమ్మ రెల్లఁ జీకాకు పఱచి

పచ్చబాటి జటర్ వ్రేలి వాడి యుండ
స్థాణువై చూచు వరుడు వజ్రంపు రాయి

45

పెక్కు నేమమ్ములకుఁ దెగఁ జిక్కినావు
ఎండలకు వాడె నీ నగలుండు తనువు
పట్ట పగలిటి నెలవంక వంటి నిన్ను
కనిన మొద్దునకే రాద కంటి చెమ్మ :

46

ఘ్రుకుటి ధనువున దేటి చూపుల యలుంగు
బిగిచి హాసులు గుల్కు నీ మొగము గనక
తెలు ముటుంగున దోబూచు తురవణించు
మోహనుండు సౌందర్యపుఁ బొగరు బలిసి
నష్టపడు చుండె నందు నందాల రాణి.

47

శృంగార ప్రమదా శిరోమణివి; యిం కెం తెంత కాల మ్మిటుల్
స్వాంగమ్ముల్ కృశియింపఁ జేయుదువు బాలా ! బ్రహ్మచర్యాంగనా
సంగో పార్జిత మ త్తప స్సురృతి నీ సంగోరునన్ వాని నీ
కొంగుం బంగరు జేసి; కొమ్మతని నాకుం దెల్పి కీర్తింపవా :

48

చదువుకొన్నావు బోలెడు శాస్త్ర మెల్ల
నిన్ను వైదుష్యమున బోల నేరఁ దెవఁడు.
నిన్ను మించిన వాఁడు కాన్పింపఁ, దేమి
కలిసి వచ్చును పో పెండ్లి వలన నీకు

49

“అసలు” గృహస్థ జీవితము నందున సర్వము నగ్ని గుండము
ససి యగు సౌఖ్యముల్ కసిమసంగిన గర్తలు; లేలిహాసముల్
బుసలు వెలార్చు భీకరపు బుట్టలు సంస్కృతి కోర నేల; ఓ
కిసలయ మంజు కోమల ! శుకీ కలభాషిణి ! ఓ తపస్విని.

50

పరమాసహ్యము నుర్వ్య లోక సరకా ర్పాటాతిభీ హేతు సం
సరణ మ్మెన్వరు నీకు రెన్న యని నచ్చం జెప్పిరో : కాని గ
గ్గురుపాటై యెద విహ్వలించెడి భవా కూపారముం గన్న, సుం
దరి : ఓ వక్రకచా : యమాయర పుం బుంతం బోక చర్చిలుమా : 51

మరచితి మొన్న మొన్న నెడ మా, గును మాయుధు మాడ్చి నాడఁటే.
పరమ శివుండ టంచు వినబడ్డది. యిం “కసలే” సుఖమ్ము సం
సరణము నందు నాస్తి. ఇట సంశయమే లొకొ : యింక మీఁద నీ
చరితము సర్వ సన్న్యసన సౌఖ్యము నందును గాక నావలెన్ . 52

దంపతులకుఁ బరస్పరా దర్శ మొకటి
యొచు నద్వైత మదికిన నదియె దివము.
కాని నా డంతకన్న కక్కనపు సరక
బాధ మతియొక టేదియు లేదు కాద : 53

వేఱువేఱుగ పుట్టి వేర్వేఱు పెరిగి
కాము కతమున దనువులు గలుపు కొనెడు
నంతలో నెట్లు పొనఁగు నైక్య ప్రపత్తి.
పరమ శాశ్వతమౌ టీవ నావమునకు. 54

చదువు లేక పోషించుకో శక్తి యుడిగి
గచ్చరాయలఁ గాలము గడుపు కొనెడు
నాడువారలు సంసార మభిలషింతు *
యోగి వంద్యు. నీ కట్టి యోగ మేల : 55

భర్త యని వానికై తెగఁబ్రాకు వార
లెల్లరును సౌఖ్య మొక్కటే నొల్లు కొనరు.
స్త్రీలు పనికత్తై లని, పతి తోఁ డటంచు
భ్రాంతి పడు భర్త లుండు ప్రపంచమందు. 56

మనసు నరికట్టు కొనలేక మగలు తఱచు
బైట బడుచుండ్రు పడఁతుల నీటు లరసి,
హృదయ పాతాళమును పెల్లగించి వైచు
శివుని తెఱచిన సెగకన్ను స్త్రీలకు నది.

57

గోముఖ వ్యాఘ్రములు సుమీ ! ప్రేమ లన్న
తేనె పూసిన కత్తి ధాత్రీ తలమ్ము,
ముచ్చి బంగారమును చూచి మోసపడిన
వేదనలు యాతనలు దక్కు పిచ్చిపిల్ల !

58

సంసారమ్ము సుఖప్రద మ్మనుట ని స్పందిగ్ధమా : కా దటన్
శంసా మార్గము లేదు; దక్కుదువ యే “శచ్చోటి” కో, వాడు నిన్
హింసించున్, సహింప లేకుది లతాంగి! పోని యెట్లెని నీ
హింసీయానము మెచ్చి నేనె నిను పెండ్లాడంగ, మేలే మొకో !

59

పోనీ ! నీ హృదయస్థునిన్ వినిచి నన్ పోనిమ్ము. నా కేల యై
రాణల్; కన్యల లేని పోని గొడవల్. ప్రారబ్ధ మెట్లుండెనో !
ఏణీలోచన ! ఏమొ గాని నిను దర్శింపంగ నీతో నిటుల్
వాణింగల్ప, ననూహ్యమైన దెదియో భావమ్ము ప్రేరేచెడిన్.

60

ప్రణయమో, భక్తియో ! లేక, వత్సలతయో,
దయయో, స్నేహమ్మో కాముకత్వమో, మతేమో !
గుర్తు పట్టఁగ లేకుంటి కుందరదన !
పోల్కి తెలియుట లే దిదే పూర్వకృతమో.

61

తరుణీ ! రమ్ము పరస్పరమ్ము మన కద్వైతమ్ము సిద్ధించు; సౌ
ఖ్య రమా శాశ్వత రాజ్య మేలుదము. పో ! కాదందువా ! నీ మనో
హర బుద్ధిన్ విలసిల్లు శంకరుని పేరైనం బయ్యెట్టుమా !
చిర కాలమ్మున కేని యా స్ఫటిక రాశిన్ నీకు నార్జించెదన్.”

62

అనుచు నుపన్వసించు వటు నందము వాటము చూచి చూచి యో
గిని గిరిజా మతల్లియు సఖిం దిలకించుచు గన్ను సన్న నే
సిన యది, భర్తృ నామమును చెప్పగ సిద్ధితి ప్రబ్బె నేమో : ఆ
చనువునఁ జూచు సౌఖ్య సర సామిత ఛాపి నవీనుఁడున్ కదా : 63

జ్ఞాన మను నగ్నితో గర్మ కాష్ఠ రాజి
తగులఁబెట్టులతాంగి కా తరుణు తేజు
చూచు మధ్యన నేదియోఁ జొక్కు తగిలి
వాని యేహ్యపు నుడి వినఁబడఁగ లేద. 64

చెలి వర్ణిం దిలకించి యిట్లను “మహాశీలా ! విసుంగా గుతూ
హలముం గల్గిన యేని యీమె మృదు దేహమ్ముం దప సిద్ధికై
జలజాతమ్మున నాతపత్రముగ నాచ్ఛాదించుటం బోలెదా
బలమౌ సాధన మేల నేనెనో మహాధావా ! పదానింపుమా : 65

అతి దయా సాంద్ర హృదయ : మా యాశి కొఱకు
బ్రహ్మచర్యా శ్రమమ్మును బలియొసంగ
దాము మా పట్ల జూపెడి ర్యాగమునకు
నంజలింపులు శత సహ స్రార్చుదములు. 66

ఈమె శచీ కళా విభవ మే దైర కావలిగట్టు మెట్టగా
గామన గల్గి నల్లి గధికారుల నైతము లక్ష్మపెట్టకే
కోమల రామణీయకము క్రొందలఁగొట్టి మరున్ దృశ్యాన్నిలో
హోమము నేయు శంకర మహోదయు కౌగిలి కాంక్ష నేనెడిన్. 67

అల్ల రతిదేవి పగవు అంపిల్ల గాంచి
నది మొదల్ సఖి మృత్యుంజయ ప్రభునకు
నర్పితిం జేసికొనియె నాత్మార్పణమ్ము.
అర్హతలు తారతమ్య మంత స్థితముగ. 68

నారి లాగి బాణమ్ము మన్నుడు వేయ
గరళ కంఠ కఠోర హంకారమునకు
నడలి వెనుకకు వచ్చి యా యలరు చెలికి
గుండెఁ బాతాళమున దాఁక గ్రుచ్చుకొనియె.

69

అది మొదల్ తండ్రియింట నున్నదన వశత
ముదురు గందపుఁ బొట్టుపైఁ బొరలు కురుల
గరడు గట్టిన నెఱుమంచు పఱపులందు
నైత మేమాత్ర మీమెకు శాంతిలేదు,

70

నిద్ర పట్టకపట్టక నిశను గొసను
పట్టినన్ వెంటనె యుల్కిపడెడి దీమె.
ఏ యెడకుఁ బోదు “నీలరంతా” యటంచు
గౌఁగిలించును కలలోన గల్ల శివుని.

71

చంద్రశేఖరు ప్రతికృతి సవదరించి
“ఎల్లెడల నిండి యుందువఁటే ! వరించి
నీకయి తపించు న న్గన నేర నేల !
శంకరా” యని చూఱును చాటు చోట.

72

భవుడు పాటను వినంబడ నేడ్చు సఖి జూచి
యిచటఁ గిన్నర కన్య లేడ్చు చుండు.
పతిదేవు ధావించి ధావించి రేఁబవల్
తెప్ప వేయుటకు విస్మృతి ఘటిల్లు.
“నా వరించిన భర్త నా సొమ్ము మీ కంటఁ
బడియెనా” యని సిగ్గు విడిచి యార్చు.
తనగోల లతికల దరి జెప్పుకొని యొక
ప్పుడు మతి పోయి వా పోవుచుండు.

గోరి దురవస్థ పట్ట పగ్గాలు లేక
ప్రేక్షకుల మైన మమ్మె మూర్చిల్ల జేయు.
ననగ నీమెను హతమార్చు టబ్బురంటె
ఇంత టంతట నదియు గావించు గర్మ

73

మన్మథుని మాడ్చివేసిన మహితు మనము
లొంగునా ! పాంచ భౌతిక రూపములకు
దేవదేవుని శివు లొంగ దీసికొనగ
తపము దక్కిన వేతొక దారి లేద.

74

శివుడు పతిగా లభింప మా చిట్టితల్లి
కింక వేతొక్క దిక్కు కాన్పింప లేదు
తల్లిదండ్రుల నొప్పించి తపము సలుప
వనము సేరిన దప్పు మే మనుసరింప.

వ్రతమునకు మున్న బీజముల్ పాఠి పెనుప
సఖి తప స్సాక్ష్య మైన యాశ్రమ తరువులు
పండినవి గాని యామె తపస్సు మాత్ర
గొడ్డు వాతెను కల్గ దంకురమ యేని.

75

దుక్కి యయ్యు సనావృష్టితో గృశించు
పొలము నిండ్రుడు వోలె మా చెలికి నెప్పు
డెంత ప్రార్థింపఁ బడియు లభింప నట్టి
వరుడు దయఁజూచునో బోధపడుట లేదు

76

అని చెలికత్తై యా వటు నెడఱమునన్ హృదయమ్ము విప్పి యో
గిని చరితమ్ము సర్వ మెఱిగింపఁగ నా నిగమాంత తేజముల్
పెనఁగొను వన్నెలాఁడు “భళరే ! నిజమా ! పరిహాసమా ! కనుం
గొనవలె” నంచు బావ్యతి సనున్తన సంతన మెల్ల దాచుచున్ 77

స్ఫటిక మాల ముంజేతికి సొరు లొలయ
కలువ మొగ్గల తీరు వ్రేశుల ముడించి
పార్వతి విదిర్చె జాల నేపటికి సిగ్గు
తెఱ మఱుంగున నీటు పల్కుతేనె బొట్టు.

78

ఉత్పాహ

“వేదవి ద్వరిష్ఠ ! నీవు విన్న దెల్ల సత్యమే
నాడు కోర్కె పరమ పదము నాయకున్ వరించుటే
వేద తపము చాల దద్ది విలిచి కొనఁగ నైననున్
లేదు కాద కోర్కె లేఁగ లేని తావ దెచ్చటన్

79

తా మెవ్వారలొ మే మెఱుంగము మహాత్మా ! వచ్చి నిర్హేతుక
ప్రేమాదామము కోరకించినటు నిర్భీక ప్రబోధముతో
మీ మైత్రిం గరుణించి నార లిటు మీ మేధా విశేషానకున్
స్వామీ ! పల్కలు మోఁరరించెద క్షమింపం జెల్లు నా వాక్యముల్.

80

రత్నము పదాఱువన్నె హొరంగు మీఱు
పసిడిని పరిష్కరించుట పాడి యైన
పసిడికి గవేషణా శక్తి పట్టువడమి
నిరువురును స్వర్ణకారు భజింపవలయు.

81

అందరాని ఫలమ్ముకై నఱుసాచు
బోటి నబలను ఇది యెంతపాటి తపము
హృదయ నాథుఁడు సాక్షాత్కరించు వఱకు
వ్రతము విడను విడన్లేని పట్టునాది.

82

అవిరతమ్ముగ నా మహాశివుని నాకు
నెంత జపియించు కొందుమో యంతకన్న
వేతొక యదృష్ట మేమి వివేకవతికి !
ఏటి కెదురీదు బోధ నా కేల నేతొ !

83

పొల్లు కల్లులు నెప్పి నా యుల్ల మెల్ల
గుల్ల నేతుమే మెదడెల్ల కొల్లఁగొట్టి !
అతి సనాతన మత మెల్ల సంతరంగ
మం దెఱింగిన విద్వాంసురాల నేను.

84

సంసారమ్మును తూల నాడెదు, వశిష్ట ప్రప్థులున్ విష్ణుఁడున్
హంసాస్థానియు జ్ఞానహీనులని వ్యాఖ్యానింతురే! పుష్ప బా
ణాంసమ్మొండు వినాకరింప భవ సౌఖ్య మ్మొంతయుత్కృష్టమో
శంసింపం దరమానె ! ఎంతటి మనీషా నాథ విద్వత్తుకున్

85

క్రొత్తదన మొత్తిగించి వాకొనిన మీఁద
యా విశేషమ్ము పల్కించె హద్దు మీఱి
తెలుఁగుమీఱిన నాదు భక్తి ప్రపత్తి
తేఱుకొని అద్ది నైచె అదృష్ట మిద్ది.

86

పత్తిఁ బత్తికి భేదము పలుకు పట్ల
పత్తిలోని సకారమే బదులు నెప్పు
పురుష పరుషత్వమును నైచి సరళ గతిని
దిద్దుకొనఁదగు పో భారతీయ ధాత్రి,

87

మంచయు చెడ్డయున్ సరిసమానముగాఁ గల లోకమందు నీ
వెంచిన యట్లు సంసరణమే యొక పాపపుఁ గూప మౌనె, యీ
వంచన నేత నీకుఁ దగవా ! భవవార్ధి మధించు కొన్న జ
న్మించు నటన్ సుధాకలశ మీవి మహీరుహ కామ భేనువుల్,

88

మారుని చంపెనన్ పిఱికి మందులు పెట్టకు రుద్రు చిచ్చుతోఁ
బో రొనరించుచున్ విజయముం గను నాథు సమాధి బల్మి నా
మారుఁడు లేచి శంకరుని మంగళ సూత్రము ముట్టి దీవెనల్
గూఱిచి సేనఁబాల నొలుకున్ రతితో రతి మా శిరస్సునన్,

89

భవ మన నేమియో యనుభవమ్ము కలట్లు ప్రబోధనేయు నీ
 భవమున కొక్క వందనము సర్వ సమర్థుడ వన్న నమ్మిగన్
 తవిలితి పల్కులన్ తెలివి తక్కువ కూతలు వించు నిన్ను నే
 నవలకు గెంటివేయ వలె నైన నదేలొకొ జంకు పుట్టెడిన్. 80

పతియును పత్నియున్ వెను భవమ్మున శేషము నేటి వారి జీ
 వితము మయమ్మునన్ కలిపి ప్రేమము పెంచుక యారగింతు రా
 జత యతుకంగ రాఢనుట సార్వజనీనము గాద దెందొ : నా
 కతగతి శంకరుం డెఱుంగు గాక : యతండన నింత యేలొకో : 91

ఇల్లా లంచును జీవితేశి యని దేవీయంచు నర్థాంగి యం
 చెల్లల్ మీఱు పసందు కల్గు పతి మాతృ క్షేత్ర మత్యంత ము
 త్కల్లో లాశ్రయుడైన నాధునకు సౌఖ్య మొల్కు లావణ్య సం
 పల్లాస్యమ్ముల కాటపట్టయిన సౌభాగ్యమ్ము చేదొ నఁటే 92

శాంతమ్ముం జిరికించి సంస్కృతిని విజ్ఞానమ్ము కుప్పించి యా
 చాంతా పార పయోధియైన ఋషి సంసారంపుఁ జేయూత ని
 శ్చింతా సంత మహా విచిత్ర సుఖ రాశిం జూజు గొన్నాడఁటే
 కంతుం గొంతయు జీరికిం గొనని సౌఖ్యమే మహాభాగ్యమా 93

కోటి యెలుంగు లెత్తి ఋషికూటము సృష్టికి గూటికోసమై
 యీ టకటొంకు లోకమువ కేడ్గడ గమ్యము సూప ధర్మ శృం
 గాటకముల్ శ్రుతుల్ తరచి కాంచి ప్రవృత్తి నివృత్తియన్ జగా
 బాటలు రెండు సాటెను కృపాశురు వార లతీత లోకులున్. 94

ఆ శ్రుతిరథ్యలన్ దొరకి నట్టి యమోఘపు రెండు బాటలం
 దశ్రమ సాధ్యమైనది మహా సుఖ దాయయు నైన దీ గృహ
 స్థాశ్రమ మొక్కటే సుమి జయ మృగు నియ్యెద పుణ్య లోక ఘం
 టా శ్రవణా స్పదమ్ముగు గడాని భవంతియు ప్రేక్షకాళివై : 95

ఈ భవంతిఁ జంటయే మంచి ముత్యాల
 రంగవల్లిక లమర్చంగ వలయు
 ఆ లోఁగితే నిల్వ టద్దమ్ముగా నందు
 విష్ణు లోకమ్ము సూపింప వలయు
 అభ్రంలిహా గ్రహా నా హర్య మందెక్కి
 యొక సత్య లోక మందుకొని వలయు
 ఆ హఠారమ్ములో నా హాసు మువ్వన్నె
 బావుహంశ లమర్చంగ బడును

అతి దయారస మట్టిత మైన సత్య
 శాంత్య హింసా పరీతాప షాడబమ్ము
 ధార్మిక రసాయన మ్మన్న దది పునాది
 గాఁ బ్రవర్తిల్లుఁ గావుత కాపురమన.
 దారి టోయెడు వారికి ధర్మశాల
 బాట లెఱుఁగని వారికి పాఠశాల
 పరమ రోగులకును ధర్మ వైద్యశాల
 గా భవంతిని మెఱయించుఁ గాక జంట.

96

ఉభయ వంశస్థుల నుద్ధరింపగఁ దగ్గ
 ధాగధేయత చానకే గల దిట
 సౌశీల్య వతుల సంసార మాముష్మిక
 నిశ్రేణి యగు మహదాశ్రమమ్ము
 వీతిహోత్రుండు దీవించు గల్యాణమ్ము
 ఘంటాపథమ్ము మోక్ష ప్రవృత్తి
 వైవాహికీ మంత్ర భావ కళాతి పా
 లనము పో ముక్తికి రాచబాట.

97

దేవు మృత్యుంజయుం బతిగా వరించి
 భారతీయ పురంద్రీ ప్రభావమునకు

మెఱుగు వెట్టెద నా దర్శ తరుణి నౌచు

ధర్మనిష్ఠకు భీతిల్లు కర్మ మేల ?

98

ఒడి దుడుకుల పట్ల గుడి యెడమలు లేక

గృహము శోధించి నేవించుటకును

సంసార సామ్రాజ్య సార్వభౌముడైన

పతి కుత్తమాంగమై వఱలు కొఱకు

పతికి గారమ్ముగా నతి ధార్మికము లైన

నెనరు భోగ్యాలు తిన్నించుటకును

హృదయమ్ముపై మృగీ మదము సింగారించి

యథరా ర్పణాపసరా దులకును.

దాసియై మంత్రి యౌచును తల్లి యగుచు

పతి కొఱకు మీదుగట్టిన బ్రదుకు వెలయు

మహిషి వెలయు గృహస్థాశ్రమము నివృత్తి

నెక్కగా ముందు మెట్టించు నెంత బుద్ధులు.

99

తపము మెచ్చుచు ధాత దౌర్భాగ్యులకు జగల్

దుమ్ముతో గలియు వరమ్ము లిచ్చు

అర్హతా నర్హత లరయక దేవేంద్రు

డాజ్ఞాపనలు నేవ కాళి కిడును

మంచి చెడ్డలు విమర్శించక ముక్కంటి

ఎదుటి మొవ్వులనె దహింప జేయు

కచ చూచుకము లందు కిచకిచల్ చిలికించి

గొల్ల కన్నెల యొడల్ గిల్లును హరి.

ప్రేమ వైచితి నీవు గుర్తెంతె ! అద్ది

లైంగికా లైంగికమ్ముల బ్రబలు రెంట

లైంగికము పాశవిక మానుషంగిక మట

భంగ మెఱుగని కుభమ హౌరంగు లేదు.

100

రైంగికము గాని రెండవ ప్రణయ మందు
చేతనా చేతనాంతర చింత లేదు
కోడె త్రాచును ముద్దిడికొను శివుండు;
మేఘుగని పురి విప్పు నెమిళ్ళు లేవె :

101

ప్రణయ తత్వార్థమునకు నిర్వచనముగను
దంపతి పదార్థమునకు నాదర్శముగను
జ్ఞాన సంస్కృతి కేను వ్యాఖ్యానముగను
సర్వ మాంగళ్య జన్మము సంతరింతు

అండు “కార్యేషు దాసీ” యటంచు, కాని
మదిని తలపరె “ కరణేషు మంత్రి ” యనుట
బాధ్యతలు గౌరవాల్ కల భార్య లేక
మంత్రి లేని రాజ్యమ్ము సంసార మనిన.

102

వెన్ను తొమ్మిది భార్య నవ్వించు, సలువ
రసనపై కెక్కి వాణి గారాలు కుడుచు
చంద్ర శేఖరునకు మాత్ర సరసములకు
ప్రేయసీమణి వందట వెట్టికుట్ట.

103

అను నను బ్రహ్మచారి వహవా ! శివు నెవ్వ రెఱుంగ రిందు ; నే
ననుకొని సంతయైనది సుమా : పరిభావిత వయ్యు వానికై
పెనుగుట సిగ్గు సిగ్గుతడు పెద్ద యమంగళ మూర్తి యిద్ది నీ
జనకుఁ డెఱుంగునా ! తన దెసన్ శివుఁ డల్లుడుగా రుచించునా : 104

వేసము నివాసమున్ సహ
వాసులును వసాన మట్టై వారువమున్ నే
బాసు బలే, వరు సిరి. పరి
హాస రసా భాసములకు నైక్యము ప్రబ్బెన్.

105

మర్త్య లోకమునందు మట్టి ముద్దల మధ్య
 పుట్టుటయే మొట్ట మొదటి తప్పు
 పుట్టెదో : కష్టాల పుట్టయౌ శ్రీ జాతి
 ప్రభవించుటనఁ దరువాతి తప్పు
 ప్రభవించుచో : మహా పాతీనములు గంతు
 భవ వార్ధి కాంక్ష యా పైని తప్పు
 కాక్షింపఁ బడుగాక గర్భ దరియని
 ముద్దు లానించుట పెద్ద తప్పు

ప్రియపు తేరాలి రెండు పెండ్లి కొడుకు
 తాళిపై నాన తప్పుపైఁ దప్పు తన్ని
 హేషమాణ జాహూరాణ దృశ్యమాన
 జీవిత మృభింపింపుమా చిగురుఁబోడి.

106

కాంతి వెదజల్లు జంద్ర రేఖయును లోక
 మోహనమైన నీ జగ ముద్దు మోము,
 ఈ దరిద్ర ముఖ మ్మాశ్రయించు టరయ.
 జాలి పొరలాడు నెంత కసాయి కేని

107

చలువ రా పూశయ్య చరియించు బారాణి
 సదములు కాఁటిలో మెదలఁ దగవు
 కలహంస చిత్రాలు కల పట్టు జీరను
 రక్తపు గజచర్మ రాయ తగదు
 పెండ్లిఁ గంకణములు వెలయు పాణికి పాప
 కడియాల కే లొప్పుండు వెడఁగుఁ దనము.
 శ్రీచందనము గుణాళించు బాలిండ్లవై
 కాఁటి పీనుఁగు బూదె కాదు పూయ

ది గజమ్మ నధిష్ఠింపఁ దగ్గ నీవు
 గంగిరె దెక్కి బాట నేఁగంగ జూచి
 నవ్వరా : లజ్జ యింత కన్నన్ మఱేమి :
 పిచ్చి యెత్తెనె : ఏల యీ వెట్టితనము

108

నే నన్నా; నని కోపగింపకుము : దేవీ; కట్టుకోఁ దగ్గ బ
 త్తైసన్ లేని దిగంబరుం డనుదురే హాస్యోక్తి కా దద్ది నీ
 నీనుల్ విన్నవా లేదా : తిండి యెటకున్ బిచ్చమ్ముకై పోసినో
 లేనే లేదట; పుట్టె పాత్రము "కపాలి !" యందు రద్దాననే !

109

నిదుర పోవుచునుండు నుదుటి వంకర కన్ను
 ముఖమున కేహ్యత్వమును ఘటించు
 జననీ జనకు లేరొ జన్మ స్థల మ్మేదొ
 ఎప్పు డెచ్చట పుట్టె నేరికెఱుక,
 బికిరాల మారియై పెనఁగు లాగుట గాని
 యక్షరా భ్యాన మై నట్లు లేదు.
 గోచిపాతయుఁ బూరి కొంపయు లేని ది
 గంబరిత్వము చాటు సతని సిరిని.

తల్లి వాంఛించు ధన మేని, తండ్రి కోరు
 విద్య యేనియో, కన్య గర్వింపఁ దగిన
 రూపమేనియో, బంధుగుల్ కోరు కౌలమ
 యేని, కలదొక్కొక్క; నీవు వరించు దొరకు.

110

కాఁటి బూడెద బుస్సన్న కౌఁగిటికిని
 మంగళ ప్రదమైన నీ యంగములకు
 పోల్కెయే లేదు, తగద ట్లు ముటికిబుద్ధి
 కైకొనరు హోషనమిధగా గాఁటికొఱవి,

111

కరభోరూ : నవ యావనార్పటము భాగ్య మ్మెల్ల సప్తేటిలో
బురదన్ తొచ్చున నూబిలో దిగబడం బోవం గనుల్ పుట్టి యీ
నెరసుల్ సీపయి రుప్పితిన్ . చిగురుబోణే ! కీరవాణే ! నెఱా
దురుసుల్ నా నుడులైన సీ కెటులు నా శ్రోవేతువం దిక్కగున్. 112

పదిపదిం దిట్టి పట్టి కొట్టుదువు గాక
అజ్ఞురాలవు నీవు. సర్వజ్ఞుఁ డేను.
శలభ మగ్నిని బడఁ జూచి నైపనట్లు
భవ దవమ్మునఁబడు నిన్ సహింపన నవోధ.

113

జగ దాధారుఁడు నిత్య సౌఖ్య అహరీ సర్వస్వ నాదుండు శ్రీ
నిగమాంత ప్రతిపాద్యమాన సుషమా నేతృండు ముక్కంటి కీ
నగలున్ నాకెములున్ నవోధలు జనానా లందులావణ్యముల్
సొగటాల్ హాసులు దబ్బరల్; సొగసు వాల్చాపుల్ నెఱా సెబ్బరల్ 114

నేఁ దప మ్మెల్ల వెచ్చించి నిన్నుఁ గాదు
పెద్దగాఁ జేతుఁ బ్రాయోప వేళమేని
అనసరమ్మైన నేన పెండ్లాడ వలయు;
లేదు కాద పరోపకా రాధికమన

115

వణఁకు బెదవిని తాండవించినది కనుక.
కుటిల కుంచిత మయ్యె భూకంస అతిక
చింత బిచ్చగు గడ్దోయి చెంగలించి
వక్రీత మ్మయ్యె; గొరి కా వడుఁగు కతన.

116

బుడిబుడి బడుఁగు లెడంగా
గడబిడ దడ బడెడె నూనుఁ గారింతుటకా !
వడివడిఁ గొంప మునింగిన
నడువున జేరుకొని నావు శ్వాసము లణఁగన్,

117

మతిరరి మెతక వడుంగా

బ్రతుకున కుద్ధారకుండు పరమేశ్వరుడే

మతిఁ జెఱచు జెడగరమ్ములు

కతికి యతికి కుతుక వతుం కత మార్చెదవా :

118

పురహరు చరిత మెఱుంగఁగ

దరమా : కుఱవాని కిందుధరు వృత్తాంత

మృణచేతి యమృతఫలమా

పురాతనము పల్కమారి ముఱయుట రాదే

119

ఎవ్వ రీదృఢు లందు తాదృశలు నేరి

కోరి వరియింపఁ దగిన శృంగార పీఠ

లాభముల్ వక్కఱింపు : కల్యాణి ; ఇంక

మెదడు రెచ్చించ కీవు నా పదము వినుము,

120

అత్యావశ్యక నశ్వరమ్ము లిల దృశ్యాల్ పంచ భూతాత్మికాల్

సత్యా భాస విషాద పుష్పములు. సంసారమ్ము నిశ్రేణి త

త్సత్యానంద మహా జగ జ్జగమిషా సౌందర్య జీవాశికి

ప్రత్యేకాశయ వల్లి మాదృశల భావ మ్మందు బుప్పించెడిన్

121

నన యొందు లోతైన నయన కష్టార ము

త్పాటించి పూజించె భవుని హరియు

శివనాట్యమున జాటు చితి భస్మ ముక్కోటి

దేవతలున్ శిరసా వహింతు

చౌదంతిపై వచ్చి సాష్టాంగపడు నింద్రుఁ

డెద్దెక్కి పోవు మహేశ్వరునకు

అత్య భూజన్మకునైన హేతువు శివుం

దన్నచో శివు జన్మ సరయు టుట్లు :

వాదముల బనిలేదు; నా ఛావ భర్త
 శివుడె నీవెంత కంఠము చించు కొనిన;
 శివుని సింగారమొందె రుచించు నాకు
 జగమునకు జంకు నొక్కొక్క స్వేచ్ఛా ప్రపృత్తి. 122

ఈశుం దెంత దరిద్రుడైనను సతందే సర్వ సంపత్త్రు భుం
 దీశుం దెల్ల జగత్పుభుండు మనసంబే కొంపయౌ గాక; త
 త్రాశస్త్రాశిష మొక్కడే జగముకల్యాణాలు పండించు; న
 ర్వేళుండెందు నమంగళుం డనుట వింటే పాప మెవ్వారికిన్. 123

అక్ష రాధ్యాస మైన లేదందు గాని
 ఇతడె సర్వజ్ఞుడంట విన్నింప టటవె
 అవ్యయుఁ డనంతుఁ డజుఁడు నరాది వాని
 కక్షరా ధ్యాసమున కిందు దళఁ దెనఁడు; 124

శివ యథార్థము తత్త్వరూపమును దర్శింపంగ శక్యమై ప
 ట్టు వసానాల్ గజ చర్య మట్లు కనుపట్టున్ త్రాచుపాముల్ మహా
 భవళా లంకరణమ్ము లొక్కటిగనే తారాకు, రాచ్చున్ కవా
 ల వరిష్టమ్మును కంచమ; ట్లయిననుం వ్రాధవ్య మవ్వనిదే. 125

ప్రేమ గ్రుడ్డిది యంచు వర్ణింతు గాని
 దాని యొడలెల్ల కలపు నేత్రములు వేయి;
 అట్టి ప్రణయాన శివున కర్థాంగి నౌచుఁ
 బెంచు కొందు చాలిచ్చి విరించి నృప్తి. 126

గజ చర్య ముడిపి బంగారు పుట్టుమ్ములు
 కట్టింపఁ గలఁ గఱకంతు చేత
 వల్లకాఁటిని దాఁటి ప్రభుఁడు నా సొరువేఁ
 గైలాస సౌధాల గాపురించు

నతిరోర సౌందర్య మైన యర్ధాంగి కా
 త్రాచులు మంచి ముత్యాల సరులు
 ముష్టి కపాలంపు ముద్ద నాదు సుమాశ
 మునకు సుధా ధార ప్రోవు వెట్టు

అత్తభూ భస్మముం గన్నులార గాంచి
 నది మొదల్ వజ్ర తపమువఁ బదిలపడుట
 వ్యర్థమా : శచీ వాక్కు నిరర్థకమై :
 బూటక మౌనె : ఆకాశమున వచస్సు

127

“ఓసీ : చెలీ : వటుం డిట నెదో మఱి నా కొఱకూసు లాడఁగా
 దో సదరోష్ట మెల్లఁ గదుపున్ ; మెడఁ బట్టి జరీన గెంటు మీ
 కూసును; పెద్దలం గుఱిచి కూనెడు కూతలు విన్న వారికిన్
 దోసము, పోనిగెంట కతిదుల్ : చునమే యిటనుండి పోదమున్”

128

అనుచు బాలిండ్ల జాటు బైటను సడల్చి
 మొగముఁ బిట్టించు కొనుచుఁ బోఁబోవు చుండ
 నుమకు సాక్షాత్కరించె నా వ్యోమకేశుఁ
 డత్యధిర దివ్య సౌందర్య మధిగమించి.

129

“త్రాహి క్రోధం ప్రభో సంహర” యని నాడు
 గోలఁబెట్టిన పెద్ద కంఠాల వారు
 పారిణాత ప్రసూన మందార గుచ్చ
 మాలికా వర్షలై నేడు తేలినారు.

130

మ త్ర కో కి ల.

సుందరాంగిని సిగ్గుసుందరి చూఱగొన్నది; కావుటన్
 ముందు కేఁగఁగ లేక వెన్నకు బోవ లేకయు నక్కజ
 మ్మంది పర్వత మడ్డగించు మహాపగా గతి నాగె నా
 యందు శేఖరు చంద్రికా స్మిత యే పదములఁ జూచుచున్

131

నేటి నుండియు నిశ్చయమ్ముగ నీకు దాసుడ సుందరీ :
 మేటి నిష్ఠల కమ్ముకొంటిని మెచ్చి యిచ్చితి మేను. ము
 క్కోటిదేవత రెల్లరున్ గుమిగూడి మ్రొక్కుదు రెప్పు మి
 న్నేటి కన్నె కిరీట మౌనిక నీ కటం చరణ దాడఁగా

132

చెఱకు విల్కాని భస్మేభూతమౌ నాటి
 బాధ నేటికిఁ బటాపంచ లయ్యె
 రతి విలాపమ్ములో హుతమైన యుమ మతి
 నగ్నిహోత్రమ్ము చల్లారె నేడు
 మండు పెండలలోన జండ భానుని తోడ
 రాపాడి తపియించు శ్రమము సమనె,
 గజగజగా మంచు కారు కాలాన ద
 పించిన వెత యెల్ల పిలుకుమాటె.

తల్లిదండ్రుల మాట కాదని లతాంగి
 యేలువార్చు కష్టమ్ము గట్టెక్కి పోయె.
 గోర్కి ఫలియించుచో నగ్ని గుండ మందు
 మాడిన శ్రమమ్ములున్ మటుమాయ మగును

133

శ్రీ గౌరవ పాత్రాతి
 ప్రాగల్భ్య : ముముక్షు కవి జవాది పరిమళ
 శ్రీగుణ కల్పజనీ : ” “పం
 దే” గోవిందాపదాన నికష గ్రావా :

134

తు రీ యా శ్వా స ము

శ్రీ స్మైరాస్య సవిస్మయ

సస్మిత ద్వి గ్దృశ్య సంసిషాఢయిషువు నా

రస్మిత సిద్ధు నొనర్చు మ

హా స్మృతి పథ దేవ : హనుమయా : వినుమయ్యా :

ధర్మపాలనము :

“తల్లి దండ్రుల కెట్టి సంతతి రతాన

సుకము కల్గదొ యద్ది పశు ప్రియమ్ము

కూడ కొదని నాకు బల్కుటకుఁ దగిన

యాజ్ఞ గై సేయ శంకరా ప్రాంజలింతు : :

2

నను నావారలు ముద్దుఁజూపు పదినంద్యల్ దాటి పోగా నటే

చనియెన్ రోజులు నాల్గు వారు నను శిష్య వ్యాపృతిం బెంప నెం

చును నీ మీఁదట నా మనమ్ము “క్రొర్రోజున్” వారి పాదాల గుం

దనవుం బూవుల పూజ నల్పుఁగి మహా ధర్మ మ్మిదే కాదటే.

3

మందుర్గంధము మూత్రకశ్మలత శ్లేష్మమృతం దసహ్యమ్ములున్

జలుబుల్ రోతయు వాంతు లేహ్యమును నిచ్చల్ నైచి ముద్దాడుచున్

పలు బాధల్ పడి జీవితమ్మునకు విజ్ఞానార్జ నార్థమ్ము వి

ద్యుల నేర్పింపఁగ నష్ట కష్టముల లోనొ వారు సామాన్యులా ?

4

గ్రహ బాధాశియు దృష్టి దోషముల కార్కశ్యమ్ములున్ మృత్యు వో

ర హతా ద్రౌద్ర విజృంభణమ్ములు రుజారాటమ్ములున్ లీలఁగా

సహియింపన్ సుమతా నిధానమును వాత్సల్యాగ్ని మంత్రమ్ములున్,

వహియించుం గద, అట్టి జంట ఋణ మార్పన్ శర్యమే యేరికిన్.

5

ప్రాణమునకుఁ బ్రాణముగా జ్ఞానమిడి పెంచి తా మొకానొక ధిషణా

మాణిక్యమునకు సుత నొక రాణిగ నమకూర్చు వారు లాతుల తులయే.

తల్లి దండ్రుల పట్ల గృతజ్ఞ బుద్ధి
నిలిపి న న్నుద్ధరింపఁగాఁ గొలుతు నిన్ను
నిత్య మగు నిద్రి సార్వజనీన నీతి
తల్లిదండ్రుల చరిత క్రొత్తయె మహాత్మ్య. ౭.౮.

7

కుడి యెడమల్ తలంపకత్తోమఁ పేళల మైన కైలి నొ
త్తిడి నడి సుంత చూపక ప్రతిక్షణముం గనిపెట్టుకొంచు నే
ల్పడిఁ దడబాటులేక యువరాజువలెం గనుటెప్పఁ రీతిఁబ్రే
ముడి ముడివై చి ప్రోచిన విభుల్ తలిదండ్రు లనంగ మాటలా : 8

ఇరువురి యందుఁ దల్లి కడు మోచుచు; గురుత్వము చాల్చు; నామె దు
ర్భర చరిత మృనూహ్య మవురా : నవ మాసము లొక్క జన్మ; మా
పురుటి కథా తిబాధ కఱపుల్ కడు మోరము; వాని నైచి నన్
ధరణిని వై చినట్టి నెఱదైవము సాక్షిగఁ దాళిఁ గట్టుఁడి. 9

పెంచుకొందురు పో ఫలాపేక్ష లేక
చచ్చిచెడి తల్లిదండ్రు లీ సంత నెల్ల,
నీవు సర్వజ్ఞుఁడవు కాని దేవదేవ :
తల్లిపాఁ నెఱుంగని దైవ మీవు,

10

“అమ్మ” పదమునఁ గల్గు తియ్యం దనమ్ము
“అమ్మ” యందలి మాధుర్య మరయ లేడు,
పెంపఁ బడలేదు; జగ మెల్లఁ బెంచుకొనును;
బాల్క మెఱుంగని విభుఁడు మా బావగారు.

11

నను గన్నట్టి మహానుభావు లనుసంధానింపఁ బాణౌక్త్యతీన్
నెనరానం గన ధర్మ, మిర్వు రను సంధింపంగ వారర్హు లీ
మనలం గూరిచి వారు ధన్యులయి సంబాళింతు వంశమ్ము ; కా
నన పుందియ్యెడ మాటుమూల మన కానందమ్ము రాణించునా : 12

అన్యోన్య మొక్కపై ధరిత్రి కొక ప్రేమాదర్శ పాఠమ్ముగా
 ధన్యత్వమ్ము గడించికొందము, మహాదాంపత్య ధౌరేయ మూ
 ర్ధన్యత్వమ్ము వహింత; మార్మ్యుడగు మా తండ్రిన్ జూహరించి యీ
 కన్యాదాన ఫలమ్ము నాతని కనుగ్రాహ్యమ్ము సర్వేశ్వరా : 13

అతని కాన యిచ్చి యుక్తాధిపతి తోడఁ
 దరలి రండు; మీకుఁ దగిన రీతి
 సర్వ పాలకునకు పర్వతేశానుండు
కన్య నిచ్చుకొనును కాళ్ళు కడిగి. 14

మంచి చెడ్డ లెఱుంగు మర్యాద లెఱుంగును,
 తారతమ్య మెఱుంగు తండ్రి యతఁడు,
 తనయఁ ధనియఁజేయ దక్షుండు మా తండ్రి
 దక్ష నట్లు గర్వ పక్షి గాఁడు." 15

అనుచుఁ జెలికత్తై నోట మాటాడె గౌరి
 తహతహ కతానఁ దన పరాత్పరుని తోడ
 ఆమనిం గొమ్ముకోకి లాన్యమున పలికి
 కులికి విలసిల్లు సామ్యము వెయు నట్లు. 16

సంవాతలు :

అదితి ప్రాణ సముండు, శ్రీమ దనసూయా ప్రేయసుండున్, సుశీ
 ల ధవుం, డల్ల కుముద్వతీ ప్రియుఁ, డహల్యాజాని, శ్రీ రేణుకా
 హృదయాచీకుఁ, డరుంధతీ పతి, మహర్షి శ్రేణి విస్వీధి నుం
 డి దిగెన్ మంజుల సామగాన లహరీ డిండిర భాండారమై. 17

కళ్య పాత్రి భరద్వాజ కౌశికులును
 గౌతముఁడు గండ్రగొడ్డలితాత తండ్రి,
 శ్రీ వశిష్ఠుఁడు సెను సప్తఋషులు దిగిరి
 వ్రధిత గమకాల సప్త స్వరమ్ము లట్లు
 శంకర స్వామి లోలోన సంస్మరింప. 18

కొదమ దిగ్గజ మద ముమంముమల జిమ్ము
కల్పపుష్పాలు పూల్లినకమ్ము లాడు
గగన గంగానదీ తరంగాల మునుగు
ఋషులు ప్రత్యక్ష మైరి మహేశ్వరునకు.

19

ద్వీ ప ద :

ముత్తైంపు జన్నిదమ్ములు చాల్చినారు.
పుత్తడి సాలువుల్ మొలక గప్పుకొనిరి.
రతనాల జపమాలలను గేల నంది
అచ్చ వానప్రస్థ మాశ్రయించు కొని
ఇచ్చ వచ్చిన కల్ప పృక్షమ్ము లైరి.

20

సవిత గుఱ్ఱాల గ్రిందుగా సాగ నిచ్చి
రథము కుంచిచి జెండా మలంచి వంచి
అట్టు పైకెత్తి మొక్కి తారాధ పలయు
ఋషులు ప్రత్యక్ష మైరి మహేశ్వరునకు.

21

ద్వీ ప ద:

ప్రళయమ్ము నందేని ననుభ చెంగటనె
అల మహాక్రోడ దంష్ట్రాంతర మ్మందు
విశ్రమించెడి ఋషుల్ వెలిసి నారెమట
విశ్రుతుల్ భావిలో బెద్ద స్రష్ట లెఁటె.

22

శ్రీచిందు తప మెంత సిద్ధించు గాక,
పూచి కాచి ఫలించి మోడెక్కు గాక !
తనివి తీరక నదా తప మొనరించు
మునులు విచ్చేసి రా ప్రోడ సన్నిధికి.

23

నభము మొలయించి వచ్చు చున్నట్టి వారి
మధ్యగా నొక్క సాధ్వీ చమత్కరించె,
కన్నుకమలాలు పతి పాద కమలములను
కొఱిగించు నరుంధతీ కాంత యామె.

24

శ్రీ పుంసాది విభేద దృష్టి రహితుల్ శ్రేష్ఠుల్, మహేశాసుఁడా
యాపెన్ మౌనులతో సమానమగు మర్యాదన్ సమీక్షించె, ను
ద్దీపించెన్ ఋషి మధ్య నామె గనఁ బత్ని వ్రాంఛ భస్మీకృత
శ్రీ పుష్పాస్తునకున్, సువత్ని పురుష శ్రీ హేతు సర్వస్వమా. 25

“చూ వేద జప హోమ కేవలత్వములు
నేఁడు గదా ఫలించినవి కనుట,
తోకేళు లందక శోకించు నీ మనః

పీతాన మమ్ము నిల్పితివి భళిర !
ఎఱినిలో నీవుందు పతనిది గొప్ప, నీ
కోరుట గొప్పపై గొప్ప మాకు,
తప నాదులకు మించు తా“వసల్” మాది నేఁ
డున్నతో న్నతము నీ యూహ కతన

నీవు మమ్మిట్లు తలఁచిన నెమ్మి కల్మి
మా మహిమ లోఁతు మే మానలే మయితియు,
పెద్దలకు సచ్చుటయె తన పెద్దతనము
కోటి కెక్కిన దనుటకు గీఁటురాయి. 26

ద్వీ ప ద :

నీ దర్శనమున మా మోది మెంతటిదో !
మనవి చేయుట లేల; మన సంత నీదె,
ని న్నెంత చూచిన ని న్నెఱుంగ మయ !
తెలుపుము నిను నీవధీ విదూరుఁడవు. 27

మూర్తి త్రయాత్మిక మూర్తి వీవు గద
కర్తదో భర్తదో హర్తదో మాకు
ప్రత్యక్ష మైన యీ భాగమ్ము నేఁడు
సత్యమ్ము నెఱుంగ మో జాహ్నువీ శీర్ష. 28

ఎంత కెంతేని గ్రహింపఁగా రాని
 దింతలో మా మతి కెల్లెక్కు గాన
 ఈ ప్రశ్న పదలి మ మ్మేల రావితో
 ప్రప్రమ్మ నెలవిచ్చి శిషింపుఁ “దనఁగ.

29

“నిర్లిప్తుండ నిరాశ్రయుండ సనుసంధింపం బ్రపంచమ్ములో
 దొర్లభ్యమ్ములు నాకు లే వనుకొనం జాలున్ శరీ రాష్ట్ర కాం
 త ర్గీ నాథము, లోక సౌఖ్యముల కన్నన్ సాధ్య మే ముండెడిన్
 స్వ ర్లోకేశ ముఖార్త నాదముల సంభావింప వద్దా ; ఋషుల్.

30

దప్పికఁ జిక్కి సొక్కి జుండమ్మును మ్రొక్కెడి చాతుర్ముఖై
 యుప్పెన ముప్పునం బడి “మొతో” యను జీవులు చోర రాక్షసు
 గుప్పిటఁ బట్టఁగా సుర “లలో” మని చిక్కని మాసటీని నా
 తెప్పను బో ల్దణాయని పొరించారి కోరి రుద్రుఁడు వేసటన్.

31

రాద్య గృంధన సింహసంచనన మూర్ధన్యున్ సురా సీకినీ
 నాథున్ శ్రీ హిమవ త్సురా ప్రణయ సంతాప్తమ్ముగ్ధా నేను నే
 నైదైవాటి సృజించు కోసర మవశ్యా యాద్రిజన్, యాజకుల్
 సాధింపం దగు నగ్నికై యరణి కాష్ట మ్మట్లుగాఁ గోరుదున్.

32

యాచింపన్వలె నేనుగాఁగ దుహినా హార్యగ్రణిన్ మీరు మీ
 వాచస్పత్యములన్ వెలార్పఁ దగు; సంభావించి యుష్మాదృతుల్
 “పూచిగా” నగు జంటలో విటతటంబుల్ పాదుకో జాల వా
 లోచింపం దగ; దా మహాత్ముఁ డతి కల్యం దన్ని లోకమ్ములన్.

33

ఆదుకొని మీర లేఁగి కల్యాణ కార్య
 కారులై రండు; ఆ మహా ధీరు లోడ
 పల్కదగు పల్కు మీకు జెప్పంగ వలెనె ;
 మీ వచస్సే కదా ; సర్వ దేవ రక్ష.

34

స్పటికాకార యరుంధతీ సతియు మీ ప్రాపై జగా పాత్రగా
 సటియింపందగు; పెండ్లికార్య మనుసంఘానింప ముత్తైదువల్
 పటకాల్ హవజించు కొంచుఁ దటకా పాటొందగాఁ జేతురే !
 ఘటనా పాటవ చాకచక్రపు టయస్కాంతాలు కాంతల్ కదా ! 35

ఏఁగి శుభము తెండు, ఈ మహాకోశీ స
 దీ ప్రపాతమునకు తెమిలి రండు,
 “భేషు” లొల్కునట్టి, ఓషధి ప్రస్థమ్ము
 గాజధాని శైల రాజున” కను. 36

గంగోత్తంసము కోడెత్రాఁచు జట సింగారించి పాదోధి నై
 ప్లంగ స్వామియుఁ బెండ్లి బేరముల కుత్సాహించె సంతే సతీ
 సాంగత్యమ్మున మౌను లేని నవలా సయ్యాటకున్ లొంగి రన్
 బెంగన్ సిగ్గును వీడినారు తమ పెండ్లిన్ లోన నగ్గించుచున్. 37

సంధానము

అమరావతీ పురీ రమణీయతను ద్రోక్కి
 యలకాపురీ శోభ సతకరించు,
 చదలేటి పరిఖ; వజ్రమ్ముల ప్రహరీలు;
 లోన నోషధి లతల్ హొయల మెజవు,

కొదమ సింగపుఁ బిల్ల గున్న యేన్గు పాటి;
 ఖనిజమ్ము లచటి కేంఛాణ సమితి,

యక్ష కింపురుషాదు లచ్చటి పౌరాళి

వన దేవతలె యందు భామ లెల్ల,

సౌధ శిఖరాలపై మేఘ సథల సద్దు

“తద్దిమిత” లందు గర్జిత ధ్వనుల మధ్య

హస్త సంస్పృటన క్రియా వ్యంజితములు

ఐహ విచిత్రమ్ము లోషధిప్రస్థ రుచులు.

చ తు ర్థ శ్వా స ము

సురశాఖ వ్రేలాడు హర్షలైన వలెవాల్లు
 ప్రాకృతికాలు పతాకము లఁట
 స్ఫటిక సౌధాలలో ప్రతిబింబ మిడు తార
 లచట పుష్ప ఫలో పహారము లఁట
 చోర రాత్రులఁ దృణ జ్యోతిః ప్రకాశాలె
 యభిసారికలకు దీపాంకురములు
 విద్యాధరుల్ కల్ప వృక్షల నీడల

బాటసారులుగఁ గన్పట్టుదు రఁట.

యౌవనము కన్న లేత ప్రాయమ్ము లేని
 పుష్ప ధన్యుని కన్న యముండు లేని
 సురతపున్ లాహిరీ మించి చొక్కు లేని
 పరమ సుఖ నిధి యోషధి స్రస్థపురము.

39

బొమలు ముడివైచి పంట నోష్ఠము పెనంచి
 విద్రించి యెద్రుచుచుఁ జూపుడు వ్రేల నద్రించి
 గ్రుడ్డు లుబ్బించి పద్రెచెడి కుల్కుటాండ్రఁ
 బ్రియులు దయ వచ్చు దాక ప్రార్థింతు రచట.

40

గంధమాదన పర్వతా కార మెల్ల
 భుగభుగలు వీచు పురవీధిఁ బూలతోటఁ;
 ఆ పురముఁ జూచి మునులు చోద్యమ్ము నంది,
 ఋషుల కా స్వర్గ కాంక్ష వెట్టితన మనిరి.

41

వ్రాలిరి పర్వతేశ్వరు దివాణము ముంగల దేవిడి కవా
 టాలకు మధ్య చిత్రపుఁబటమ్మున వెల్గెడి సప్త జిహ్వక
 జ్వాల వెౌర్చు సగ్గుల పసందున సప్త ఋషుల్; జటా కలా
 పాల ధళంధళల్ మెలయఁ బై కెగఁజూడఁగ ద్వార పాలకుల్.

42

“కిసలయమ్ములు లేక కుసుమమ్ములును లేక
 ప్రభవించు నట్టి పుష్పమ్ము వోలే
 శ్రావణమ్మును లేక జలదమ్ములును లేక
 జలజల కురియు వర్షమ్ము భాతి
 పుణ్య మేమియు లేక వ్యోమ యానము లేక
 సరుఁడు స్వర్గమ్ము కన్నట్టి తీరు
 లచార్యుఁడును లేక యధిక సంస్కృతి లేక
 మూఘుఁడు జ్ఞానియై పొంగు పోల్కె.
 మంత్ర సిద్ధి లేక తంత్ర యోగము లేక
 యినుము పసిఁడి యౌచు నెసఁగి నట్లు
 తమ హతా చ్ఛిత్రిత మైస దర్శనమున
 క్రొత్త తేజమ్మెదో మాకు గుఱురు కానియె.

43

ద్వీ ప ద:

మీ పదాబ్జాలు నా మేన నిల్పితిరి
 పాపాలు నశియించి పరిశుద్ధుఁ డైతి
 నేఁడు మొదల్ నన్ను నిఖిల జగమ్ము
 వేఁడుకొనున్ మోక్ష పీఠమ్ము పొంచె
 పూజ్యులు కల తావె పుణ్య తీర్థమ్ము
 భోజ్య రాజ్యమ్ము ముముక్షుల కంద్రు.

44

గంగవాహిని నా యుత్తమాంగ మందు
 పడి పవిత్రమ్ము చేసె. నీ పైని నన్ను
 ప్రత్యణు పవిత్రుఁ జేయు పురంద్రి తోడి
 సప్త ఋషి పాద కమలాల జాటు జలము.

45

మీ దయా భావమునకు నా మేన నుండి
 పొంగి పైఁబడి పొరలెడి ముదము మోయ
 నష్ట కకు బంతిముల దాఁక నావరిల్లు
 నవయవమ్ములు సరిపడ వాయె నాకు.

46

కొండ మేనునఁ బాదాలు గ్రుచ్చినారు.
జన్మము తరించె నింక నా జంగమ స్వ
రూపముం గూడ మీ నేవలో మునింగి
ధన్య మగుఁగాక మౌని మూర్ధన్యులార :

47

మీ పిసాళింపులరు నా సమీపగుహల
జీకటియ కాదు, నాలో వశించి యున్న
కటికచీకటి కూడ నిష్కాంత మయ్యెఁ
దైవయి రజస్సు పోవదా పదము లాన.

48

ఏమి పనులుండు దమకు నీదృశుని వలన
నున్నను నసంభవమ్ము చెందుండ బోవు,
ఇటుకుఁ గేవల ముద్ధరించుటకె నాదు
నెదుట దయచేసినా రని యెంచు కొందు.

49

ఐననుం గాని వీని కేదేని సుంత
యాజ్ఞ యిమ డంచు బ్రార్థింతు సంజలించి:
ప్రభు దయా షాడబమును నేవకుఁడు త్రావ
పాత్ర యనఁగ నాజ్ఞాపింపఁ బడుట కాదె.

50

ఈమె సహధర్మచారిణి, ఇతఁడు నేన,
వంగడమునకు నిశ్వాస వాయు ఏమె,
తన్య యల్లారు ముద్దుగా గన్న బిడ్డ,
ముదల యిడుఁడని గిరిరాజు మోకరింప.

51

“ముఖుడా : సఖి సుఖదమౌ ముఖము తోడి
శిఖర సదృశ మహాన్నత్య శీలుఁడీవు,
ఇంతియే కాదు, నీవు మఱింత తన్న
కోటి రెల్లెక్కు డౌదార్య గుణము కలఁడు.

52

భూ భారమును నీవు మోయుచుండుట గదా
 త్రాచునకున్ మాట దక్కు చుంటు,
 స్థిరముగా నిలుచున్న హరివంధ్రు నిన్ను నీ
 కడుపు వంట గదా జగమ్ము లన్ని,
 పాథోధి లొంగని నీదు సత్కీర్తిచే
 నదులచే సృష్టి పునాన మగుట
 హరి పాదముల గంగ యగు నాడువలె నేడు
 నీ సిరస్సున గదా వాసి కెక్కు.

ఎల్ల నిండి యుండెనే హరి యను బొక్క
 వామనా వతార భవము నంద
 కాని, నీవు సర్వదా నిండి యున్నాడ
 వెల్ల, నీదు శక్తి కెల్ల గలదె !

53

యజ్ఞ భోజనమునకు నాహ్వాన మంది
 పసిడి కొండకు శిఖరాలు వంచినాడు.
 కైల రూపమ్ము నిఘర శీల మయ్యు
 దివ్య రూపము కలదు భక్తికిఁ గొటారు

54

వినుము వినుమయ్య ! మా రాక మనవి నేతు
 మనుకొనని కార్య ఫలము నీ యదియ సుమ్ము.
 దాత్రి గల్యాణ బోధన మాత్రమునకె
 “హక్కుదారుల” మేము మా వాక్క వినుము.

55

స్పటిక వర్ణము పైని జట కలంకార మో
 మల్లె పూదండ జాబిల్లి తనకు,
 నెని మిదై శ్వర్యాలకును దానె రారాజు
 మిత్తి కుత్తుక మొత్తి హత్తు నతడు

ప్రభువు తెప్పరు దాల్చరాని "సర్వజ్ఞ స"

ర్వేశ్వర" బిరుద మెఱిసి తనది

తన యష్టమూర్తులకును నైకృత ఘటించి

ప్రాపంచికము లాగు ప్రభు వతండు

యోగు లెల్లరు ప్రణీధాన యోగ మూని

దేహమందు సన్వేషించు దివ్య దీప్తి

యాతఁడే సుమి విశ్వ కల్యాణ నేత

సర్వమంగళుఁ డాత, డభిరుష్వఁ దెవుడు.

56

సాక్షి త్సర్వ జగన్నియామక కళా సాక్షిత్వ మవ్వని దా

రక్ష శిషణ బాధ్యతలన్ రసవి, తౌరాసాహ్వాగీశ ప్ర

ద్మాక్షిదుల్ పడి మోఁకిరించి పరముల్ ప్రార్థింతుఁ : ఆ విరూ

పాక్ష స్వామియ మా ముఖమున మిముం బ్రార్థించు సద్ధాంగితై, 57

వా గర్భంబుల భాతి నా కవను సంభావించు టత్కుత్తమం

వీ గారి లలనో చితాద్భుత కళా హేవాక్కసంపత్తి య్నా

నాగా లంకృతికే మెలంగె, ప్రియ కన్యన్ వాని కర్పింపుఁ :

భోగ మ్మన్నది యింత కన్న గలుగం బో దెందు నెవ్వారికిన్. 58

ముద్దు బిడ్డకుఁ దగినట్టి మోహనుండు

పెనిమిటిగ దక్కుచే పెద్ద వింద నంగ

మేన మేన రోమాంచము లూను టరసి

భర్త యనుమతి వడసి యా వైపు తిరిగి

అంత నిట్లు లరుంధతి యందు కొనియె.

59

"ఈ రోజు మొదలు మీ గారాల బిడ్డకే

"జగదంబ"యను భాగ్య మెగసి పడుట

దేవ కోటిరాల దీప్తి రింభోళి మీ

యమ్మాయి పాదాల యందు మెఱయు

నేడు మొదల్ నుమీ : నిఖిల సృష్టికి మీరు
 తాతలు మీ చిట్టిరల్లి కతన
 సకల లోకాతీతునకు మీ యనుగఁ బాప
 యర్థాంగి యగు భాగ్య మలుము కొనును
 ఎవనిని నుతింపఁ డతఁడు; నుతింపఁ బడును.
 మ్రొక్కఁబడు గాని యెరులకు మ్రొక్కఁ డతఁడు;
 నిను నుతించును; నిను మ్రొక్కు; నిను భజించు;
 విశ్వగురునకు గురు ఘౌమి పిల్ల నిచ్చు;

60

పెండ్లి కూతు రపర్ణ; నీవే యొసంగు
 వాఁడ; వీ మేము యాచర వర్గ మౌదు;
 మీశ్వరుఁడు పెండ్లి కొడుకు “బలే” మబింబ
 నీ కులోన్నతి నెవరు గణింప గలరు.

61

మన్మథుని దుమ్ము నేసిన మానటీఁడు
 తస్మయిండయి మీ కూతు భాగధగ్య
 మునకు నున్మాదుడై లొంగి పోయె సనఁగ
 నిట్టి సౌభాగ్య రేఖ మఱెందుఁ గందు.

62

ఫాలనేత్ర నేత్రాగ్నికి బ్రతిగ సతియు
 నొసట గుంకుమ మంకెన్న కుసుమ మూను:
 హిమగిరి కుమారికా చిత్రకము కపర్ది
 కంటి మంటలతో నెలగాట మాడు.

ఆలోచింప విశేష మేమి కలదమ్మా : యిందు, సర్వమ్ము వీ
 రే లోడించిరి “ఓం దధాస్త” నుచు నూరీకారముం దెల్పి యీ
 లాలిత్యంపు నిధాన మైన నవలా లావణ్య రాశిన్ లన
 గ్గీలా మానుష విగ్రహన్ శివున కర్పింపుండు కైంకర్యమా”

63

“అమ్మాయీ : యిటు రమ్మ” టంచు దన హస్తాబ్జ ద్వయ మ్మైత్తి”దు
 ర్గమ్మా : ముద్దులగుమ్మ : కుండనపుబొమ్మా !” యంచు లాలించుచున్
 గమ్ముం గమ్మునఁ గొఁగిలించుకొని యంకాధిష్ఠితం జేసి కొం
 చెమ్మెల్ దిద్దుచు ముద్దులాడ దొడఁగెన్ స్త్రీ రూప విద్యుల్లతన్, 64

“ఏమమ్మా !” ఇది మాదు కోడలని యూహింపంగ నభ్యంతర
 మ్మేమమ్మా !” యని మందహాసమున తల్లి : రమ్మ మాతో భవ
 త్ప్రేమారామము పశ్య మైనదట; అంపిల్లన్ జగ త్సంసృతి
 జేమాధారుని దీప్తికిన్ మలఁచుమీ శృంగార మర్ధాంగివై. 65

విచ్చిన కను కల్వ వెల్లువైన మరంద
 ధారలే తమ సమాధానములుగ

పులకాంకురములతో దొలఁరాడు కనువల్లి
 తత్తరపాటు ప్రత్యుత్తరముగ

అలవోక జంపతుల లింగ్యేన్య రావణ్య
 పరవశ దృష్టి “జవాబు” గాగ
 మాట రామితఁ గన్ను తేటి రాదమ బూంక
 రించుటే యురరీకరించుటలు గ

కంచు గంట వలెన్ ధ్వనియించు దివ్య
 కావ్యమున వోలె, మాకు వ్యంగ్యమగు మీదు
 వదనముల లోని ఛావమ్ము హృదయమునకు
 నిల్వ టద్దమ్ము ముఖ మని నిర్వచింతు.

౬౬

కర లీలాకమ లాతపత్రములు లెక్కం బెట్టు సమ్మాయి తా
 శిరమున్ వంచుక తాత ప్రక్క నదిగో చేరెన్ స్మితాస్యాస, నీ
 తరుణిం జూతువ దేల ! ఔ నవును తాతా ! ఎంత సంసారికే
 సరయన్ కన్యల కార్యముల్ గలుప నిల్లాండ్రే కదా నేత్రముల్. 67

ఏమేమో ! మరియుద చట్టులు నిరీక్షింపం దగుంగాని సా
హస్య మాణ్యముగా పురాణిలు పురంధ్రీ ప్రాజ్ఞకున్ దృష్టిలో
మోమున్ వాడగ వీగునా పతితలంపుల్ త్రోసిరాజై, కృత
ప్రామాణ్యముల్ రద భారలను ధరణి రాసుల్ స్వ ధర్మాప్తికె.” 68

అనగనె మౌను తెల్లరు, “చదాస్తు తదాస్తు తదాస్త టం”చునుం
బనిగొని రైకకంఠ్యముగ, పర్వత నాథుడు ధర్మపత్ని యా
యెస గనరాని యా లో దదృష్టపు మత్తున నిట్టి వీరి శే
మన పరె సంచును మొరచులై నిలుచుండి విరాళుజెందుచున్. 69

“సాష్టాంగముగ సప్రమాణులగ గన్య రత్న మర్పింతు; మ
య్యైశ్వర్యము లాకళించుకొను విశ్వారాధ్య పాదాలు సం
తుష్ట స్వాంతులమై సుధం గడిగి యంతుంటొంతు లేనట్టి మేల్
పుష్టిన్ మోక్ష రమా తిసాఖ్యమున కాపోసాస మం దానమై. 70

మను ధర్మాదుల బాటలన్ జగతి “కోం సత్యం శివం సుందర”
మ్మని రాణా తమదోధ, దాసుల దరిన్ ప్రార్థింపు లేలొక్కా; కా
సనముంగా శిరసావహింతు భవ కాళాస్యమ్ము, కానిండు, నే
నును నీ నా సహ ధర్మచారిణియు నెంతో పూజ్యులైనా మిరకన్. 71

మొన్న కంజాత శింజాను బుగ్గించేసి, నట్టి సుస్కరి కేల వయ్యారి వాని
‘యౌజవంజవమండునా యాత్మజాతకెంత సుఖ మైన సర్వజ్ఞు డాత డౌట
సిరి రా మోకా లొడ్డెడి దురుసునుగ్రాను నేను నట్టి దుందుడుకు తన
మ్మటవిన మైన లేదీ పరివస్యా వావు దరిని భువిగడ నైతిన్. 72

“బిడ్డా ! నిన్ను మహేశ్వరేశ్వరునకే భిక్షమ్ము కై నేసి మ
మ్ముడ్డాడించు మనోవ్యధన్ విడిచి దివ్యుల్ మౌను లడ్డంకులున్
కడ్డాయ్మ్ములు లేని యాచకులు కాగా ధన్యులైనార మే
విడ్డారమ్ములు లేక శంకరుని తీవరి గాంచి వర్ధిల్లుమీ ! 73

సద్దం గూరిచి మృత్యుజేత రతికిన్ సౌభాగ్య మర్థించుచున్
 “అద్దం” బోలిన బిడ్డలం గని ధరా లావణ్య సంప్రాప్తికై
 యొడ్డాణము బిగించి శంకరు నెఱా హుందాలకుం దగ్గటల్
 తెడ్డున్ వీడక ముక్తి దె మ్మనుచు బోధించెన్ మమత్వమ్మునన్. 74

కుసుమేష్వాసు నిమేష కాలమున బొగ్గుం బుగ్గి గావించి యా
 యసువుల్ వాచిన మేటి కీమె సతిగా; నాడీగనస్వామి ప్రే
 యసిగా, నా సబరా డ్యధాటిగను; సాష్టాంగమ్ము లర్పించు నీ
 పసిపిల్లం గని దీవెనల్ కురియఁగా బ్రార్థింతు మి మ్మూర్యులన్. 75

లోక సంరక్షకమ్మై వెలుంగు తపము
 వీడి తమ రెల్లరింత నా ప్రియము దలంచి
 పడిన శ్రమ కేను తడబడి బిడియ పడుదు,
 ఏమి గతి! నన్ను క్షమియింపుఁడి; నుతింతు. 76

మ త్ర కో కి ల :

మౌని చంద్రులు చంద్రమౌళి నుమా నవోధను గూర్పఁగా
 పూనినారు సరే! అరుంధతి మోము చెమ్మట వాఱగా
 దాను నింతఁ బరిశ్రమించుట దైవ మెట్లు సహించునుం
 గాని మాకది తీర్పరాని ఋణమ్ముగా” యని పేర్కొనన్. 77

“వరుఁడే యార్యుని గన్య ని మ్మనుచు సంప్రార్థించు నాచారపుం
 బరిపాటిన్ దిగద్రొక్కు తేల”ని మహాభావుండు పుత్తెంచి నాఁ
 డరయఁగా నిది లోక రక్షక కళా వ్యాపారమే కాద! త
 ద్దిరికా రాధనమున్ గిరీకు సిరి నుద్వీక్షింతు మంచాడుచున్. 78

పరిపక్వ మ్మగు దీవనల్ తొలకరింపం జల్లి రాలోన దు
 ర్భరమై మేనక కంట బాష్పములు రాలం జొచ్చె పె న్వెచ్చగా
 పరమప్రేమము కల్గి ప్రేమగుననె కన్నట్టుంగదా! మేన సొం
 పఱి బెంబేలయి వెక్కి వెక్కి విలపింపంబోయె గూఁతుం గనన్. 79

అది యరుంధతి కనిపెట్టినది బిరాన
హర జటా జూట మా గంగ నాగినట్లు
పైట కొంగున గన్నీటి వరద నాగి
చేరి యాశ్వాసమునకు గర్జించె నిట్లు.

80

“గాఢ ప్రేమ కుపజ్జయై సవతి చీకా కేడు విశ్వంభరా
వోధన్ మిత్తిని మొత్తు నిలఱికపున్ మోక్షకు, జామాతగా
వ్యోధా లీడు గడించినావు; మఱి యేలో బెంగట్లంగ”నాన్
ప్రౌఢాప ద్విమషీత్వమున్ మెఱయ నారంభోతి యోదార్పుడున్; 81

మినమినలు గుల్కు నెఱని నొసటి బొట్టు,
వనదయన కొప్పు కప్పును; కుసుమ కాంతి,
ముక్కునన్ ముత్తైమున పెక్కు పక్కు ముసడి
నడ్డబాసయు, నూపురా యాత రవము;
నరసి తేరెను మేన కాక్రా వలగ్గు.

82

కన్యాదాతయు, బెండ్లి మూరుతము వక్కాణింపు డన్నంత నా
మాన్యుల్ నాటికి మూటి పైదినమునన్ మాంగళ్య మౌహూర్తి
ధ్వన్యలోలము శోభనమ్ము సుముహూర్త మృంచు చాక్రవ్యగ
“ధన్యోహ” మ్మని మ్రొక్కె నాచిరు: తిరోధావించి రుడ్డినులై. 83

కుతుక మొప్పగ సప్తమౌనులు మహాకోశీ ప్రపాతమ్ము నై
కత వేదిన శివు ముంగటన్ దిగిరి; శ్రీ కల్యాణ గౌరీకు రా
కత సర్వస్వము విన్నవించుకొని యాకాశాంతరాళమ్ములో
బతగాలొచుఁ బతంగ గోళమున పైపై నేగినా రంతనే. 84

పార్వతీ కాముకుడు బలవంత మెట్లొ
గడుపు కొనినాడు గడుపు యుగాలు వోలె.
బౌర: శృంగారమే మితిమీటి నపుడు
అస్మ వాదుల గతి కేమి విస్మయంబు.

85

క శ్యా ణ కా వ్య ము

వ ం చ మా శ్వా స ము

శ్రీసతి సుతు సప్తమ్ము సు
నాసీరా యుధమునున్ తృణమ్ముగ నిలలో
వాసిం గనుచును సర్వ ది
శా సౌఖ్యము గూర్చు శర్వ శక్తిః హనుమా :

అ హ్వో స ము

శ్రీనానాన భోగి పట్టుగొడుగై నేవించిశోభింప నే
త్రానందున్ గరుటాలమంతునిపత త్రాంతమ్మధిష్ఠించి నా
త్తై నాభాగ్యములీయవచ్చుమిముమోకారింతు విచ్చేసి ల
క్ష్మీ నారాయణులార! మాపయిని రేకెత్తింపుఁడారేకరాల

“సఖులై శీర్షము లూచుచున్ సుర ఋషీశానుల్ చతుర్వేదముల్
శిఖరమ్ముల్ ముఖరించి త్రొవ్వంగ మరాళీ వాహనా రూఢులై
శిఖి పింఛాళి సుభాకరింప నిటు వేంచేయుండు వాణీ చతు
ర్ముఖులార! ఇంద్ర పెండ్లి పెద్దలును కాబోల్ మీకు జోహారువుల్.” 2

“చౌదంతిపై నూగి సాగు శచీ పురం

దరులార ! రండు వందన శతమ్ము

జవముతో సాగు బుష్పక విమానమ్ముపై

నలకాధిపా ! కొను మంజులింపు

మహిష ఘంటా క్వాణ మాంగళ్యమున వచ్చు

యమ ధర్మరాజ ! సుస్వాగతమ్ము

మహతీ కళావతీ సహితమ్ముగా వచ్చు

చేపర్జులార ! ఆతిథ్య మిదిగొ !

నదుల హస్తీసరముల కదను తోడ
వచ్చు నో యాదసాంపతీ ! ప్రణతి గొను"మ
ఁచు నాహ్వన మిడె మిటారించు పసిఁడి
తమ్మి పువ్వుల చదరేటి కమ్మనీట.

3

“తేజస్వంతుడు కర్మసాక్షియు ధరిత్రీ చక్షు వైనట్టి ఛా
యాజానీ ! దయనేయు, మాతృజకు గల్యాణమ్ము నాచేయు నీ
పూజల్ కైకొను నప్తసప్తల రథమ్ముం దోలు మీ కుంటి "మం
తాజీ" నేని కనీసముం బనుప రాదా, నీవు రా లేనిచో.

4

ఈవు వచ్చిన సృష్టి స్తంభించు నంచు
పంకపెట్టి కుమారుని పంపి తనుచు
తృప్తి పడెదేమొ; ఎవ్వరి కెవరు కారు;
సర్వ సామర్థ్యములు గల చతురుఁ డీవ?"

5

“వరు రంట నుంటి న స్వంక రావేమొ, స్వా
హాదేవి నే సంపుడుయ్య మిత్ర !
శివునిపై నుందు నందువా; జింకనిచ్చి రో
హిణి దేవినేని పంపింపు మయ్య !
గంధవాహా ! జగత్కథ మాటు నని రావా !
లేడి పటాణినే వీడ రాద !
పుష్కలా వర్తకాం భోధరా ! మెఱపుఁ బెం
డ్లాలతోఁ జెట్టపట్టాల రమ్ము.

రండు రండు హాహా హూహూలార ! రండు
కర్మమోట్యాది సత మాతృకలును రండు
పారిషదులార ! రండు నా భవనమునకు
జన్మము తరించె, మఱి లేదు జన్మ మింక.

6

దక్షఁ డిట లేడ. ఉన్నను శిక్ష వలద,
నిర్భయమ్ముగ వచ్చి గణేయు లగుఁడు”
అనుచుఁ గెలసమ్మునన్ శుభా హ్వనములను
వడివడిగఁ బంపె ఔత్కల కొడుకు చేత.

7

ఏ నవ ద్వయ ద్వీప భూజాను లనఁగ
నేల : బ్రహ్మాండ మెల్ల పట్టించు కొనెడి
ధవళ గిరి పైని కట్టాయితమ్ము సర్వ
మంగళాంబరు కళ్యాణ మంటపమ్ము.

8

పుష్కరాగ స్తంభములు వేయి పాతించి
యింద్రనీలాలు నాటించి రంగు
స్థగియించి నారా మసారాలలో చల్లి
తేజమ్ము లొందు మౌక్తిక రజమ్ము,
మౌక్తికమ్ముల మధ్య రక్తి కట్టించుచు
గరుడ పచ్చల డాలు గంతుకొనియె.
పద్మరాగ మయమ్ము సద్మ భిత్తులలోనఁ
గురువిందముల్ నెలకొల్పినారు.

పసిఁడి కరిగించి రసమార్పు పాలగచ్చు,
శంకరుని యట్టహాసాల సరకుగొనని
నిలువు టద్దాల మేల్కట్లు మలచి రిట్లు
శైల పతి కెల్ల రాలు దాస్యమ్ము నేనె.

9

వజ్ర పై డూర్యములను ప్రవాళములను
రంగురంగు జాలరులు వ్రేలార్చినారు.
నాగరాజ శిరో రత్న ధాగధగ్య
ములకు శంపా లతాశికి పోరు రేల.

10

పారిజాత మొక్క ప్రక్క నిట్రా డయ్యె
 నొక్కట సంతాన ముండె నిల్చి,
 మఱియొక్క దిక్కున హరిచందనము లేచె
 మందార మొకవైపు సందడించె,
 గుబురైన పల్లవ కోరకమ్మలు నిండి
 పెండ్లి పందిరి హాసు వెలయ జేసె,
 కల్పవృక్షము ముందుగా నిల్చి పూచి కా
 చి ఫలించి మించి మల్చినది హాయిలు

గువ్వకరికొని ఋతువులు నవ్వుకొనుచు
 నోలగించె గన్యాదాతృ శైల మెల్ల,
 పెండ్లివారికి గిరిగుహల్ విందుచేయు
 విడుదు లైనవి, ప్రకృతి ప్రభికి జాహారు.

11

అన్ని చోట్ల వైటంతమ్ము లల్ల కొనియె,
 ఎల్ల యెడ సత్య లోకముల్ వెల్లివిరిసె.
 చంద్ర కాంతాల మేల్కొట్లు సవదరింప
 ద్రొత్త భువనమ్ముగా నద్రి కొమరుమిగిలె.

12

దేవతలు రాక్షసుల్ నేటి దీప్తి గాంచి
 హద్దు మీతిన మోద భేదానుభూతి
 నేడిసినారు; మూర్ఖిల్లి మఱేమి యైవో !
 సర్వ లోకమ్ము లిట పుణ్యజన మయమ్ము.

సింహాద్రి భద్రాద్రి శేషాద్రి మందర
 చక్రవా శోదయాల్ సాగినారు,
 కరిశైల శ్రీశైల గంధమాదన శైల
 వెంకట శైలముల్ పెడలినారు,

కోలాహలుఁడు హేమకూట త్రికూటాలు
 నిషధ సహ్యాదులు జ్ఞేరినారు,
 మాల్వవంతుఁడు శుక్తిమంతుండు మాహేంద్ర
 పారియాత్రులు బయల్దేరినారు
 అస్త కైలాస మలయ రోహణము లాది
 జలధి పుక్కిలించిన మౌని చట్టు జట్టు
 కొండ పల్లాయనము వారు పిండుగట్టి
 యెదురు సన్నాహములకు గమించి రిట్లు.

14

పుండరీ కేథమ్ము పుండరీరాజు ప్ర
 త్యుత్థానమునకు నుద్యుక్తుఁ డయ్యె,
 పుష్పదంత గజమ్ము పొగడదండలు వైచి
 బ్రహ్మదేవునకు నాహ్వాన మిడియె.
 సార్వభౌమ ద్విప స్వామి సహస్ర్రాజు
 సత్కరించెను గయిచాపు లిచ్చి,
 సుప్రతీర మదావళ ప్రభుఁ డేతెంచి
 హరిదీశులకు బరాబరు తొనరెన్
 కుముద దంతావళ మ్రొదుర్మోలు సలిపె,
 కొలువ నేతెంచె నంజన కుంజరమ్ము,
 నేవ కేతేరె వామన సింధుర మిటు
 పార్వతీ పిత మగపెండ్లి వారి గనియె.
 చామ్రపర్ణీ శుభ్రదం త్యంజనావతుల్
 కర్పూర హారతు లేర్పరింతు.
 అభ్రము కపి లాంగనా నుపమా దేవు
 లామతింతురు పేరఁటాండ్ర నెల్ల.

15

పింగళాంగన వచ్చి మాంగళ్య వతులరు
 నొసటఁ గుంకుమ పెట్టి పసదు గూర్చు
 కౌలాహలాది యిల్లాలు శుక్తిమతీ ల
 లామమ్ము గంధాలు రాయు చుండు.

వచ్చు ముత్తైదువులకు జవ్వాది పూసి
 మేనఁ బన్నీరు సల్లి శ్రీ మేనకాంబ
 వస్త్ర రత్న తాంబూలాది బహుమతులను
 ముచ్చటగ వంగి మర్యాద నిచ్చు చుండు. 16

క్షీర సాగర కన్య చీర సింగారించె
 లావణ్యనిధి కపర్ణకు వటారి,
 చదువుల దొరసాని సంతాన పుష్పాలు
 చిత్రించి వాల్జడ సిగకుఁ దురిమె,
 కుల పర్వతముల భార్యలు వచ్చి రత్నాలు
 కరిగిన నగ లలంకార మిడిరి.

అష్ట దిక్పతుల యర్ధాంగులు గల్యాణ
 తిలకమ్ము పారాణి దిద్దినారు. 17

సౌగసు తొడి రప్పరసలు కస్తురి జవాది
 ఘుమఘుమల్ చిమ్ముచుం బెండ్లి కూతు కళకు.
 ఆర్య నైసర్గి కాద్యుతా హార్య మందు
 నెల్ల సౌందర్యముల్ సురాళింపు లటవె. 18

పుతనాషా ట్పుత తారకాసుర వధా ర్థీభూత దివ్యా ధ్వరా
 హుత సాన్నాయ్య లతాంత సాయక మహా త్యుత్సాహ వ త్సాహసా
 ద్భుత చర్యా ఫల మైన శంకరుని బిభౌకమ్ము లూరించు ప
 ర్వత రా ట్పుత్రి కళా కటాక్ష మయ కల్యాణమ్ము నేడే నుఁటే : 18

నిగమా యామ చతుష్క చంక్రమ సమున్నే యాధ్వనీనుల్ సుభ
వ్య గవుల్ దివ్యులు హవ్య కవ్య సదవ శ్యాహూతి భాగ్యవ్రతుల్
భగవానుల్ పది దిక్కు లేలేడి మహాభావుల్ వివాహ క్రియా
జగతీ వైదిక సాక్ష్య భూతు లట సాక్షి త్కారమై రాద్యుతిన్ 19

“గోవిందాయ నమోనమో” యనుచు మ్రొక్కుల్ పెట్టి ప్రార్థించి యే
రో వైవాహిక కార్య ధూర్వహణ పౌరోహిత్య పీఠమ్ముపై
దేవర్షుల్ పురికొల్పి హెచ్చరికఁ బ్రార్థింపంగ సప్తర్షు లా
హా వాదమ్ముల బ్రహ్మ పీఠమ్ముపై నాసీసులై రాదటన్. 20

శ్రీనాథుం డటఁ బాల సంద్రవుఁ గుమారీ రత్నముం గూడి యీ
శానుం బెండ్లి కుమారు తండ్రి యయి యాశాసింపఁగా వచ్చి ని
ష్ఠా నిర్మాణము స్నాత కేందుమణి పీఠమ్ముం దదిష్ఠించె; స
త్యానందమ్మున కన్న గారయిన యాత్మా సంద ముబ్బించుచున్. 21

లీలా మానుష విగ్రహుండు: నిఱు పండ్రెండేండ్లు: గంగా తరం
గాలం దెల్లని పట్టు కుచ్చుఁ దుపాఁగా జుట్టెఁబైఁ బావ రా
బాలుం దొండు తురాయిగా బడగ విప్పం: జిచ్చు: జాబిల్లి: పా
గాలోఁ గెంపును: బుష్కరాగ మయి సింగారిందె సూత్తుప్రభన్. 22

రోహిణి పెండ్లి కూతు జడలో నవు రెల్ల: బరిష్కరించె, కో
లాహలు కోమలాంగి నవలా తిలకాదులు దిద్దితీర్చె. వై
వాహిక శోభనోచిత విభా సుషమాతి పరిష్క్రియల్ జగ
న్మోహిని మాతృదేవి నెరపున్ మనసార “పదే పదే పదే.” 23

శ్రీ వాణులును శచీదేవియు సుధతోడ
మంగళ స్నాన మమర్చి నారు,
జాబిల్లి దొరసాని జాహ్నువీ దేవియు
పెద్ద బావకు బొట్టు వెట్టినారు,

పద్మనా భానంత వాసుకి ప్రభృతులు
కలధౌత మణి పరిష్కారు లైరి
వీరకత్తై నటించు ధారుణి హరితోడ
తాళి చేబట్టి పెద్దటిక మూనె.

సవతిజనకుడు మామగా నవుట కెంచి
బిడియమునఁ దలవించి యా గడియ లోన
భర్త సర్వజ్ఞుఁడను బుద్ధి పఱపి గౌరి
పశుపతి కపాంగ మిడి పరవశుని జేసె.

24

అద్రింద్రా తృథవా తిభద్ర మగు గల్యాణమ్ములో కాతుకో
న్నిద్రా ముద్రిత కాద్రవేయ సుషమా నీరాళిలోఁ జుంద్రికా
సప్రచీన మహో సుధా కలక మీశానుండు రాజిల్లె; మం
త్ర ద్రష్టర్ సత పల్కువాలు దొరలో బ్రహ్మల్ పిసాళింపగన్.

25

సభలోఁ బ్రబ్రథమమ్ముగా శుభము నిష్ప్రత్యూహమై సాగఁగా
“నిభవత్తై” యని వోయిలింపుటకు లేదే నాడు హేరంబు దీ
యుభయుల్ కూర్చెడి నాట దంపతుల ప్రత్యుత్థాన కార్యమ్మునం
దు; భరింపందగు దుఃఖిఁ దెప్ప డింక; భద్రుండొనొ దుఃఖం డటన్.

26

పిష్వకేనుని విఘ్నరాజుగ సమర్పించెన్ సవర్యాది; మా
తృష్వశ్రీయ ముఖాస్త బంధువులు నుద్వేలింపఁగా; రత్న సా
న్విష్వాస ప్రియు లారగించి రట తృప్తిన్; సర్వ లోకాలు “త్వం
సూప్య స్కంద” మటించు దీవెనలు విచ్చుం బ్రాల వర్షింపఁగా.

27

కమనీయ స్వర మంజ తాళ లయ భా గ్గాంధర్వ సంగీత ర
మ్యముగా మంత్రము లాలపించుచును. “అద్యాయం ముహూర్త శుభ
స్స ముహూర్తో స్త నఁగా “తథాస్త”నుచు నస్తుంకారముల్ పల్కి; య
త్తమ వా క్కుద్ధి నిధుల్ మహాసట సభాస్థారుల్ శుభోద్రిక్తులై.

28

సంతరించిరి కౌంత తంతు సప్తర్షులు
 హరుని శరీర శుద్ధ్యర్థ మనుచు,
 మందహాసా లూపు సందేహ దోలల
 పుణ్యాహ వాచనమ్మును నడిపిరి.
 “హాహిత్రయోదశ” శ్రీ హోమ మనినారు
 దివ్య హైయంగవీన వ్యయమున
 చిఱునవ్వు ముత్యాలు చిలికి ఆత్మ ప్రద
 షీణ సమస్కారా దులును నెఱపిరి

అగ్నిపూజ జలోపాస నాదికములు
 పాద రక్షలు మొదలు దేవతల వఱకు
 ప్రార్థనలు దేవతాళికి వరుని తండ్రి
 యప్పగించుట లాది మర్యాద లయ్యె.

29

అలపించిరి వేడ్క “య శ్శివో నామ రూ
 పాభ్యా” మటంచు నల్వైపు నచట
 సర రుసుల్ “సర్వతో జయ మంగళ” మృని
 సంతరించిరి శ్లోక సమితి నెల్ల
 దైన్యముతో “సన్యధా శరణం నా స్తి
 నా స్తి” యంబును దేవు లాడినారు
 దీపమ్ము గూర్చి “ధాతా పురస్తా ద్య ము
 దా జహార” యటంచు దేజవిలిరి.

“ఆపదా మపహర్తార” మని గొక రట
 “యాని కానిచ పాపాని” యంచు దిరిగి
 “త్రాహిమాం క్వపయా దేవ త్రాహి” యనుచు
 “రక్ష రక్ష సరా త్పరా రక్ష” యనిరి.

30

చేయించిరి బ్రహ్మలు దీ
 యుష్కార్థము నాదిమాశ్రమ లోప
 ప్రాయ శ్చిత్తార్థ మ్మా
 హూయ ద్వివ్యార్పి రగ్ని హోత్రాదికముల్. 31

పురుషోత్తమునకు యజ్ఞే
 శ్వరునకు ప్రీతికయి కొన్ని చదివిరి మంత్రాల్
 వరుణాగ్ని సోమ సూర్యులు
 సురగురు డింద్రుండు వచ్చి చొచ్చిరి వేదిన్. 32

పశుపతి పెండ్లి నిష్ప్రత్యూహముగ నాడు
 జనియింపడా కొక్కు జక్కి రౌతు

బుట్టలో గూర్చుండఁ బెట్టి తోతబగా
 గౌరి పూజకు లేది గౌరి బొమ్మ,

అదె యచుంధతి చూడుడా : యన్న యప్పు డా
 రంజోతి లేదు తారాధ్య మందు.

పుట్టె మాలలు తీసి పూలొత్తి బంగారు
 బట్టకట్టుట దిగంబరున కవుడె

రెండు పీటలపై నిద్ద తేల యనుచు
 నొక్కపే పీటపై నిద్ద తొక్క రైరి
 భరత ధాత్రి వైవాహిక ప్రణయ సూత్ర
 భావ లహరికి నది మహాభాష్య మటవె : 33

నున్నని : న్నునన్నని మనోహరమైన పసిండి పచ్చడా
 ల న్నుగరాజు నవ్వడిగ నల్గుని మేనికిఁ గట్టంబెట్టె “నా
 కన్నను బాసికమ్ము కలదా” యని మూడన కన్ను క్రొన్నెలన్
 నెన్నొనటన్ పకాపకల నృత్యము లార్చె లలాట పట్టికన్. 34

కలశారాధన, విష్ణునాయక సమస్కారాలు, పుణ్యాశ్రావా
క్కులు. పాణి గ్రహణోత్సవోచిత సదృక్కుల్ విన్ని సప్తర్షులు
జ్వల సర్వాంగ సౌప్తవమ్ముగను “స్వస్త్వస్తుల్” పిసాళింప ముం
గల నాహూతులు దివ్య లారసరి రజ్జిబంధనాది క్రియల్ 35

లేమిచే దృష్టింపు జామాతలను మామ
లోకువ చేసి పెల్లుబుకు గాక
మామ యజ్ఞానమ్ము మాయంప నల్లుండు
రుద్రుడై పొగ రెల్ల లోచుగాక
పుట్టింటి తీరిపితో ముదిరిన యిల్లాలు
మగనిఁ గా దంచుఁ దామరలు గాక
తల్లిదండ్రులు కూతు దారిద్ర్యమున నమె
డీల్చుడఁ దా మీసడింతు గాక

మిన్ను విటిగి గుఱాలున మీదఁ బడును
గాక, దాంపత్య మద్వైత కలశలోని
సుస్థిరానంత దివ్య వస్తు వని తెల్పు
నొప్పు గాక పాణిగ్రహ ణోత్సవమ్ము 36

“తదరిననాన” వారు సరణా కొలఁదిం దను పారవశ్యపుం
బదునున బాడినారు, వహవా : యని తుంబురు నెచ్చరించె నా
రదుఁ డొకచో బృహస్పతి పురాణము నెప్పెను, మెప్పు లందె నీ
యదనికఁ జూడు “బో”మని మహామహు లొడ్చిరి బాష్ప వాహినుల్. 37

సంగీత గమక వైశారద్య
దాపించి నాదు తాతయ్యగారు
సృష్టి సుమాళించు పుష్టితో వాణి వీ
ణాపించె నవ రసాన్నత్య ఫణితి.

గిరి శిఖరమ్ముపై కెక్కి లాస్యము లాడ
గుఱ్ఱ హఱ్ఱకు నంది గజై కట్టె
మేనకా రంభోర్వశీ నాయికా మణుల్
జాజువాటించిరి మేజువాణి

శంకరా భరణాలు శీర్షమ్ము లూప
శంకరా భరణమ్ము ద దంక మందు
నొదిగి “హాహా” కు ప్రక్క “హూహూ” లయాన్వి
తముగ నాలాపనము చేసి ధన్యుఁ డయ్యె. 38

ఇట విద్యాధర సార్వభౌము లల బాహ్మీదేవి యగ్నింపఁ బ్ర
స్ఫుట తానార్ద్ర తరంగ సంగతుల మెప్పుల్, దేవగాంధార సం
ఘటనా చాతురి దివ్య కాన లహరీ కల్లోలముల్ చిమ్మి యా
నట రాజున్ స్ఫటికా కృతిం బరవశుంగాఁ జేసినా రా సభన్. 39

అహో ! భేషని వేయికోట్లు తల బుట్టుఁగెన్ సదస్యాన హా
హా హూహూలును, గాణ చిత్రరథుఁ డా యయ్యాయి సీకారులున్
సాహంకారతఁ బారవశ్యమున రాగాలాపనల్ తానముల్
శ్రీ హిందోళ ముఖారి మోహన కళా శ్రీ గుప్పి రా యా సభన్. 40

బహుళ నవరత్న మాలికా వల్లనములు
అష్టపది లగ్న ధౌరిత కాయతములు
మలయమారుత రాగ సంభావనములు
తిల్లనాల గేలాపులు వెల్లివిరియ
గుమ్ముమనె సభ ఉచ్చైశ్శవమ్ము గతిని. 41

పెండ్లివారి వటారున విడిదిలోన
హంస తూలికామయ మహా యామమైన
చందురా చపటాలపై శయ్య లమరె.

వెలుగు లీను తృణజ్యోతు లలమె యెదుట
తేజరిల్లె చింతామణి బాజు లుమిసి
కామధేనువు పాఁది మఱేమిలోటు

42

సదుపాయములు చెప్పి సదుపాయములు చేయు
పెండ్లి పెద్దల కందు భృంగి వచ్చి
ఈ యపూర్వపు జగట తెల్ల లోకా లిచ్చు
కానుకల్ గొను మహాకాళుఁ డచట
వచ్చు పెద్దల కిచ్చు స్వాగతమ్ములు కుహా
దేవుని ముద్దుల బావమఱఁది
శాలువల్ కప్పుచు సంభావనలు చేయు
చండీశ్వరుఁడు సదిస్వమున లేచి

సప్త కుల పర్వతాళి భోజనపు వేళ
నడుములు బిగించుకొని వడ్డనలకు లేచు
దిగ్గజ ప్రాణవల్లభల్ హెగ్గడించి
పేరటాండ్రకు పసుపులు పెట్టుచుండు.

43

విత్తము వెచ్చ పెట్టుట కుబేరుని వంతది సక్రమమ్ముగా
బెత్తనమున్ వహించుటది వెన్నుని వంతు వినోద దృశ్యముల్
గుత్తగ పెండ్లివారికి మెఱుంగులు సూపుట నంది కేళుడున్
బెత్తము పట్టి తీవి మెఱపించుట భృంగిరిటుండు నయ్యెడన్.

4

ఋషి గణమ్ములు దేవతా బృందములును
వసువు లర్కులు మనువులు బ్రహ్మ సమితి.
రుద్రు లుద్ర మాతృకలు పేరోలగింప
దాళి గజై మెడన్ చంద్ర మౌళి యురుకు.

45

ధర్మార్థము మహేశ్వరుండు గిరిజా దాంపత్య మెన్నన్ విలా
సోర్ముత్ పర్యేడి నోర్మిమై జిలుకతో నుచ్చాసన నిశ్వాసలన్
నిర్మాణించుచు రేటి కూటువ సటిన్ మీటించి నేటెంచి బల్
పేర్మిన్ లేచెను తియ్య మామిడి లకోరీ పాదుషా కుల్కుచున్. 46

నైర్మల్య ప్రభు భక్తి రూపుడు చి దానందా కృతిన్ మారుడా
కర్మాగారము బూజు దుల్పుచును కేంభాణ స్థుఁడోచున్ సమి
ద్ధర్మాభన్ ననబాకు నూరి పికి బాకా లూది, వాసంతుఁడై
దుర్మోహూర్తిక వేళుం గడిపి ప్రాచుర్యుతుఁడై నాడటన్. 47

నిచ్చుక స్ఫుక్త శేషమో ! వెచ్చ నైన
శివుని నిర్మల్యమో ! గౌరి సిద్ధి పొందు
ముదిరిన తపస్సు నిర్మోకమో" యనంగ
తాటి నేజా సహా లే చక్కనయ్య.
యగుచు గంజాత శింజానుఁ డంజలించె. 48

బుద్ధి వచ్చినది "శంఖూ" యంచు దక్షుడు
వచ్చి హేమాద్రికి ప్రక్క నొదిగె.
పరిహాస దృష్టితో సురలవై పెగఁజూచి
వీరభద్రుఁడు సేరె బెండ్లి కొమరుఁ
డన పెండ్లి శాపమ్ము దరిసి, లేచిన రతిన్
శుకముతో గొఁగిలించుకొనె వాణి.
పతిదేవు చితిముందు మతిపోయి కుమిలి ప
ల్కిన, దొట గాంచి కుల్కినది రతియు.
కొంచెము లజా భయాల్ సాశగించు మేటి
సాహసము రంగరించి వసంతు లోని
యలజడిన్ సంబరమ్మున చిలుక రాతు
చేరికొన్నా డెదో తప్పు చేసి నట్లు. 49

ఆశీస్సులు

“వేద పదా ధ్వనీన పదవీన దవీయసి యైస పెద్దము
తైదువలై” మహేశ్వర సమష్టి సమాధి సమాశ్రయమ్ము, క్ర
వ్యాద నిషాద నాద్యుత కళా తిబలా తృణ మాత వౌచు శ్రీ
నాథ సపర్యలం గొను సనాతన తేజముగా వెలుంగుమీ.

50

వారణాసిని నన్నపూర్ణా రభటిని;
పంగమువ సింగమున రౌద్ర భంగిమలను
కాళిరా మూర్తివై; త్రిలింగమ్ము నెక్కి
పవిత భారత మేలుమీ భద్ర వగుచు.

51

మా యమ్ము వౌచు భక్తుల
కాయువు నారోగ్య భాగ్యమయ మోక్ష శ్రీ
నాయకవై గాయత్రికి
వాయువుగా కావు మీ ప్రపంచ మ్మెల్లన్.

52

భక్తికి లక్ష్యభూతి చి దుపజ్ఞ కుపజ్ఞస్వయంప్రకాశుఁ డ
వ్యక్త పురాధి నేతయు మహా స్మహిత ప్రతిధా ప్రభావసం
సక్త నిజ ప్రకాశ పురుషస్థిర నాముఁ డనాది శక్తికిన్
భోక్త సమస్త మిచ్చుత నవ్యథకు దుర్గకు దివ్య శక్తులన్.

53

భంగ మెఱుంగని ప్రణీధా
నాంగీకృత చి త్స్వరూప మగు నీ జంటన్
అంగుష్ఠ మాత్ర పురుషుడు
మాంగళ్యము లిచ్చి సృష్టి మనుచుత మెపుడున్.

54

ఊర్ధ్వమూల మధ శ్శాఖ మొక్కా మొక్క
నెక్కి మొక్కలమున సృష్టి చక్కబఱచు
నెక్కవీడు పరంజ్యోతి యీశికు నీశి
నేకతన్ చూపి లోకాలు సాకు గాక.

55

అమల పంచాక్షరీ మంత్ర మావహించి
 స్ఫటికముల్ దురాశలు చొకళింప,
 వలయుచో బొరుషమున కృపాణ శూల
 శక్తివై లోకములు గాచి ముక్తనిన్ను.” 56

అనుచు శ్రీ బ్రహ్మ విష్ణు లౌ యష్ట దిశల
 పాలకుల్ మున్నుగా నేసలు కురియ
 బావగారను పేరుమై వచ్చి దుగ్ధ
 జలధి జానుత ఇటు లెక్కనక్కె మాడె. 57

“మీ వారగు మా వానికి
 వైవాహిక పుష్పబాణ వాచక మెల్లన్
 దేవేరిగ గైవారము
 కావించుచు బోధనేయగా వలయు సుమా : 58

తీవియు దాదియు మీ యా
 బాపకు నేర్చుకొనవలయు పరువపు ముద్దుల్
 లే వీలని కై న మహా
 డేవుడు నటరాజు మేటి తెలివి గలాడున్. 59

రుద్రుఁ డంట విశ్వ భద్రమ్మునకె గాని
 వట్టి గంగిగోవు పరమ శివుడు
 హంసయాన యెట్లు సంసార మందునో
 పిచ్చి జంగమయ్య పెండ్లి కొడుకు.”
 టన్న చిరునవ్వునన్ హరుం డలరి యలరి 60

“సీతో నున్నవి నాకు పుణ్యములు మున్నే గాదు నే డైననున్
 పాతివ్రత్యపు హద్దు పద్దు లట తాత్పర్యాల్ సమీక్షించి ము
 త్తాతల్ పెంచిన, నాస్తిక ప్రజల కొలంతల్ లేని, విద్యార్థిని
 చాతుర్యమ్మున సర్వ లోక యువతీ సంపత్తు పోషింపుమీ : 61

నీ వీ కార్యము నిర్వహించుటకు నన్నేదో నిమిత్తముగా
 దావింపన్ వలె. సర్వభారమును నీపై నుండె ఏ త్సిద్ధికై
 నా వైభోగము నాదు సర్వ బహిరంత శృక్తులన్ నీ హృదిన్
 వ్యావర్తింపఁగ జేతు. చేకొను మివే ప్రామాణ్య లావణ్యముల్. 62

సహనా శ్రయమైన జన్మపారంపరీ
 ప్రాథవ మ్మూఁపు తపస్సు వలయు
 లలిత కళాదేవి లావణ్యముల నెల్ల
 నిల్లాల పోచు బూజింప వలయు,
 ఇహ పర సుఖ మార్గ గృహ శౌచ మర్యాద
 లకు మెఱుంగులు పెట్టి ప్రబల వలయు
 పతివోవు పెడదారు లితిహాసములు నెప్పి
 మరలింప దగు మహామతియు వలయు

ఇట్టివి పరిష్కరించి వర్ధిల్లు కొఱకు
 దగు పురంద్రీ మహా శాస్త్ర దర్పణమున
 మొకము చూచుక హౌసు దిద్దుకొనవలయు
 నెంత బాధ్యత కలదో గుర్తించు కొనుము. 63

రామా శీర్షమణీ! సు సంసరణ కర్మాగారమం దీవు బల్
 ప్రామాణ్యంపు బ్రభుత్వమై వెలిసి సర్వస్వాధికారముతో
 మోమోటల్ విడి పైడి నాణియణులన్ ముద్రించి మోక్ష ప్రభాం
 బా మూర్ధమున సంతరింప వలె సు స్వర్ణా భిషేక క్రియల్. 64

ఓసీ! ప్రేయసి! దివ్య మైన మన యన్యోన్యము పూర్వార్జిత
 శ్రీ సంపాదిత మన్న గుర్తునకు సాక్షీభూత మీ పెండ్లి, ఓ
 సీ! సౌభాగ్యవతీ! గ్రహింతు నిక యిందే కల్ప పారంపరీ
 ప్రాసా దార్పద కోటి దాక మన కద్వైతమై ముహూటికిన్. 65

ఓ గృహిణీ మణీ : మన మహాదయ సిద్ధికి బ్రహ్మచర్యపున్
బాగము చూడ బెట్టవలె నైతిక సంపద ప్రాణమిత్రమా.
లోగిటిలో పరాత్పర నిరూఢత మెక్కి పరస్పరమ్ముగా
రోగము లేని భోగములలో దులదూగుదమో తలోదరీ !

66

దిక్కరులన్ సృజింప వలె. ధీనిధులై మన విశ్వజీవికా
చిక్కణ రాజ్య పాలన సుశీల కుశీలవ సౌమ్య బుద్ధి పెం
పెక్కిన యెక్కవేండ్రు సతీ : జనయిత్రివి కమ్ము. నెత్తిపై
కెక్కిన మోయ లేని భర మెంతయు యో సహధర్మ చారిణీ !

67

అర్థాంగీ : నిను వీడ నెట్ల మన యన్యోన్యమ్ము లక్షించి “సీ
యార్థాంగమ్మున భార్య నుంచుకొని యొయ్యారాన నర్తించు కా
పర్తి ప్రేమ మ”టన్న కీర్తి వలె, నీ ప్రాణమ్మె నా జీవమా
వార్ధక్యమ్ములు లేని ప్రేమ లతికల్ వర్ధిల్లు ప్రాణేశ్వరీ !

68

మన్నభుడు బంటుగా నీ
జన్మము ధన్యమ్ముగా నెసంగుమి. నీ వీ
ష న్మాత్ర వాని వశయై
తన్మయవై యుండరాదు. తరుణీ : రమణీ !

69

లౌకిక ప్రేమముననె అలౌకికమ్ము
ప్రేమ విజ్ఞుజనీన మావిర్భవించు.
దొరలమై దాని భుక్తితో తరగలించు
దము భవానీ” యని శివుండు ధన్యుఁ డయ్యె.

70

తారకుడు గుఱ్ఱపట్టి నిద్రను మునింగె
నో : యెటుల్ కల్వరించుచు నుండె నెటనొ ;
ఈ ముహూర్తమ్ము గుర్తింప డేమొ గాని
పాపి కనులెట్లు కుభములు పంచు కొనుట.

71

అత్తయని లక్ష్మికి మామయనుచు చూరెడి.
 నైదుపది చేసి మ్రొక్కి రార్యయు గవర్ది.
 శివుడు శివయును ఋషుల కాశీస్సు లిచ్చి
 దరిసన మ్మిచ్చుటన్ సురల్ ముఱిసినారు.

72

ముక్కున నత్తుతో నొసటిబొట్టున గుంకుమ కింపు జంపు పెం
 పెక్కిన డాలుతో తళతళించెడి చిక్కని చందమామమై
 నెక్కనకెమ్ము లాడి జగడించు గటాక్షము జల్లుతోడ న
 మృక్కగ గానిపించు జగదంబ కహో యని మ్రొక్కి రెల్లరున్. 73

గౌరీ మహాదేవి గర్భ ఫలమ్ముగా
 షాణ్మాతురుని దివ్య జనన మయ్యె
 పరమేశ్వరునితోడ పరశురాముని ప్రక్క
 విద్యార్థిమై ధను ర్విద్య గఱచె.
 తన సహాధ్యాయుతో తగని పందెము వైచి
 క్రౌంచాద్రి గొట్టి యోడించి మించె.
 నిలువెత్తు పింఛమ్ము వెలయ నర్తించు శు
 కాపాంగ మొకడు వాహనము కుదిరె.

ప్రజల విఘ్నాల్ పటాపంచ లౌట
 నన్నగాగ దైవమాతురుగాంచె తల్లి
 దేవతల పౌఞు చూస్టినిగా వరింప
 తార కాసుర విజయయై ధన్యుడయ్యె
 హరి హర బ్రహ్మ లగ్గించి ఆమతింప
 జగమునకు నిందు చేసి ప్రళస్తి గాంచె.

74

అఘటన ఘటనా చణమును
 నఘ హననోపజ్ఞ భావహావము మాయా
 విఘటిత సర్వము క్రవ్యా
 “జ్ఞిహంసు వగు నాది దంపతిత్వము నెంతున్.

75

అలతార సువర్చతా ప్రీయ
 అలనా లాలిత విలాస లలితాస్యా :
 కలి కలుష బలిత లలికా
 గళ యాన లలిత్రకే సు కావ్యే స్మిన్.

తెలంగాణ పట్టిక

పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
8	సునాసీరు	సునాసీరు	25	24	మోయు	మోయు
4	వై	వై	26	17	వేగిర	వేగిర
5	గల	గ	24	యామరు	యామరు	
17	రేవిలేప	కుతిలపలుప	27	2	మఘ	మర
7	ఖగ ఖగ		14	పాదతాడ	పదమున	
	లాడెడి	తథావికస్వర		నమే	దాపులే	
5	ప్రప్ట	ప్రప్ట	28	5	సంతి	సంత
3	పుష్టి	పుష్టి	29	19	లాగన్	లాగున్
18	సుషమన్	సుషమన్	32	4	వెన్ను	వెన్ను
12	మండము	మండలు	12	నివి	టివి	
8	రక్కసుడు	నేడు	22	వడలింక్	వడలింక్	
19	ప్రగడ	పడగ	35	22	వ్యా	వ్యా
5	ద్రూప	దూప	36	7	బొంచి	బొంచి
10	స్వని	స్వలె	37	14	మంద	మంద
16	సిద్ధి	తుష్టి	38	3	మంటి	మంట
20	క్రూదా	క్రూధా	39	7	భావునవ	భావునవ
20	మాపక	నాశక	40	22	చెదర	చెదరకే
24	ము	ముం	41	20	మ్మ	మ్మ
25	దీ	దీ	25	ప్రౌఢ	ప్రౌఢ	
3	రమ్మా	రమ్మా	43	13	తోడ	తోడ
6	రెందరిన్	చేరెందరిన్	15	తుల్	తువే	
15	నీమందు	నీమందురం	48	16	సుచ్చింప	సుచ్చింప
17	నాకు	నాకు	49	9	యట్టి	యట్టి
17	మండలునిన్	మండలుని	14	నె	నా	
		నిన్	50	3	భవ	భవ

శ్రేణి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	శ్రేణి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
50	8	వాత్స్	వాత్స్	74	24	భళ	భళి
,	25	మారి	మారిన	75	12	రామము	రామము
51	3	గామొటా	గాగమొట	,	17	ణా	ణా
,	22	మిడిన	మిమిడిన	,	23	నాకు	నామ
52	5	ము	ము	,	24	నెంత	మెంత
53	20	మానన	మానన	76	3	నేతుమె	నేతులె
54	11	మై	మై	,	5	దెలింగిన	దలింగిన
55	3	అంచు	అనఁగ	,	23	నాధు	నాదు
,	19	మృత	ము	77	23	నియ్యెద	నియ్యెద
,	20	ఓ	హీ	,	18	మువ	మున
,	15	పుధా	వృధా	,	24	లై	కై
56	19	కిసలయ	కిసలయ	78	7	కొని	కొన
57	8	లీలాదితహాలా	లీలా జగ్గ హాలా	,	9	టాంక	టాకక
58	11	శంకరు	శంకరు	,	19	తాప	పాక
59	18	మైకాక్ష్య	మైకాక్ష్య	,	26	దేవు	దేవు
		త్వము	మృతము	79	13	మెలయు	మెలయు
60	23	దగ్గ	నవ్య	,	15	బుగ్గులు	బుగ్గులు
70	3	మైవ్వరు	మైవ్వరు	,	16 to 23	ఈ 8 పంక్తులన్న 84 వ	
,	5	పుంబుం	పుంబుం			శ్రేణిలోని గీతము కలిపి	
71	11	చోచ్చ	శోచ్చ			83 వ శ్రేణిలో 114 వ	
,	22	దై	దై			పద్యముగా చదువవలెను.	
72	8	యోజో	యోచో	,	24	వైచితి	వైచితి
,	17	ర్భ	ర్భ	81	6	చుబో	చుబో
73	11	వెంటనే	వెంటనే	,	8	కాక్షింపవై	కాక్షింపవై
,	16	వేల	వేల	82	6	నేనన్నా	ఎనన్నా
74	2	గోరి	గోరి	,	8	నీమల్	నీమల్
,	16	యామె	యామె	,	8	బిచ్చమ్మకై	బిచ్చానకై
,	19	నెప్పు	కెప్పు	,	23	టు	యా
				,	28	ముటికి	ముటికి

శ్రేణి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
88	9	బదునిన్	బడ
,,	17	రాధిక	రాధిక
,,	18	కనుక	కినుక
,,	20	చిచ్చగు	చిచ్చగు
,,	22	తెడంగా	వెడంగా
,,	28	బడెడె	బడెడి
,,	10to 18	ఇందలి 114 వ పద్యము	
		84 వ శ్రేణిలో 120 వ	
		పద్యముగా చదువ వలెను.	
		(ఇది ఇచ్చటిదికాదు)	
84	10	తా	త్వా
,,	12	లాభముల్	లాంఛనుల్
,,	18	రెచ్చించ	వెచ్చింప
,,	25	టుట్లు	టెట్లు
,,	10to 18	ఈ 120 వ పద్యము 79 వ	
		శ్రేణిలోని రెండవ సీసకు	
		చేర్చి 83 శ్రేణిలో 114	
		పద్యముగా చదువ వలెను.	
85	14	యథా	యాథా
86	10	ఓసి !	ఓని !
,,	7	మునఁ	మునఁ
,,	25	యే	మే
88	20	దోషముల	దోషముల
,,	20	వో	ఘో
,,	22	విధా	నిధా
,,	25	సమ	సమ
95	2	లెన	వైన
99	4	నైకృత	నైకృము
,,	8	ద మె	దు రె

శ్రేణి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
99	8	ది	వి
,,	11	శిషణ	శిక్షణ
,,	11	తలన్	తల్
99	25	రింభో	రింభో
100	28	ఓంద	ఓత
102	16	భవదాళా	భవదాళా
102	11	మై	మై
102	20	సునుగాను	సునుగా
103	10	మై	మై
104	7	మోక్షకు	మోక్షేకు
105	5	ణ్యులుల్	ణ్యుల్
106	15	నేనంపు	నేనంపు
109	20	నేవ	నేవ
118	3	ద్వ	ద్వ
,,	7	వీన	వీన
,,	19	యంబును	యంచును
,,	24	కృపయా	కృపయా
114	12	తోత్	తోతే
,,	23	నల్లుని	నల్లుని
,,	23	టం	టం
,,	24	మూడన	మూడ
,,	24	లన్	లల్
115	14	గుభూ	గుభా
,,	18	దను	దను
,,	21	జూడు“భో”	“జూడఁ భో”
,,	22	ద్య	ద్యభణితివే
,,	23	నాదు	నారు
116	12	కాన	గాన

పేజీ పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పేజీ పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
116 10	బా	బ్రా	120 13	సుమా	సుమా
„ 17	ముఖారి	వరాజీ	„ 14	దాదియు	దావియు
117 4	పాడి	పాడి	„ 14	యా	యా
„ 25	యుమకు	యుమకు	„ 20	మందునో	మీదునో
118 4	రేటి	రేటి	„ 21	కొడుకు	కొడుకు
„ 4	నేటించి	నేటించి	„ 25	ప్రజల	ప్రజ
„ 7	డోచున్	జాచున్	121 20	యముల	యముల
„ 9	వేళం	వేళలం	122 8	వేండ్రకు	వేండ్రకు
„ 13	లే	లేచి	„ 9	మెంతయు	మెంతయో
„ 19	డన	దన	„ 10	ప్ర	పు
119 3	పదాధ్యసిన	పురాణ	„ 19	విజ్వ	విశ్వ
„ 4	దువ్వు	శస్త్ర దువ్వు	123 2	లక్ష్మికి	లక్ష్మికిని
„ 8	మువ	మున	„ 6	కింపు	కెంపు
„ 12	మయ	మయి	„ 13	గచె	గఱచె
„ 13	నాయక	నాయిక	„ 17	కాపాంగ	కాపాంగ
„ 18	నవ్య	నవో	„ 18	తొట	తొనట్లన్న
„ 23	మొక్క	మొక్క	„ 19	నన్న గాగ	గాగ
120 3	దురాశ	దుదురాశ	„ 21	య	యి
„ 5	ముక్త నిన్ను	ముక్తినిమ్ము	„ 23	నిందు	విందు
„ 6	తొ	లా	„ 27	జ్జి	జ్జి
„ 7	నేసలు	నేసల్రాలు	„	వగునాదిదంపతి	వొకదంపతీడ్య
„ 9	జానుత	జామాత	„	త్యమునెంతున్	జీవిత మెంతున్
			124 2	ర్చితా	ర్చలా
			„ 5	లలిత్రకే	లలిత్రకే

